

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Virginija GUDŽIŪNIENĖ

**BANKROTO DIAGNOSTIKOS MODELIŲ PRITAIKOMUMO
ANALIZĖ LIETUVOS ĮMONĖSE**

Magistro darbas

Šiauliai, 2008

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Virginija GUDŽIŪNIENĖ

**BANKROTO DIAGNOSTIKOS MODELIŲ PRITAIKOMUMO
ANALIZĖ LIETUVOS ĮMONĖSE**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04S)**

Magistro darbo autorius.....
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas.....
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Virginija Gudžiūnienė

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse.

Magistro darbas

Magistro darbe išanalizuota ir susisteminta Lietuvos ir užsienio autorių mokslinė literatūra įmonių bankroto klausimais. Aptartos įmonių bankroto atsiradimo priežastys bei pasekmės šalies ekonomikai. Išanalizuoti bankroto prognozavimo metodai teoriniu aspektu. Praktinėje dalyje atlikta statistinių duomenų lyginamoji analizė ir apibendrinimas. Aptartos kitimo priežastys ir pasekmės. Atliktas bankrutuojančių įmonių bankroto priežasčių įvertinimas. Tiriamojame dalyje atlikta bankroto prognozavimo modelių analizė, kuria remiantis išskirti tinkamiausi bankroto prognozavimo metodai. Atlikus analizę patvirtinta iškelta hipotezė, kad nėra vieno bankroto prognozavimo modelio tinkančio visoms įmonėms.

SUMMARY

Virginija Gudžiūnienė

The Analysis of the Model Application of the Bankrupt Diagnostics in the Companies of Lithuania

Master's Thesis

In the master's thesis, the scientific literature of Lithuanian and foreign authors, regarding bankruptcy of the companies, is analyzed and systematized. The reasons of the bankruptcy, originating in the company and their consequences for the country's economics and discussed. The methods of the bankruptcy forecasting, according to the theoretical aspect are analyzed. In the practical part, the comparative analysis of the statistical data and generalization is carried out. The reasons and consequences of the alteration are disputed as well. In addition, the evaluation of the bankruptcy reasons of the next door to the bankruptcy companies is performed. In the empirical part of the present paper, the bankruptcy forecasting are distinguished. After analyzing, the raised hypothesis has proved out, that there is not a single particular model of the bankruptcy forecasting, which would suit all companies.

TURINYS

ĮVADAS	8
I. ĮMONIŲ BANKROTAS TEORINIŲ ASPEKTU	11
1.1. Įmonių bankrotas	11
1.1.1. Krizės samprata ir rūšys	11
1.1.2. Įmonių bankroto samprata ir požymiai	15
1.2. Veiksniai sukeltantys bankrotą ir jų klasifikavimas	20
1.3. Bankroto diagnostikos modeliai	22
1.3.1. Bendroji diagnostika	23
1.3.2. Ekspres diagnostika	24
1.3.3. Kompleksinė diagnostika	25
1.3.4. Įmonių bankroto diagnozavimo modeliai	26
1.4. Antikrizinės įmonės valdymo priemonės	30
1.5. Įmonių restruktūrizavimo galimybės ir nauda	31
1.6. Bankroto ir restruktūrizavimo alternatyva	34
II. ĮMONIŲ BANKROTO PALYGINAMOJI ANALIZĖ BEI PRIEŽASČIŲ ĮVERTINIMAS ...	37
2.1. Įmonių bankroto statistinė analizė	37
2.2. Restruktūrizavimo proceso apžvalga	49
2.3. Bankroto priežasčių įvertinimas bankrutuojančiose įmonėse	52
III. BANKROTO PROGNOZAVIMO MODELIŲ PRITAIKOMUMO ANALIZĖ LIETUVOS ĮMONĖSE	65
3.1. Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizė bankrutuojančių įmonių pavyzdžiu	65
3.2. Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizė veikiančių įmonių pavyzdžiu ..	70
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	76
LITERATŪRA	78
ŽODYNAS	82
PRIEDAI	84
1 priedas. B - 1 įmonės horizontalioji analizė	
2 priedas. B - 1 įmonės vertikalioji balanso analizė	
3 priedas. B - 2 įmonės horizontalioji analizė	
4 priedas. B - 2 įmonės vertikalioji balanso analizė	
5 priedas. B - 3 įmonės horizontalioji) analizė	
6 priedas. B - 3 įmonės vertikalioji balanso analizė	
7 priedas. B - 4 įmonės horizontalioji analizė	
8 priedas. B - 4 įmonės vertikalioji balanso analizė	
9 priedas. B - 5 įmonės horizontalioji analizė	
10 priedas. B - 5 įmonės vertikalioji balanso analizė	
11 priedas. B - 6 įmonės horizontalioji analizė	
12 priedas. B - 6 įmonės vertikalioji balanso analizė	

13 priedas. B - 7 įmonės horizontalioji analizė

14 priedas. B - 7 įmonės vertikalioji balanso analizė

15 priedas. B - 8 įmonės horizontalioji analizė

16 priedas. B - 8 įmonės vertikalioji balanso analizė

17 priedas. B - 9 įmonės horizontalioji analizė

18 priedas. B - 9 įmonės vertikalioji balanso analizė

19 priedas. B - 10 įmonės horizontalioji analizė

20 priedas. B - 10 įmonės vertikalioji balanso analizė

21 priedas. Bankrutuojančių įmonių finansinių rodiklių skaičiavimas

22 priedas. Įmonių bankroto prognozavimo modeliai

23 priedas. Veikiančių įmonių finansinės ataskaitos

LENTELĖS

1 lentelė	Bankroto priežasčių klasifikacija	21
2 lentelė	Bankroto – restruktūrizavimo alternatyva	35
3 lentelė	Vidutinė bankroto procesų trukmė	40
4 lentelė	Bankrutuojančių įmonių bankroto iniciatoriai 1993 – 2007 metais	42
5 lentelė	Įregistruotų JAR ir bankrutavusių įmonių pagal teisinę formą skaičiaus palyginimas	44
6 lentelė	Išregistruotų iš JAR ir išregistruotų dėl bankroto įmonių pagal teisinę formą palyginimas	44
7 lentelė	Veikiančių įmonių ir įmonių, kurioms iškeltos bankroto bylos palyginimas pagal apskritis	46
8 lentelė	Bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių skaičius pagal veiklos rūšis	47
9 lentelė	Įmonės B – 1 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	65
10 lentelė	Įmonės B – 2 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	66
11 lentelė	Įmonės B – 3 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	66
12 lentelė	Įmonės B – 4 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	66
13 lentelė	Įmonės B – 5 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	67
14 lentelė	Įmonės B – 6 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	67
15 lentelė	Įmonės B – 7 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	68
16 lentelė	Įmonės B – 8 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	68
17 lentelė	Įmonės B – 9 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	68
18 lentelė	Įmonės B – 10 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	69
19 lentelė	Bankrutuojančių įmonių bankroto prognozavimo modelių pritaikymo suvestinė	69
20 lentelė	Įmonės V – 1 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	70
21 lentelė	Įmonės V – 2 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	70
22 lentelė	Įmonės V – 3 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	71
23 lentelė	Įmonės V – 4 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	71
24 lentelė	Įmonės V – 5 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	72
25 lentelė	Įmonės V – 6 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	72
26 lentelė	Įmonės V – 7 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	72
27 lentelė	Įmonės V – 8 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	73
28 lentelė	Įmonės V – 9 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	73
29 lentelė	Įmonės V – 10 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams	74
30 lentelė	Veikiančių įmonių bankroto prognozavimo modelių pritaikymo suvestinė	74

PAVEIKSLAI

1 pav.	Krizinės situacijos vystymosi kriterijai	12
2 pav.	Įmonių bankroto ekspres diagnostikos atlikimo etapai	24
3 pav.	Įmonės „krizinio lauko“ stebėjimo pagrindiniai objektai	24
4 pav.	Pagrindiniai įmonių bankroto kompleksinės diagnostikos etapai	25
5 pav.	Bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių skaičiaus kitimo dinamika 1993 – 2007 metais	38
6 pav.	Ne teismo tvarka pradėtų bankroto procesų skaičius 1993 – 2007 metais	40
7 pav.	Supaprastinto bankroto proceso ir pradėtų bankroto procedūrų palyginimas 2003 - 2007 metais	41
8 pav.	Bankroto procesų pagal iniciatorius kitimo dinamika 2005 – 2007 metais	42
9 pav.	Bankrotų skaičius pagal teisinę formą 1993 – 2007 metais	43
10 pav.	Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės pagal apskritis 1993 – 2007 metais	45
11 pav.	Vykdomų ir baigtų bankroto procedūrų pagal apskritis kitimo dinamika 1993 – 2007 metais	46
12 pav.	Bankrutavusių įmonių turtas mln. Lt. 1993 – 2007 metais	48
13 pav.	Bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių turtas ir kreditoriniai reikalavimai bankroto proceso pradžioje 1993 – 2007 metais	48
14 pav.	Bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje 1993 – 2007 metais	49
15 pav.	Restruktūrizavimo proceso eiga 2001 – 2007 metais	50
16 pav.	Restruktūrizavimo proceso eiga pagal apskritis 2001 – 2007 metais	50
17 pav.	Įmonės B – 1 rodiklių palyginimas, Lt	53
18 pav.	Įmonės B – 2 rodiklių palyginimas, Lt	54
19 pav.	Įmonės B – 3 rodiklių palyginimas, Lt	55
20 pav.	Įmonės B – 4 rodiklių palyginimas, Lt	56
21 pav.	Įmonės B – 5 rodiklių palyginimas, Lt	57
22 pav.	Įmonės B – 6 rodiklių palyginimas, Lt	58
23 pav.	Įmonės B – 7 rodiklių palyginimas, Lt	59
24 pav.	Įmonės B – 8 rodiklių palyginimas, Lt	61
25 pav.	Įmonės B – 9 rodiklių palyginimas, Lt	62
26 pav.	Įmonės B – 10 rodiklių palyginimas, Lt	63

IVADAS

Bendrovės, veikiančios rinkos ekonomikos sąlygomis, nuolat patiria tam tikrą riziką. Daug verslo sprendimų, taip pat ir esminių, įmonėse priimama ir įgyvendinama neturint išsamios informacijos ne tik apie tolesnes perspektyvas, bet ir apie rytdieną. Todėl nenuostabu, kad šiandien kiekvienas verslas patiria didesnes ar mažesnes krizes. Nė viena įmonė nėra garantuota, kad jos veikla visą laiką bus tęstina, jos paslaugos nuolat turės paklausą, o dėl paklausos svyravimų nereikės keisti veiklos masto, atleisti darbuotojų, daryti papildomų išlaidų. Įmonių vadovai, siekdami kuo didesnio pelno, imasi rizikingos veiklos, o nenorintys rizikuoti dažniausiai merdi arba, neišlaikę konkurencijos, bankrutuoja. Todėl įmonių vadovai turi įvertinti veiklos rizikingumą bei bankroto tikimybę, kad išvengtų nesėkmės atvejų bei galėtų priimti efektyvius sprendimus įmonės plėtrai.

Temos aktualumas. Vis dažnėjančios krizės ir pastangos jas įveikti – aktuali šiandienos problema. Naujų technologijų plėtra, didėjanti konkurencija, informacinių ryšių srautų gausa ir daugelis kitų veiksnių įmonėms atveria ne tik naujas perspektyvas, bet ir kelia daug anksčiau nepatirtų problemų bei pavojų. Daugeliui įmonių vadovų konkurencinės rinkos sąlygomis iškyla klausimų kaip valdyti įmonę, siekiant garantuoti jos finansinį gyvybingumą ir konkurencingumą, kaip verslą plėtoti, kad įmonė būtų moki, nenutrūkstamai tęstų savo veiklą ir teiktų numatytas paslaugas, vykdytų finansinius įsipareigojimus valstybei, darbuotojams, tiekėjams ir kitoms institucijoms, gautų pelną, vykdytų socialinius tikslus, susijusius su darbo vietų išsaugojimu.

Vienas iš svarbiausių prioritetų – padėti įmonėms apsisaugoti nuo nesėkmės. Pagrindinės apsisaugojimo priemonės yra išankstinio perspėjimo sistema, pagal kurią būtų galima anksti nustatyti sunkumus patiriančias įmones ir išsiaiškinti jų finansines problemas, ir rekomendacijų, kaip problemas spręsti, sistema. Kiekvienu atveju ieškant tinkamo sprendimo svarbu užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į visų susijusių šalių, t. y. bankų, tiekėjų ir darbuotojų, kuriems gresia atleidimas, interesus.

Bankrutuojančių įmonių administravimo praktika Lietuvoje rodo, kad didžiajai daugumai bankroto ištiktų įmonių, šis procesas yra labai skausmingas. Bankrotas yra išvengiamas, kai jo grėsmė yra deramai įvertinama ir kai atliekami savalaikiai bankroto prevencijos žingsniai. Pradėjus veikti uždelsto bankroto mechanizmui, gali nutikti taip, kad naujam verslui pradėti ar reorganizuoti įmonę jau nebeliks jokių bankrutuojančios įmonės išteklių. Todėl bankroto diagnozavimas turi būti pagrįstas nuolatiniu ūkio subjekto finansinės būklės stebėjimu ir vertinimu, siekiant kuo anksčiau pastebėti šios “ligos” užuomazgas, nustatyti jos atsiradimo priežastis bei išvengimo būdus.

Todėl didėja tikimybė, kad teisingai pasirinkus bankroto diagnozavimo modelį ir laiku pritaikius efektyvias priemones susidariusiai krizei įveikti, įmonės galės tęsti savo veiklą

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
ir atsiskaityti su kreditoriais.

Tyrimo problema. Nuolat kintančioje verslo aplinkoje įmonės dažnai susiduria su krizėmis ir stengiasi jas įveikti, tačiau ne visoms tai pavyksta, todėl bankrotas yra viena iš aktualiausių Lietuvos ekonomikos problemų. Kiekvienas vadovas, siekdamas išvengti finansinės krizės turėtų analizuoti įmonių finansinius rodiklius ir stebėti įmonės būklę nuolatos. Kadangi informacija apie įmonės finansinę būklę yra naudinga ne tik vadovams, akcininkams, bet ir kreditoriams, investuotojams ir kitiems informacijos vartotojams. Tačiau įmonės labai retai ieško krizių simptomų ir priežasčių, o dar rečiau naudoja bankroto diagnostikos modelius.

Tyrimo objektas – bankroto diagnostika Lietuvos įmonėse.

Tyrimo dalykas – bankroto diagnostikos modelių pritaikomumas Lietuvos įmonėse.

Tyrimo tikslas – atlikti bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizę Lietuvos įmonėse.

Šiam tikslui įgyvendinti keliami tokie **uždaviniai**:

1. išnagrinėti Lietuvos Respublikos įstatymų bazę ir mokslinę literatūrą įmonių bankroto klausimais;
2. apžvelgti bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių situaciją Lietuvoje;
3. atlikti bankroto priežasčių įvertinimą;
4. atlikti bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizę Lietuvos įmonėse.

Hipotezė. Nėra vieno bankroto prognozavimo modelio tinkančio visoms įmonėms.

Tyrimo metodika. Analizuojant pasirinktą temą buvo išnagrinėta mokslinė Lietuvos ir užsienio autorių literatūra. Atliktas jos sisteminimas ir apibendrinimas. Taip pat išnagrinėta statistinė bazė įmonių bankroto klausimais, atlikta duomenų lyginamoji analizė ir apibendrinimas. Aptartos kitimo priežastys ir pasekmės. Naudojantis bankrutuojančių įmonių 2004 – 2006 metų finansinėmis ataskaitomis atlikta įmonių finansinių duomenų analizė įvertinant įmonių bankroto priežastis. Įvertinimui pasirinkta 10 bankrutuojančių Lietuvos įmonių. Tiriamojoje dalyje atlikta bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė 10 bankrutavusių ir 10 veikiančių įmonių atveju. Kiekvienai įmonei apskaičiuota bankroto grėsmė pritaikant E.I.Altman, G. Springate, J. Fulmer, R. Lis, R. Tafler, M. Zmijewski pasiūlytus bankroto diagnozavimo modelius.

Tyrimo rezultatai. Teorinėje dalyje išnagrinėta LR įstatymų bazė ir mokslinė literatūra įmonių bankroto klausimais. Atskleistos bankroto priežastys ir pasekmės. Išanalizuoti skirtingų autorių literatūroje aprašomi bankroto prognozavimo metodai.

Analitinėje dalyje atliktas 10 bankrutuojančių prekybos įmonių bankroto priežasčių įvertinimas. Identifikuotos pagrindinės bankroto priežastys: tokios kaip apyvartinių lėšų trūkumas ir nesugebėjimas išsilaikyti konkurencinėje aplinkoje. Paskutinėje dalyje atlikta bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Analizei atlikti pasirinkta 10

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
bankrutavusių ir 10 veikiančių prekybos įmonių.

Teorinis ir praktinis rezultatų reikšmingumas. Atlikta analizė yra reikšminga tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektu. Išanalizuota ir susisteminta teorinė medžiaga yra naudinga ne tik įmonių vadovams, studentams, bet ir visai visuomenei, kadangi atskleidžiamas naujas požiūris į bankrotą ir į bankroto diagnozavimo modelius. Praktiniu aspektu ši atlikta analizė yra naudinga įmonių vadovams, kadangi pritaikę veiksmingus bankroto diagnozavimo modelius, jie lengviau galės stebėti įmonių būklę. Matydami blogėjančią situaciją galės iškart imtis atitinkamų veiksmų gerinant veiklą.

I. ĮMONIŲ BANKROTAS TEORINIU ASPEKTU

1.1. Įmonių bankrotas

1.1.1. Krizės samprata ir rūšys

Dėl sudėtingų verslo aplinkos pokyčių įmonės veikla dažnai tampa sunkiai prognozuojama ir vis labiau neapibrėžta. Didelė dalis verslo sprendimų dažnai priimami ir įgyvendinami neturint pakankamai išsamios informacijos ne tik apie tolesnę perspektyvą, bet ir apie rytdieną. Tokiomis neapibrėžtumo sąlygomis neišvengiamos įmonių krizės, susijusios su jų veiklos sąstingiu ar net bankrotu. Statistinių duomenų analizė rodo, kad apie 40 proc. šalies įmonių veikla yra nuostolinga, tačiau bankroto prevencijos ir įmonių reabilitacijos sistema Lietuvoje dar tik kuriama. Šalyje daugėja nemokių įmonių, kurių dalis likviduojamos ir tik nedaugelis iš jų sanuojamos ar reorganizuojamos. Visa tai leidžia daryti prielaidą, kad daugelis krizinės situacijos požymių pastebima ne laiku, į juos netinkamai sureaguojama, dėl to iškyla grėsmė tolesnei įmonės veiklai (Beržinskienė, Virbickaitė, 2006).

Verslo žmonės visuomet rizikavo ir rizikuoja, tačiau laikui bėgant kinta rizikos mastai, intensyvumas ir sprendimų reikšmė bei pasekmės. Lietuvoje verslo, ypač smulkiojo, rizika yra didelė. Tai rodo nemenkas bankrutuojančių įmonių skaičius, taip pat nuostoliai, patiriami investuotojų, įdėjusių pinigų į tam tikras verslo sritis (Liučvainis, 2003).

Nors daugelis vadovų pripažįsta, kad su krizėmis gali susidurti faktiškai kiekviena verslo įmonė, daugelis iš jų nesiima konkrečių veiksmų išvengti krizinės situacijos. Įmonės daug laiko skiria finansinio augimo ir sėkmės planavimui. Rengiant strateginius planus, dažnai yra neįtraukiamas krizių diagnozavimo ir valdymo etapas. Tokiu būdu vadovai nebegalvoja ir nebe pasiruošia galimoms pasekmėms, kas neretai priveda įmones prie visuotinio žlugimo (Darling, Kash, 1998). www.emeraldinsight.com.

Problema yra ta, kad daugelyje įmonių vis dar egzistuoja požiūris į verslą, kaip į amžinai gyvuojančią organizaciją, kuriai yra reikalingi tik vystymosi planai. Ignoruodamos nesėkmės galimybę, įmonės negali išvengti neigiamų padarinių ar juos kontroliuoti. Viena iš įmonių žlugimo priežasčių yra ta, kad vadovai nenumato nesėkmių atsiradimo galimybės (Zemkauskas, 2002).

Anot Navickaitės (2005), niekaip negalime apsidrausti, kad bankroto būtų galima išvengti, nes tai lemia laisvos rinkos sąlygos bei aštrėjanti konkurencija. Bankrotas - tai normalus ekonominis reiškinys, nors daugumai piliečių vien tik žodis skamba itin grėsmingai. Tai teisinė galimybė susitvarkyti skolas ir sureguliuoti santykius su kreditoriais. Jeigu bankroto procedūros nebūtų įteisintos, tai dabar turėtume labai daug prasiskolinusių ir nemokių įmonių. Jos tik dar labiau klimptų į skolas, tačiau nebūtų jokios teisinės galimybės tai sustabdyti. Kol įmonė turi

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
skolų, jos negalima išregistruoti.

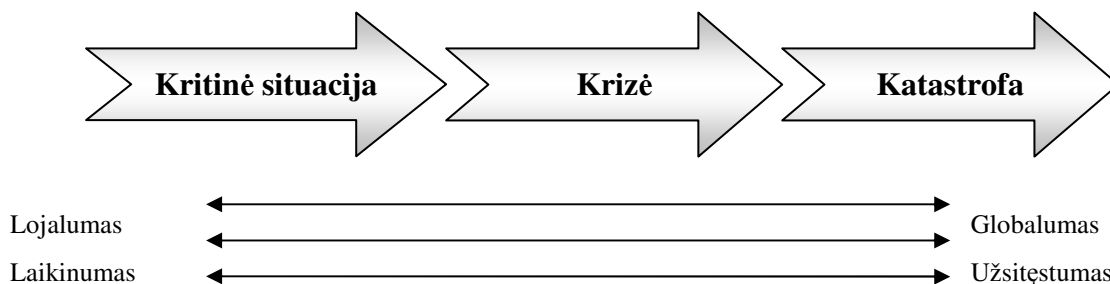
Savalaikė ir išsami įmonės krizinių situacijų diagnostika gali padėti išvengti jos bankroto, nes ji padeda efektyviai valdyti įmonės finansinius išteklius. Remiantis įmonės krizinių situacijų diagnostika, priimami pagrįsti investiciniai ir finansiniai sprendimai, įvertinami įmonės turimi ištekliai, nustatomos jų naudojimo tendencijos, parengiamos įmonės tolesnės raidos prognozės. Įmonės, kuriose gerai organizuota analitinė veikla, gali anksčiau nustatyti artėjančią krizę, operatyviai į ją reaguoti ir sumažinti jos tikimybę. Ekonominę ligą lengviau gydyti anksčiau ją išaiškinus ir anksčiau pradėjus gydymą. Todėl svarbu laiku parinkti konkretų krizės diagnozavimo modelį ir numatyti įmonės veiklos kritinius veiksnius.

Tarptautinių žodžių žodyne nurodoma, jog žodis *krizė* kilęs iš graikų kalbos žodžio *crisis*, reiškiančio kokios nors situacijos, kurio nors klausimo sprendimą, nuosprendį, baigtį.

Krizė – tai nestabilumo laikotarpis arba tokia verslo situacija, kai bręsta esminiai pokyčiai. Tų pokyčių rezultatai gali būti ir neigiami, ir teigiami. Tas, kuris gali numatyti krizę savo versle, turi didesnę verslo tikimybės sėkmę negu tas, kurį krizė užklumpa netikėtai. Galima teigti, kad krizė nebūtinai visada baigiasi nuosmikiu arba bankrotu. Krizė versle gali būti nusakoma tam tikru rizikos laipsniu ir neapibrėžtumu (Garškaitė, 2002).

S. Liučvainis (2003) teigia, kad *krizė* yra neatsiejama ūkinės finansinės veiklos dalis. Svarbu išsiaiškinti krizės veiksnius, įvertinti krizinę situaciją ir ją valdyti.

Anot Sakalo, Savanevičienės (2003) yra išskiriami šie krizinės situacijos vystymosi kriterijai (žr. 1 pav.).

1 pav. Krizinės situacijos vystymosi kriterijai.
Šaltinis: Sakalas, A. Savanevičienė, A. (2003). Įmonės krizių vadyba

Krizinė situacija gali išsivystyti visose įmonės gyvavimo stadijose, kai įmonės funkcionavimas ir vystymasis yra pažeidžiamas. Todėl svarbu laiku nustatyti krizinės situacijos priežastis, bei imtis veiksmų, kad įmonė nepatirtų katastrofos – paskutinės krizinės situacijos stadijos, reiškiančios įmonės žlugimą.

Įvairūs autoriai išskiria panašias krizių rūšis. J. Kavaliauskienė (2005) išskiria tris krizių rūšis:

- **Netikėtos krizės**, kurių neįmanoma numatyti ir planuoti jų prevencijos. Tokioms krizėms priskiriami įvairūs techniniai gedimai, nelaimingi atsitikimai, lėktuvų katastrofos,

gaisrai, organizacijos vadovo mirtis ir pan. Į tokias krizes galima tik reaguoti ir rekomenduotina, kuo greičiau. Tokioms krizėms turi būti iš anksto parengtas krizės valdymo planas, darbuotojai turi žinoti, kas sudaro krizės valdymo komandą, kam tenka atsakomybė ir pan., kad neįvyktų nesusipratimų, ir kad krizė kuo greičiau būtų išspręsta.

- **Išaugančios krizės** – tai ilgainiui besiformuojančios krizės, kurių požymius galima numatyti iš anksto, taigi šiuo atveju pagrindinis veiksmų planavimo ir organizavimo tikslas yra tinkamai įvertinti augančią krizę ir ją suvaldyti taip, kad neįvyktų kritinės situacijos. Šiai grupei dažniausiai yra priskiriamos tos krizės, kurių pamatas yra socialinės problemos, neramumai ar konfliktai, kurie nevaldomi gali išaugti į agresyvius priešiškus veiksmus, kas jau reiškia krizę.

- **Nuolatinės krizės** – tai krizės, kurios gali trukti mėnesius ar metus, nepaisant pastangų jas suvaldyti.

Įmonės krizė yra laike apibotas procesas, veikiamas ir išorinių, ir vidinių veiksnių, kuris gali būti valdomas arba bent jau išlaikomas tam tikrose ribose. Atsižvelgiant į įmonę, jos struktūrą, inovacinį potencialą, krizės stadijos yra įvairios trukmės, intensyvumo ir turi skirtingo laipsnio padarinių.

Literatūroje įmonių krizių stadijas daugelis autorių, S. Finkas, A. Krystekas, Z. Aivarianas ir V. Kiričenko, M. Miuleris, J. Argenti, I. A. Blankas pas (Garškaitė, 2002), traktuoja skirtingai. Anot S. Finko, kiekviena krizė susideda iš keturių skirtingų ir konkrečiai apibrėžtų stadijų. Jo nuomone, krizės stadijos yra šios:

- ✓ Pradinė krizės stadija;
- ✓ Gili krizės stadija;
- ✓ Chroniška krizės stadija;
- ✓ Išsprendimo (išėjimo iš krizės) stadija.

Pradinė krizės stadija – tai tam tikru požiūriu perspėjimas. Daugeliu atvejų tai kritinis taškas. Jeigu šioje stadijoje nebus imtasi jokių veiksmų, seks gili krizės stadija. Šioje krizės stadijoje vadovo ir vadybininko uždavinys – pastebėti ir pažinti krizės požymius kuo anksčiau, ir geriausiu atveju – iki krizės pradės reikštis. Net ir tuo atveju, jeigu vadovas esant tam tikroms aplinkybėms ir negali sustabdyti krizės, jos pačių pirmųjų požymių atskleidimas leidžia geriau pasirengti giliai krizės stadijai.

Gilios krizės stadijoje daugeliu atvejų situacijos negalima pasukti atgal. Po to, kai pradinė krizės situacija perauga į gilios krizės stadiją, neįmanoma atgauti prarastų pozicijų. Jau patirtas tam tikras nuostolis, ir kokio dydžio jis bus šioje ir paskesnėse stadijose – priklausys nuo iš anksto taikytų priemonių. Pats svarbiausias dalykas šioje stadijoje yra išlaikyti įvykių kontrolę. Tačiau valdyti krizę šioje stadijoje ypač sudėtinga, kadangi įvykiai plėtojasi labai greitai ir intensyviai. Įvykių sparta priklauso nuo krizės mastų, o jos intensyvumas matuojamas galimų nuostolių

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė apimtimi. Ši stadija dažniausiai yra pati trumpiausia, tačiau dėl jos intensyvumo susidaro įspūdis, kad ji yra ilgesnė nei iš tiesų yra.

Chroniškos krizės stadijoje padariniai tampa akivaizdžiausi. Nepalankiomis aplinkybėmis ši stadija gali tapti lemiamą: gali atsirasti didelių finansinių sunkumų, ištikti bankrotas. Kitu atveju ši stadija gali tapti savianalizės dėl susidariusios situacijos laikotarpiu. Vadovas šioje stadijoje turi išanalizuoti ir įvertinti savo veiksmus – kas buvo teisinga, o kas ne, ir planuoti veiksmų eigą ateičiai. Ši stadija gali trukti be galo ilgai, todėl vadovo uždavinys – jos trukmę sumažinti iki minimumo.

Išsprendimo (išėjimo iš krizės) stadija – verslo „pasveikimo“ stadija. Nuokrypiai nustatyti, vadovo užduotis yra kuo skubiau kontroliuoti procesą ir numatyti veiksmingiausią išėjimo iš krizės būdą.

Autoriai Z. Aivazianas ir V. Kiričenko pateikia taip pat keturias krizės stadijas, kurios skiriasi turiniu, padariniais ir būtinomis priemonėmis joms pašalinti.

Pirmoji stadija – rentabilumo ir pelno apimčių sumažėjimas, ko pasėkoje blogėja finansinė įmonės padėtis, sumažėja plėtotės šaltiniai ir rezervai. Susidariusi problema sprendžiama peržiūrint strategiją, restruktūrizuojant įmonę.

Antroji stadija – gamybos nuostolingumas, kai pradeda mažėti įmonės rezerviniai fondai (jei tokie yra – priešingu atveju prasideda trečioji stadija). Susidariusi problema sprendžiama kaip ir pirmoje stadijoje peržiūrint strategiją, restruktūrizuojant įmonę.

Trečioji stadija – rezervinių fondų išsekimas ir stoka. Įmonė nuostoliams padengti naudoja dalį apyvartinių lėšų ir kartu pereina į sumažintos reprodukcijos režimą. Šioje stadijoje problemai spręsti restruktūrizavimas nepadės, kadangi nėra lėšų jam vykdyti. Šiuo atveju reikalingos operatyvios priemonės stabilizuoti finansinę įmonės būklę ir rasti lėšų įmonei restruktūrizuoti. Jeigu tokių priemonių nesiimama arba jos būna nesėkmingos, krizė pereina į ketvirtąją stadiją.

Ketvirtoji stadija – nemokumas. Įmonė pasiekia tokią ribą, kai nėra lėšų apmokėti ankstesnius įsipareigojimus. Tokiu atveju įmonėje stoja gamyba ir gresia bankrotas. Kiti anksčiau minėti autoriai išskiria labai panašias krizės stadijas.

Pasak J. Bivainio (2003), egzistuoja dvi krizės suvokimo koncepcijos:

- **Siekis išlikti.** Šiuo atveju krizė suvokiama kaip grėsmė, kaip išlikimo problema ir kaip žlugimo prielaida.
- **Siekis atsinaujinti.** Šiuo atveju krizė suvokiama kaip būtinybė atsinaujinti, pertvarkyti įmonės strategiją, eliminuoti neracionalius fragmentus, pagrįsti tikslus ir jų įgyvendinimo veiksmus. Todėl priemonės pakeisti krizinę situaciją yra traktuojamos ne kaip kova su krize, o kaip teigiami įmonės strategijos pokyčiai.

Nepaisant neigiamų krizės padarinių, nemažai autorių pabrėžia teigiamą krizės reikšmę. I.

Vilimaitė (2000) išskiria du teigiamus krizės ypatumus:

- krizė priverčia organizaciją keistis;
- krizė skatina organizaciją mokytis iš savo patirties.

Krizė yra natūralus ir neišvengiamas organizacijos gyvavimo ciklo etapas, be kurio ji negalėtų tobulėti ir eiti pirmyn. Krizė, kilusi dėl pokyčių trūkumo, pati juos išprovokuoja, taip tarsi patvirtindama posakį „nuo ko susirgai, nuo to ir gydykis“ (Vilimaitė, 2000).

Kitas teigiamas krizės aspektas yra tas, kad ji skatina organizaciją mokytis iš savo pačios patirties. Organizacija priverčia „aktyviai dirbti su savo patirtimi“, analizuoti ir vertinti praeities mąstymą bei veiksmus, kelti sau klausimus, kodėl tam tikri sprendimai pavyko arba nepavyko, dėl ko ištiko krizė, kas padėjo ar apsunkino jos sprendimą (Kvederavičius, 2003).

Taigi krizinių situacijų diagnostikos tikslas – nuolat nagrinėti įmonės veiklą tiek dabarties, tiek ateities požiūriu ir numatyti strategines permainas, kad įmonė žengtų į ateitį sėkmingai.

1.1.2. Įmonių bankroto samprata ir požymiai

Įmonės vystosi sudėtingoje, nuolat besikeičiančioje aplinkoje. Ne visos įmonės, susidūrusios su sunkumais – su krizine situacija, sugeba su tuo susidoroti ir bankrutuoja. Krizių ir bankrotų priežastis galima nagrinėti pagal jų kilmę, t.y. atsižvelgiant į endogenines priežastis, esančias vidinėje organizacijos įtakos srityje (nesėkminga organizacijos vadyba, ekonominės, personalo, finansų strategijos klaidos ir kt.) ir egzogenines priežastis, kylančias už organizacijos ribų, esančias netiesioginio poveikio lauke (organizacijos technologinė, ekonominė, konkurencinė, socialinė, visuomeninė, teisinė aplinka) (Valackienė, 2005).

Rinkos ekonomikoje ūkinės veiklos pakilimą keičia jos nuosmukis, susidaro tarpinių būsenų. Ekonominių procesų svyravimas – cikliškumas yra neišvengiamas. Jį galima apibūdinti atskirų verslo ciklo stadijų charakteristikomis. Kiekvienas verslo ciklas ir kiekviena jo stadija yra savita, o skiriasi bendraja ir atskirų stadijų trukme, kritimo bei pakilimo mastu (Garškaitė, 2002).

Įmonė sukuriama tam tikrai veiklai, tam tikrai produkcijai gaminti. Keičiantis poreikiams ir technologijoms seno tipo įmonei nebelieka vietos pasikeitusioje rinkoje. Tačiau, anot Sakalo, Savanevičienės (2003) besikeičiančiai įmonei visada yra galimybė išvengti žlugimo ir čia svarbų vaidmenį suvaidina krizinė situacija, kuri gali išsivystyti visose įmonės gyvavimo fazėse. Jei krizė yra išsprendžiama, tai atsiranda galimybė stabilizuoti įmonės veiklą ir vėl normaliai gyvuoti bei vystytis.

Kiekvienas verslininkas, steigdamas įmonę ir pradėdamas komercinę veiklą, jos ateitį piešia gražiausiomis spalvomis, tikisi kuo didesnio pelno ir nemąsto apie galimą verslo žlugimą bei įmonės nemokumą. Tačiau visuomet svarbu pagalvoti ir apie tai, kokių veiksmų reikia imtis norint išsaugoti pradėtą verslą, jei dėl vienokių ar kitokių priežasčių numatyta verslo idėja

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
nepasiteisins.

Apskritai požiūris į krizinę įmonės situaciją priklauso ne tik nuo vadovo ar darbuotojo kvalifikacijos, bet ir nuo charakterio bruožų. Vieni labai aktyviai reaguoja į bet kokią smulkmeną, kitiems paveikti reikia žymiai reikšmingesnių įvykių. Todėl krizės samprata įvairiapusė, ji gali turėti daug traktuočių.

Juridinių asmenų pabaiga ir pertvarkymas yra apibrėžti Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (2005). Įvardijami įmonių reorganizavimas, pertvarkymas, likvidavimas, bankrotas ir restruktūrizavimas.

Šie įmonės pertvarkymai galimi tik tuo atveju, kai įmonėje esančio turto užtenka atsiskaityti su kreditoriais. Jei lėšų atsiskaityti su kreditoriais neužtenka, tuomet tenka taikyti bankroto procedūrą.

Įmonių bankrotai yra įprastas rinkos ekonomikos reiškinys, sukiantis daug neigiamų padarinių ne tik pačiai įmonei, bet ir valstybei bei visuomenei. Dabartinėmis šalies ekonomikos sąlygomis kiekvienas verslas patiria didesnę ar mažesnę riziką. Nei viena įmonė nėra garantuota savo veiklos tęstinumu, gaminamos produkcijos ar paslaugos paklausumu. Siekdami nustatyti ir kuo objektyviau įvertinti rizikingiausias veiklos sritis įmonių vadovai ir analitikai turi nuolat stebėti šakos verslo tendencijas, ieškoti naujų rinkų ir verslo plėtros galimybių. To nedarant pasekmės gali būti skaudžios, įmonės finansiniai rezultatai gali smarkiai pablogėti, ji gali prarasti rinkos dalį ar konkurencinį pranašumą, ko pasekoje įmonei gali grėsti bankrotas (Mackevičius, 2005).

Mokslininkai jau daugelį metų tyrinėja bankroto atsiradimo priežastis ir stengiasi pateikti verslininkams efektyviausias bankroto rizikos apskaičiavimo metodikas.

Įvairiuose šaltiniuose bankrotas apibrėžiamas nevienodai. Ekonomikos terminų žodyne (1997) bei tarptautinių žodžių žodyne (1999) *bankrotas* apibūdinamas kaip negalėjimas išsimokėti skolų; asmuo, patyręs finansinį krachą. Platesnis *bankroto* apibūdinimas tai įmonės, banko ar asmens finansinė padėtis, kuriai esant jie nepajėgia apmokėti skolų ir vykdyti kitų turtinių įsipareigojimų.

Bankrotas – rinkos mechanizmo užtikrinimo pagrindas, stovintis vienoje gretoje su konkurencijos ir nuosavybės į kapitalą įteisinimu (Charitonovas, 2004).

Įmonių *bankrotas* – tai verslo nesėkmės rezultatas, o ne priežastis, kadangi įmonių rinkos vertės mažėjimas, nuostolių didėjimas, įsipareigojimų nevykdymas, socialinės problemos ir kiti neigiami reiškiniai pagrindžia bankroto bei kitų įmonių pertvarkymo procedūrų taikymo tikslingumą (Grigaravičius, 2003).

Bankrotas - tai įmonės išsilaisvinimas iš finansinių įsipareigojimų gniaužtų būdas. Laiku paskelbtas bankrotas yra kur kas mažiau skausmingas nei nežinia kiek galintis trukti įmonės

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė

merdėjimas, kada jos finansiniai įsipareigojimai pavojingai auga arba viršija pusę įmonės turto. Šiuo atveju įmonių bankroto įstatymas yra labai veiksmingas: jis apsaugo įmonę nuo tolimesnių įsipareigojimų augimo, kreditorių spaudimo, didina įmonės finansinių ataskaitų prieinamumą, užtikrina jų skaidrumą ir leidžia perimti valdymą (Mackevičius, 2005).

Įmonių bankroto procesą, kuris suvokiamas kaip teismo arba ne teismo tvarka vykdomų įmonės bankroto procedūrų visuma, Lietuvoje reglamentuoja Įmonių bankroto įstatymas (2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-216).

LR Įmonių bankroto įstatyme *bankrotas* apibrėžiamas kaip nemokios įmonės būseną, kai įmonei teisme yra iškelta bankroto byla arba kreditoriai įmonėje vykdo bankroto procedūras ne teismo tvarka.

Pagal LR Įmonių bankroto įstatymą (2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-216) įmonės nemokumas – įmonės būseną, kai ji neatsiskaito su kreditoriumi (kreditoriais) praėjus trimis mėnesiams po termino, nustatyto įstatymų, kitų teisės aktų, taip pat kreditoriaus ir įmonės sutartyse įmonės įsipareigojimams įvykdyti, arba praėjus tokiam pat terminui po kreditoriaus (kreditorių) reikalavimo įvykdyti įsipareigojimus, jeigu sutartyse terminas nebuvo nustatytas, ir pradėti įmonės įsipareigojimai (skolos) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės.

Įmonių bankrotas yra neišvengiamas rinkos ekonomikos reiškinys. Natūralu, kad vienos įmonės neišsilaiko konkurencinėje kovoje ir bankrutuoja, o jų vietoje kuriamos naujos. Vienu ekonomistų požiūriu įmonių bankrotas, neatsiejamas rinkos santykių atributas, skatinantis technikos, gamybos ir visuomenės pažangą. Tuo tarpu kitų požiūriu, bankrotas yra nuostolingas ne tik pačiai įmonei, bet ir visai visuomenei: bankrutuojanti įmonė neatsiskaito su kreditoriais, įmonės darbuotojai lieka be darbo (Tvaronavičienė, 2001).

Sakalo ir R. Virbickaitės (2003) nuomone, bankrotas gali būti traktuojamas kaip neigiamas, ir kaip teigiamas reiškinys. Labiausiai tai sietina su socialinėmis bankrutuojančios įmonės darbuotojų problemomis, kadangi žemos kompetencijos darbo jėgai sunku susirasti naują darbą ir tai jiems yra skausminga problema.

Ir kaip teigiamas reiškinys – kadangi bankrutuoja nemokančios dirbti įmonės, o laiku paskelbtas bankrotas leidžia, pardavus turtą, sugrąžinti pinigus kreditoriams, apmokėti skolas. Todėl labai svarbu kuo anksčiau pastebėti bankroto užuomazgas, nustatyti atsiradimo priežastis bei išvengimo būdus.

Bankrotų procedūrų užsitęsimo priežastys dažniausiai yra įmonių vadovams ir kitiems asmenims iškeltos baudžiamosios bylos, maža bankrutuojančių įmonių turto paklausa bei visiškas turto nebuvimas įmonės administravimo išlaidoms padengti (Sakalas, Savanevičienė, 2003).

Pateikti pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo galima, jeigu yra bent viena iš LR Įmonių bankroto įstatyme (2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-216) nurodytų sąlygų:

- įmonė laiku nemoka darbo užmokesčio ir su darbo santykiais susijusių išmokų;
- įmonė laiku nemoka už gautas prekes, atliktus darbus (paslaugas), negrąžina kreditų ir nevykdo kitų sandoriais priimtų turtinių įsipareigojimų;
- įmonė laiku nemoka įstatymų nustatytų mokesčių, kitų privalomųjų įmokų ir (arba) priteistų sumų;
- įmonė viešai paskelbė arba kitaip pranešė kreditoriui (kreditoriams), kad negali arba neketina vykdyti įsipareigojimų;
- įmonė neturi turto ar pajamų, iš kurių galėjo būti išieškomos skolos, ir dėl šios priežasties antstolis grąžino kreditoriui vykdomuosius dokumentus.

Pagal LR Įmonių bankroto įstatymo (2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-216) 5 str. pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo teismui gali pateikti šie asmenys:

- kreditorius (kreditoriai);
- savininkas (savininkai);
- įmonės administracijos vadovas;
- įmonės likvidatorius, jei likvidavimo metu nustatomas įmonės nemokumas.

Įmonės bankroto procesas gali būti teisminis – nagrinėjamas teisme arba ne teismo tvarka – nagrinėjamas kreditorių susirinkimo. Tokiu atveju teismo kompetencijai priskiriamus klausimus svarsto ir nagrinėja kreditorių susirinkimas.

Bankrutuojančiai įmonei valdyti ir Įmonių bankroto įstatyme nustatytoms funkcijoms vykdyti teismas (neteisminio proceso atveju – kreditorių susirinkimas) skiria įmonės administratorių. Taigi buvę įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų.

Pagal LR Įmonių bankroto įstatymo (2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-216) 11 str., įmonės administratorius (administratoriai) - teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas.

Kreditorių pateikti reikalavimai, likviduojant bankrutavusią įmonę, tenkinami dviem etapais. Pagal LR Įmonių bankroto įstatymo 35 str., pirmajame etape tenkinami kreditorių reikalavimai be priskaičiuotų palūkanų ir netesybų, o antrajame etape ta pačia eile tenkinama likusi kreditorių reikalavimų dalis (palūkanos ir netesybos).

Pirmąja eile yra tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais; reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe; fizinių ir juridinių asmenų reikalavimai apmokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją. Antrąja eile tenkinami reikalavimai dėl mokesčių bei kitų įmokų į biudžetą ir dėl privalomojo valstybinio socialinio draudimo bei privalomojo sveikatos draudimo įmokų; dėl valstybės vardu gautų paskolų ir paskolų, gautų su valstybės garantija. Trečiaja eile tenkinami visi likusieji kreditorių reikalavimai.

Paaiškėjus, kad įmonė neturi pakankamai turto atsiskaityti su kreditoriais, tokios įmonės darbuotojai gali tikėtis kompensacijų iš Garantinio fondo.

Garantinis fondas užtikrina galimybę bankrutuojančių, bankrutavusių, likviduotų dėl bankroto įmonių darbuotojams iš fondo lėšų gauti išmokas už negautą darbo užmokestį, kompensacijas už nepanaudotas atostogas bei išeitines išmokas (Skinulytė, 2005).

Laiku nenutraukus nemokios įmonės veiklos, neišvengiamai didėja bankroto sąlygoti nuostoliai visuomenei: įmonė toliau išiskolina likusiems darbuotojams, kitoms įmonėms bei institucijoms, valstybei ir visuomenei.

Suprantama, kad nuostolinga veikla dar nebūtinai reiškia įmonės bankrotą ar mokumo problemas, tačiau tai gali būti signalas apie galimas nuostolingos įmonės finansines (mokumo, likvidumo) problemas ateityje. Todėl svarbu tinkamu momentu imtis veiksmų, kurių pagrindu būtų galima pertvarkyti įmones, siekiant išvengti mokumo problemų didėjimo bei nustatyti šių problemų ir įmonių veiklos neefektyvumo priežastis. Potencialias įmonių finansines problemas, remiantis moksline literatūra (Grigaravičius, 2002); (Mackevičius, 2005) galima identifikuoti pagal šiuos požymius:

- mažėjantis įmonių pelningumas, mažėjančios įmonių veiklos pajamos (tai ypač aktualu, kai pajamos mažėja esant pastovioms kainoms);
- didėjantys įmonių finansiniai įsipareigojimai kreditoriams;
- blogėjantys įmonių likvidumo, mokumo, pelningumo, turto panaudojimo efektyvumo ir kiti finansiniai rodikliai;
- įmonės užimamos rinkos dalies mažėjimas (tai iš dalies susiję su įmonių pajamų apyvartos mažėjimu, skirtumas tik tas, kad šiuo atveju rinkos dalies mažėjimas vertinamas kiekybiškai);
- vieningos ir pastovios apskaitos politikos nebuvimas (apskaitos politikos nepastovumas, dažnas apskaitos metodikos keitimas, vėlavimas laiku pateikti įmonių veiklos finansinius duomenis, turinčio gerą reputaciją auditoriaus pakeitimas į mažiau žinomą ir mažiau patikimą auditorių);
- įmonių vadovų (administracijos) neryžtingumas, iniciatyvos priimti radikalius sprendimus stoka;
- pastovi ir palyginti dažna įmonių vadovų kaita (rodo nesutarimą aukščiausioje įmonių valdymo grandyje);
- veiklos strategijos ir planavimo nebuvimas (ypač ilgu laikotarpiu);
- aukščiausios valdymo grandies vadovų įmonių mokumo problemos ar jos sudėtingumo nesuvokimas.

Pateiktų požymių visuma arba jų dalis gali įspėti kreditorius ir kitus rinkos dalyvius

(tiekėjus, pirkėjus) apie įmonei grėsiantį bankrotą.

Tačiau, literatūroje teigiama, kad nėra požymių, vienareikšmiškai rodančių įmonės bankroto tikimybę ir visuotinai pripažintų. Daugelio autorių išskirtus požymius, pagal kuriuos būtų galima spręsti apie įmonės bankrotą, galima laikyti tik kaip simptominius.

1.2. Veiksniai sukeliančys bankrotą ir jų klasifikavimas

Kiekvienoje krizinėje situacijoje svarbu nustatyti, ją lėmusias priežastis. Krizės gali kilti labai skirtingose aplinkose, paveikti skirtingus objektus bei subjektus, todėl krizių priežasčių nustatymas yra labai svarbus (Valackienė, 2005).

Literatūros šaltiniuose dažniausiai įvardijamos tokios krizinių veiksnių grupės:

- subjektyvūs ir objektyvūs veiksniai;
- specifiniai ir rinkos veiksniai;
- vidiniai ir išoriniai veiksniai.

Teigiama, jog objektyvūs veiksniai nepriklauso nuo pačios įmonės. Tai infliacija, konkurencija, politinės ir ekonominės krizės ir pan. Subjektyviems veiksniams priskiriami veiksniai, apibūdinantys įmonę: gamybinis potencialas, techninė įranga, specializacijos lygis, darbo organizavimas, specialistų kvalifikacija.

Dažnai rizikos veiksniai, įtakojantys krizines situacijas, skirstomi į specifinius ir rinkos veiksnius. Tokie veiksniai, kaip vadybos kokybė, darbo santykių padėtis, reklamos lygis, konkurencingumas, gamtiniai ir klimatiniai reiškiniai, nulemia firmos specifinę (nesistemingą) riziką ir vadinami specifiniais. Nepaisant to, yra bendresnių veiksnių, veikiančių visų be išimties įmonių būsimus pinigų srautus: investicijų augimas ekonomikoje, vartotojų paklausos lygis, valiutų kursų pasikeitimai, įmonių mokesčių tarifai ir palūkanų normos dydis. Šie veiksniai vadinami rinkos veiksniais. Tarp jų nurodomi du pagrindiniai veiksniai:

- įmonės pajamų jautrumas bendram ekonomikos lygiui ir kitiems makroekonominiais veiksniams;
- pastoviųjų ir kintamųjų išlaidų santykis, t.y. išlaidų jautrumo laipsnis (Liučvaitis, 2003).

Vidines priežastis galima įtakoti, jos priklauso nuo įmonės vadovų profesionalumo, iniciatyvos, sugebėjimo vadovauti ir priimti teisingus sprendimus (Liučvaitis, 2003).

Išorinės priežastys - tai sąlygos, kurių firma paprastai negali pakeisti (infliacija, mokesčiai ir įstatymai, valiutos santykio pasikeitimas bei kitos priežastys), tačiau privalo įvertinti, nes jos daro tam tikrą įtaką įmonės ekonominiams rodikliams.

I. A. Blankas (1999) skiria vidinius ir išorinius įmonės mokumą veikiančius veiksnius. Prie vidinių veiksnių jis priskiria veiksnius, susijusius su ekonomine veikla – efektyvaus marketingo

stoka, neracionali kaštų struktūra, nepakankama produkcijos diversifikacija ir netinkama produkcijos vadyba; investicinė veikla – užsitęsęs produkcijos tobulinimo procesas, neekonomiškas investicijų panaudojimas; finansinė veikla – žemas turto likvidumas, didelė skolinto kapitalo dalis, skolinių įsipareigojimų augimas, neefektyvus finansų valdymas. Kaip išorinius veiksnius jis išskiria šalies bendro vystymosi socio-ekonominius veiksnius: BVP mažėjimas, infliacijos augimas, mokesčių sistemos nestabilumas, perkamos galios mažėjimas, nedarbo augimas; rinkos veiksnius: paklausos mažėjimas, monopolijų sustiprėjimas, valiutos rinkų nestabilumas; kitus veiksnius: politinis nestabilumas, gamtinės katastrofos, pablogėjusi kriminalinė situacija.

A. Sakalas ir A. Savanevičienė (2003) prie išorinių priežasčių priskiria nepalankią konjunktūrą, rinkos prisotinimą, pakitusią vartotojų elgseną, politinę, teisinę aplinką, technikos, technologijos lygį, perkamąją galią ir daugelį kitų veiksnių. Įmonės finansinių sunkumų klasifikacija pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė

Bankroto priežasčių klasifikacija

Bankroto priežastys	
Išorinės	Vidinės
1. Šalies ekonominė politika	1. Neteisinga įmonės vadovybės verslo filosofija ir veiklos stilius
2. Šalies politinė padėtis	2. Netinkama įmonės organizacinė struktūra
3. Įstatyminės bazės nepastovumas	3. Neracionali įmonės valdymo sistema
4. Infliacija ir defliacija	4. Neracionalus išteklių naudojimas
5. Užsienio valiutos kursų svyravimai	5. Bloga personalo politika: žema personalo kompetencija, netinkamas pareigų, teisių ir atskaitomybės paskirstymas bei darbo pasidalijimas
6. Darbo rinkos pokyčiai, nedarbo lygis	6. Bloga apskaitos sistema
7. Mokesčių sistemos pokyčiai	7. Nesukurta efektyvi turto apsaugos sistema
8. Naujų konkurentų atsiradimas	8. Pasenusių technologijų naudojimas
9. Palūkanų normos pokyčiai	9. Ignoruojama finansinė analizė, vidaus kontrolė ir auditas
10. Įmonės partnerių klaidos ir abejingumas	10. Netinkamas veiklos planavimas ir prognozavimas
11. Išorės informacijos vartotojų įtaka	11. Konfliktai įmonės viduje
12. Naujų produktų technologijų diegimas šakoje	12. Didelės valdymo išlaidos
13. Priklausomybė nuo tiekėjų ir pirkėjų	13. Kitos nenumatytos aplinkybės
14. Stichinės nelaimės, nepalankios klimatinės sąlygos	

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (2000). Įmonių bankroto prognozavimo tyrimai. *Audito, apskaitos ir mokesčių aktualijos*, 4 p. 11.

Sunku vienareikšmiškai pasakyti, kurie veiksniai – išoriniai ar vidiniai – turi didesnę įtaką įmonių krizei - bankrotui. A. Kovaliov (1994) teigimu, daugelis krizių įvyksta dėl įmonių vadovų ir vadybininkų nekompetentingumo, dėl nesugebėjimo veikti pasikeitusiomis rinkos sąlygomis, dėl piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi, konservatyvaus mąstymo, neteisintų sprendimų priėmimo bei kitų priežasčių (Liučvaitis, 2003); (Ковалев, 1994).

Valstybės politikos ir valdymo struktūrų stabilumas teigiamai veikia tiek šalies, tiek kiekvienos įmonės ekonomikos gerovę. Didelę reikšmę įmonių verslo sėkmei turi valstybės teisinė sistema. Šalies įstatymai ir norminiai aktai reguliuoja ir reglamentuoja ekonominius santykius, daro įtaką įvairaus lygio sprendimams. Palankūs įstatymai skatina tarptautinę prekybą, užsienio investicijų pritraukimą, bendrų įmonių steigimą. Nuo ko priklauso gyventojų pajamų dydis ir dinamika, nedarbo mastas, o tai lemia gyventojų perkamąją galią, gyventojų pasitenkinimą ir pasitikėjimą šalies politika.

R. Ligeikienė (1996) savo straipsnyje teigia, kad pagal užsienio specialistų patirtį tose šalyse, kuriose politinė ir ekonominė padėtis stabili, sėkmingą firmos veiklą vienu trečdaliu lemia išoriniai veiksniai, o dviem trečdaliais – vidiniai veiksniai.

Didžiosios Britanijos audito specialistai išskiria priežastis galinčias turėti reikšmės įmonių finansiniams sunkumams bei bankroto atsiradimui. Išskiriamos šios priežastys:

1. Didėjantys uždelsti įmonės kreditoriniai įsiskolinimai, viršijantys tam tikrą kritinį lygį;
2. Pasikartojantys esminiai įmonės gamybos ir pardavimų nuosmukiai;
3. Įmonės apyvartinių lėšų trūkumas;
4. Neteisinga įmonės investicinė politika;
5. Debitorinių skolų augimas;
6. Užsigulėjusių prekių ir gamybinių atsargų perteklius;
7. Santykių su banko įstaigomis blogėjimas;
8. Naujų paskolų gavimas palyginti nepalankiomis sąlygomis (metinės palūkanos, atsiskaitymo laikotarpis) ir kt. (Bivainis, Gaškaitė, 2000).

Taigi, įmonių finansų analitikai, siekdami sumažinti riziką, turi nuolat stebėti ir vertinti visas krizes lemiančias priežastis. Vadovai turi atkreipti dėmesį į tai, ar yra prielaidų įmonės finansinių rodiklių blogėjimui, ar situacija įmonėje verčia manyti, kad geri rodikliai gali greitai pasikeisti ir iš dalies pabloginti įmonės finansinę būklę, ar išnagrinėtos visos galimybės įmonės tęstinumui užtikrinti, ar apsvarstytos visos alternatyvos naujiems sprendimams priimti.

Pažymėtina, kad vieni veiksniai kartais nulemia netikėtą, staigų įmonės bankrotą, o kiti pamažu stiprėja ir kaupiasi, kol nulemia nuolat didėjančią įmonės nuosmukį.

1.3. Bankroto diagnostikos modeliai

Viena iš svarbiausių įmonės bankroto prevencijos priemonių yra ankstyvas, t. y. savalaikis atitinkamų priemonių taikymas krizinei situacijai išvengti. Siekiant tinkamai suvaldyti krizę, būtina sąlyga yra visapusiškas ir tikslus potencialių problemų, kurių pagrindu gali išsivystyti krizė, įvertinimas.

Įmonių vadovai turi nuolat ieškoti būdų ir priemonių įmonių krizėms išvengti ir jų sėkmingos veiklos tęstinumui garantuoti.

Kai kurios firmos samdo vadybininkus šiam procesui valdyti. Mažose institucijose šią funkciją atlieka savininkas, generalinis direktorius arba finansų tarnautojas. Krizinių situacijų diagnozavimas ir valdymas – tai verslo vadybos dalis, į kurią Lietuvoje dėmesio kreipiama nepakankamai. Europos Sąjunga mano, kad iš bankroto įmonė gali pasimokyti. Kitaip tariant, nesėkmę patyrę verslininkai mokosi iš savo klaidų ir įgyja vertingos patirties. Dėl šios priežasties verslininkus būtina skatinti nebijoti pradėti viską iš naujo.

Rusų ekonomistas A. Kovaliov teigia, kad „sėkmingai atliekama įmonių veiklos analizė yra universalus būdas bankrotams išvengti“ (Ковалев, 1994). Todėl labai svarbu, kad įmonių vadovai daugiau dėmesio skirtų įmonių veiklos analizei, o analitikai ieškotų tinkamiausių analizės metodikų bankrotams prognozuoti.

1.3.1. Bendroji diagnostika

Bendroji diagnostika apima įmonės bankroto tikimybės nustatymą. Vienas pagrindinių šios analizės uždavinių yra atskleisti bankroto priežastis ir numatyti priemones joms likviduoti. Tai yra pirmas etapas, siekiant įvertinti įmonės krizinę situaciją. Bankroto problema dažniausiai iškyla tada, kai įmonė nebeturi pakankamai pinigų trumpalaikiams įsipareigojimams likviduoti.

Įmonių bankroto grėsmės įvertinimas yra būdas kiekybiniais parametrais įvertinti įmonių būklę, nustatyti negatyvias įmonių būklės tendencijas ir jų bankroto tikimybę. Įmonių bankroto grėsmės nustatymas iš anksto gali būti impulsas ne tik išvengti bankroto, bet ir rasti veiksmingų starteginių sprendimų (Bivainis, Garškaitė, 2000).

Įmonių bankroto užuomazgų ir jo grėsmę galima pastebėti analizuojant finansinių ataskaitų duomenis. Tokios analizės rezultatai leidžia spręsti apie tai, kokia linkme kinta įmonės būklė ir kaip ji atrodo lyginant su konkurentais.

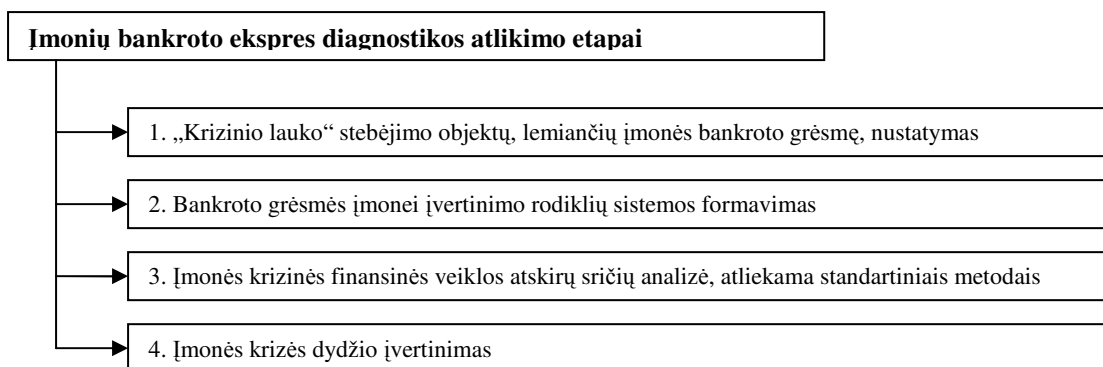
Įvertinant įmonės bankroto tikimybę, svarbu suprasti, kad dėl didžiulės įvairovės pramonės šakų apimties vienas modelis negali patikimai diagnozuoti įmonės bankroto. Krizių diagnozavimo modelis tam tikrai įmonių kategorijai gali būti pagrįstai pritaikytas tik tam tikro laipsnio tikslumu. Priklausomai nuo pramonės šakos specifikos, bankroto diagnozavimo modelis apima paskolų įstaigas, komercinius bankus, draudimo bendroves ir kitus finansinius tarpininkus, pramonės įmones, visuomenines įstaigas, naftos ir dujų kompanijas. Tačiau, atsižvelgiant į vidinius šių šakų skirtumus, kiekvienas sektorius gali turėti specifinį krizių numatymo modelį. Todėl, įvertinant modelių pagrįstumą, svarbu apsvarstyti aplinkybes, kurioms esant buvo sukurti autorių bankroto diagnozavimo modeliai.

1.3.2. Ekspres diagnostika

Įmonių finansinė veikla turi būti įvertinama, o bankrotas prognozuojamas anksčiau, nei pasirodo pirmieji bankroto požymiai. Šis įvertinimas ir prognozavimas yra įmonės diagnostikos pagrindas, kuriuo remiantis formuojama ir realizuojama įmonės antikrizinio valdymo strategija.

Įmonių finansinės veikos įvertinimas ir bankroto prognozavimas leidžia laiku pastebėti įmonės ūkinį nepajėgumą ir bankroto grėsmę. Bankroto diagnostika leidžia nustatyti įmonės skolininkės konkrečią ekonominę „ligą“ ir pateikti pasiūlymų ją gydyti.

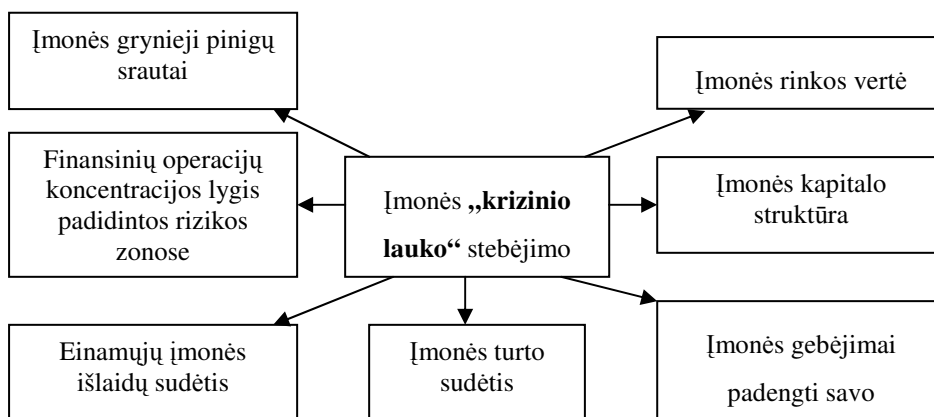
Įmonių bankroto ekspres diagnostika – tai tikslinga finansinė analizė, atliekama naudojant įmonės finansinių ataskaitų duomenis ir standartinius analizės algoritmus (Garškaitė, Garškienė, 2003). Bankroto ekspres diagnostiką sudaro keturi pagrindiniai etapai, kurie pateikiami 2 paveiksle.

2 pav. Įmonių bankroto ekspres diagnostikos atlikimo etapai

Šaltinis: Garškaitė, K. Garškienė A. (2003). Įmonių bankroto diagnostikos sistema. *Verslas: teorija ir praktika*

Šiuolaikinėmis ekonominėmis sąlygomis praktiškai visi įmonės finansinės veiklos veiksniai gali sąlygoti bankroto grėsmę. Todėl „krizinio lauko“ stebėjimo sistema turi būti sudaryta išskiriant esminius objektus, turinčius įtakos įmonės bankroto grėsmei. Tokia „krizinio lauko“ stebėjimo sistema pateikta sekančiame paveiksle.

3 pav. Įmonės „krizinio lauko“ stebėjimo pagrindiniai objektai

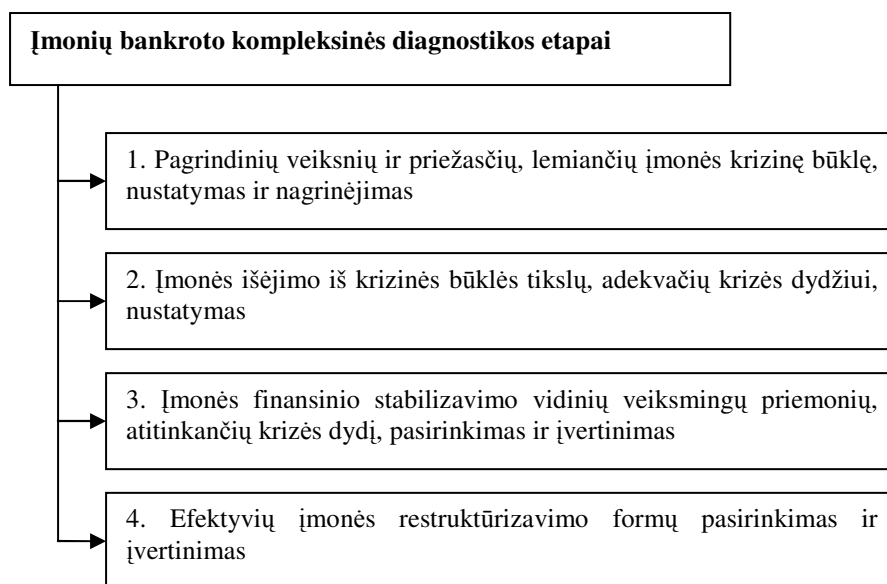
Šaltinis: Garškaitė, K. Garškienė A. (2003). Įmonių bankroto diagnostikos sistema. *Verslas: teorija ir praktika*

Įmonių bankroto ekspres diagnostikos sistema užtikrina išankstinį įmonės veiklos krizinių požymių suradimą ir jų neutralizavimą operatyviomis priemonėmis. Ypač didelis šios sistemos efektas yra tada, kai įmonė patiria lengvą finansinę krizę. Esant didesnio dydžio krizei, bankroto ekspres diagnostikos nepakanka – turi būti atliekama įmonių bankroto kompleksinė diagnostika.

1.3.3. Kompleksinė diagnostika

Įmonių bankroto kompleksinė diagnostika atliekama esant didesnio dydžio įmonės krizei, kuri nustatoma bankroto ekspres diagnostikos metu.

Įmonių bankroto kompleksinė diagnostika yra įmonės krizinių veiksnių įvertinimo sistema, vykdoma faktinės analizės ir prognozavimo metodais (Garškaitė, Garškienė, 2003).

4 pav. Pagrindiniai įmonių bankroto kompleksinės diagnostikos etapai

Šaltinis: Garškaitė, K. Garškienė A. (2003). Įmonių bankroto diagnostikos sistema. *Verslas: teorija ir praktika*

Šia analize siekiama patikslinti įmonės finansinės veiklos įvertinimo rezultatus, gautus atlikus įmonių bankroto ekspres diagnostiką; patvirtinti išankstinį įmonės krizės dydžio įvertinimą; prognozuoti atskirų veiksnių, sukeliančių įmonės bankroto grėsmę, plėtrą ir jų pasekmes; įvertinti ir prognozuoti įmonės galimybes neutralizuoti bankroto grėsmę, naudojant įmonės vidinį finansinį potencialą arba išorinę pagalbą.

Apibendrinant galima teigti, kad kompleksinė diagnostika reikalinga stengiantis užtikrinti stabilią įmonės veiklą, bei įvertinant ir užkertant kelią naujos krizinės situacijos atsiradimui.

Paskutinis krizinių situacijų diagnostikos etapas yra antikrizinių valdymo priemonių parinkimas, užtikrinantis efektyvų krizių įveikimą trumpuoju laikotarpiu ir ilgalaikėje perspektyvoje.

1.3.4. Įmonių bankroto diagnozavimo modeliai

Užsienio šalių autorių indėlis, formuojant įmonių nemokumo diagnozavimo ir pertvarkymo (restruktūrizavimo) sprendimų analizės principus ir praktiką yra žymiai didesnis. Įmonių nemokumo vertinimo, įmonių bankroto tikimybės nustatymo modelius formavo E. I. Altman, W. Beaver, J. W. Wilcox, A. Kovaliov ir kt. pas (Matusėvičius, 2005); (Grigaliūnienė, Cibulskienė 2004), (Garškaitė, 1999), (Buškevičiūtė, Mačerinskienė 1998).

Bankroto prognozavimui plačiausiai pasaulyje yra naudojamas E. I. Altman (1968) sudarytas įmonių bankroto tikimybės prognozavimo modelis. E. Altman indėlis į bankroto prognozavimo metodiką pasireiškė tuo, kad jis modifikavo jau kitų ekonomistų siūlomus Z modelius. Modelio esmę sudaro tai, kad įmonės įvairios ūkinės - komercinės veiklos pusės įvertinamos santykiniais ekonominiais rodikliais, iš kurių išvedamas apibendrinantis Z koeficientas (Charitonovas, 2004). Tirdamas Amerikos bankrutavusių įmonių finansinę būklę ir palyginęs su tų pačių šakų ir analogiškų dydžių klestinčiomis įmonėmis E. I. Altmanas nustatė penkis rodiklius, nuo kurių labiausiai priklauso bankroto tikimybė, bei šių rodiklių svertinius koeficientus.

Lietuvoje **E. I. Altmano modelį**, kartais dar vadinamą *kreditingumo indeksu*, galima taikyti apytiksliam bankroto prognozavimui.

$$Z = 0,717 X_1 + 0,847 X_2 + 3,107 X_3 + 0,420 X_4 + 0,998 X_5, \quad (1.1)$$

kur:

X_1 - grynasis apyvartinis kapitalas / visas turtas;

X_2 - nepaskirstytas pelnas / visas turtas;

X_3 - veiklos pelnas / visas turtas;

X_4 - nuosavas kapitalas / įsipareigojimai;

X_5 - pardavimai / visas turtas.

Remiantis šia formule, bankroto tikimybė yra labai didelė, jei apskaičiuota Z reikšmė mažesnė už 1,23. Jei Z reikšmė patenka į intervalą 1,23 – 2,90, įmanomas bankrotas, o jei apskaičiuota reikšmė didesnė už 2,90 bankroto tikimybė labai maža (Mackevičius, 2005); (Valackienė, 2005); (Sneidere, 2005).

Šis modelis iš dalies galėtų būti pritaikytas ir pereinamajame ekonominiame laikotarpyje veikiančioms įmonėms, kadangi šiose rinkose veikiančių įmonių vertybiniais popieriais nėra prekiaujama intensyviai. Todėl nustatyti tokių įmonių akcinio kapitalo vertę yra sudėtinga.

Negamybinėms įmonėms yra taikomas kiek kitoks E. Altman modelis, Z indeksas tada skaičiuojamas:

$$Z = 6,56 X_1 + 3,26 X_2 + 6,72 X_3 + 1,05 X_4, \quad (1.2)$$

kur:

X_1 - grynasis apyvartinis kapitalas / visas turtas;

X_2 - nepaskirstytas pelnas / visas turtas;

X_3 - veiklos pelnas / visas turtas;

X_4 - nuosavas kapitalas/ įsipareigojimai.

Šio modelio kritiniai taškai yra 1,10 ir 2,60. Vertės tarp šių taškų rodo galimą bankroto tikimybę ateityje. Jei $Z < 1,1$ – bankroto tikimybė labai didelė, jei $1,1 < Z < 2,59$ – bankrotas įmanomas; jei $Z > 2,6$ – bankroto tikimybė labai maža. (Mackevičius, Rakštelienė, 2005).

Pažymėtina tai, kad pagrindinis E. Altman bankroto prognozavimo modelių trūkumas yra tai, kad vertinant įmonių nemokumo pasireiškimą, analizuojami mikroekonominiai veiksniai (įmonių santykiniai rodikliai), o neįvertinama makroekonominė aplinka, ekonominių struktūrų pokyčiai, korporatyvinio valdymo aspektai, kurie taip pat gali paveikti įmonių finansinę būklę (Grigaravičius, 2003, p. 34-36).

Remiantis įmonių bankroto prognozavimo rezultatais, priimami pagrįsti investiciniai ir finansiniai sprendimai, įvertinami įmonės turimi ištekliai, nustatomos jų naudojimo tendencijos ir parengiamos tolesnės įmonės raidos prognozės.

Bankroto tikimybei įmonėje nustatyti galima taikyti keturių rodiklių G. Springate (1978) modelį. Jo modelis apskaičiuotas remiantis multiplikacine – diskriminantine analize. G. Springate savo tyrime atrinko 4 iš 19 reikšmingiausių finansinių rodiklių, leidžiančių atskirti bankrutuojančias įmones nuo nebankrutuojančių.

Z indeksas pagal **G. Springate** modelį yra apskaičiuojamas:

$$Z = 1,03 X_1 + 3,07 X_2 + 0,66 X_3 + 0,4X_4, \quad (1.3)$$

kur:

X_1 - grynasis apyvartinis kapitalas / visas turtas;

X_2 - grynasis pelnas prieš mokesčius / visas turtas;

X_3 - grynasis pelnas prieš mokesčius / trumpalaikiai įsipareigojimai;

X_4 - pardavimai / visas turtas.

Remiantis šia formule, jei apskaičiuota Z reikšmė yra mažesnė nei 0,862 tikimybė, kad įmonė gali bankrutuoti yra. Jei indeksas didesnis tikimybė bankrutuoti yra maža. G. Springate bankroto prognozavimo modelio patikimumas – 83,3 proc. (Grigaliūnienė, Cibulskienė, 2004).

Amerikiečių ekonomistas J. Fulmer (1984), panaudodamas multiplikacinę – diskriminantinę analizę, ištyrė 40 finansinių rodiklių 30 bankrutuojančių ir 30 nebankrutuojančių įmonių, kurių turtas vidutiniškai siekė 455 tūkst. dolerių. Šis modelis yra labai panašus į E. Altman ir G. Springate modelius. J. Fulmer modelio taikymas įmonės bankrotui diagnozuoti

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė pasiteisina 98 proc., jei analizė atliekama vieni metai iki bankroto, ir 81 proc., jei daugiau nei prieš vienerius metus iki bankroto (Grigaliūnienė, Cibulskienė, 2004).

J. Fulmer bankroto prognozavimo modelis:

$$H = 5,528 V_1 + 0,212V_2 + 0,073V_3 + 1,270V_4 - 0,120V_5 + 2,335V_6 + 0,575V_7 + 1,083V_8 + 0,894V_9 - 6,075, \quad (1.4)$$

kur:

V_1 - Pardavimo pajamos / visas turtas;

V_2 - nepaskirstytas pelnas / visas turtas;

V_3 - grynas pelnas prieš mokesčius /nuosavas kapitalas;

V_4 - pinigų srautai / įsipareigojimai;

V_5 – įsipareigojimai / visas turtas;

V_6 - trumpalaikiai įsipareigojimai / visas turtas;

V_7 – ilgalaikis turtas / visas turtas;

V_8 – apyvartinis kapitalas / įsipareigojimai;

V_9 – pelnas prieš palūkanas ir mokesčius / visos palūkanos.

Jei apskaičiuota H reikšmė > 0 , tai bankroto tikimybė yra labai didelė.

Šis mokslininko J. Fulmer pateikiamas bankroto prognozavimo modelis gali būti taikomas mažesnėms įmonėms. Lyginant pastebėta, kad E. Altman modelis reikalauja rinkos kapitalizacijos duomenų, o J. Fulmer ne. Be to, daugelis autorių pastebėjo, kad E. Altman modelis labiau tinkamas jau bankrutavusių įmonių atveju.

W. Beaver (1966) išnagrinėjo bankrutavusių įmonių 29 koeficientų trendus ir palygino juos su tais koeficientų trendais, kurie galėtų būti naudojami bankrotui prognozuoti. Atlikęs analizę W. Beaver savo prognozėmis nuspėjo nuo 76 proc. iki 100 proc. bankroto atvejų. Autorius analizavo penkių metų iki bankroto rodiklius. Anot W. Beaver, norint įvertinti įmonės bankroto tikimybę reikia apskaičiuoti šiuos rodiklius:

1. *Trumpalaikis turtas / Trumpalaikiai įsipareigojimai;*

Rodiklis rodo, koku laipsniu trumpalaikis turtas padengia trumpalaikius įsipareigojimus. Rodiklio reikšmė turėtų būti >2 .

2. *Apyvartinis kapitalas / Visas turtas;*

Aukštesnė rodiklio reikšmė rodo aukštesnį įmonės likvidumo lygį.

3. *Pinigų srautai / Visi įsipareigojimai;*

Šis rodiklis parodo pinigų srautų ir įsipareigojimų santykį.

4. *Grynas pelnas / Visas turtas;*

Pelningumo rodiklis parodo, kiek efektyviai įmonė naudoja turimą turta. Didesnis rodiklis

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė parodo efektyvesnį įmonės turto panaudojimą.

5. *Visi įsipareigojimai / Visas turtas.*

Paskutinis rodiklis – skolos koeficientas – parodo, kokia įmonės turto dalis yra įsigyta už skolintas lėšas. Didesnė šio rodiklio reikšmė, parodo žemesnį saugumo lygį.

Pasak W. Beaver, geriausiai bankroto prognozes atspindėjo pinigų srautų ir bendrojo įsiskolinimo santykio rodiklis (Grigaliūnienė, Cibulskienė, 2004).

I. A. Blanko bankroto prognozavimo modelis yra sunkiai realizuotų aktyvų (ilgalaikis materialus turtas, atsargos) modelis.

$$NA + A_m < K_n, \text{ tai bankroto tikimybė labai maža.} \quad (1.5)$$

$$NA + A_m < K_n + B_i, \text{ tai bankroto tikimybė galima;}$$

$$NA + A_m < K_n + B_i + B_t, \text{ tai bankroto tikimybė didelė;}$$

$$NA + A_m > K_n + B_i + B_t, \text{ tai bankroto tikimybė labai didelė.}$$

NA – neapyvartiniai aktyvai;

A_m – atsargos;

K_n – nuosavas kapitalas;

B_i – ilgalaikiai įsipareigojimai;

B_t – trumpalaikiai įsipareigojimai.

I.A. Blanko bankroto prognozavimo modelio esmė ta, kad reikia palyginti ilgalaikį materialųjį turtą ir atsargas, su nuosavu kapitalu ir įsipareigojimais. Jei įmonės sunkiai realizuoti aktyvai yra mažesni už nuosavą kapitalą, tai įmonei bankrotas negresia.

M. Zmijewski (1984) bankroto prognozavimo modelis, remiasi finansiniais koeficientais, kurias jis tyrė įmonės veiklos pelningumą ir mokumą. Koeficientai buvo atrinkti remiantis 40 bankrutuojančių ir 800 nebankrutuojančių įmonių.

$$Z = -4,336 - 4,513 X_1 - 5,679 X_2 - 0,004 X_3; \quad (1.6)$$

X_1 – turto grąža, apskaičiuojama kaip pajamų ir turto santykis;

X_2 – įsipareigojimų ir turto santykis;

X_3 – trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų santykis.

Jei Z reikšmė $\geq 0,5$ - įmonei gresia bankrotas, jei $Z < 0,5$ - tikėtina, kad įmonė nebankrutuos.

Anglų mokslininkas **R. Lis** (1973) pagal Didžiosios Britanijos įmonių duomenis gavo tokią bankroto grėsmės įvertinimo modelio analitinę išraišką (Bivainis, Garškaitė, 2000):

$$Z = 0,063 X_1 - 0,092 X_2 - 0,057 X_3 + 0,001 X_4; \quad (1.7)$$

X_1 – grynojo apyvartinio kapitalo ir viso turto santykis;

X_2 – bendrojo pelno ir viso turto santykis;

X_3 – nepaskirstytojo pelno ir viso turto santykis;

X_4 – nuosavo kapitalo ir skolinto kapitalo santykis;

Šiuo atveju ribinė Z reikšmė yra 0,037.

Sekantis aprašomas bankroto prognozavimo modelis yra anglų mokslininko **R. Tafler** pagal Didžiosios Britanijos įmonių sukurta tokia bankroto grėsmės įvertinimo modelio analitinė išraiška (Mackevičius, Poškaitė, 1999):

$$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4; \quad (1.8)$$

X_1 - bendrojo pelno ir trumpalaikių įsipareigojimų santykis;

X_2 – grynojo kapitalo ir visų įsipareigojimų santykis;

X_3 – trumpalaikių įsipareigojimų ir viso turto santykis;

X_4 - grynojo pelno ir viso turto santykis.

Vertinant įmonių būklę pagal šį modelį, nustatyti tokie dėsniumai: jei Z reikšmė viršija 0,3, įmonės ilgalaikės perspektyvos neblogos, o jei Z reikšmė mažiau nei 0,2, t. y. bankroto grėsmė.

Aptarti bankroto diagnozavimo modeliai buvo sukurti ir pritaikyti užsienio įmonėms. Praktikoje taikant įmonių bankroto prognozavimo modelius, nustačius didelę bankroto grėsmės tikimybę, reikėtų į šiuos koeficientus vertinti kaip įspėjamąjį signalą ir atlikti įmonės finansinę analizę.

1.4. Antikrizinės įmonės valdymo priemonės

Antikrizinį valdymą užsienio ekonomistai apibūdina kaip veiklą, skirtą įveikti tokią įmonės būklę, kai iškyla jos funkcionavimo, gyvavimo grėsmė ir pagrindinis įmonės tikslas yra išgyventi. Antikrizinio įmonės valdymo tikslas – laiku diagnozuoti įmonės bankroto grėsmę ir parengti bei realizuoti priemones, užtikrinančias įmonės išėjimą iš krizinės būklės, ir atkurti įmonės mokumą bei finansinį stabilumą (Garškienė, Garškaitė, 2005).

Laiku pastebėjus krizinę situaciją, yra tam tikri būdai jai likviduoti. Tai yra vadinamos antikrizinės priemonės. Atsižvelgdami į jų panaudojimo rezultatyvumą, kai kurie autoriai siūlo populiariausias antikrizinio valdymo priemones skirstyti į standartines ir nestandartines (Bartašiūtė, 2005).

Standartinės antikrizinio valdymo priemonės:

1) *išlaidų mažinimas / visapusiška išlaidų ekonomija*. Kiekviena įmonė gali rasti vidinių išlaidų mažinimo būdų: sumažinti darbuotojų skaičių, išnuomoti nenaudojamas patalpas ar įrenginius, griežčiau kontroliuoti kuro ir kitų energijos išteklių naudojimą, racionaliau naudoti atliekas ir panašiai;

2) *valdymo struktūrų pertvarka*. Tai - valdymo personalo skaičiaus mažinimas,

neefektyvių struktūrų likvidavimas ir naujų, orientuotų į rinką padalinių steigimas, vadovų keitimas;

3) *rinkodaros programos*. Dažnai rinkodaros funkcija perkeliama į aukštesnę valdymo hierarchinę pakopą, o vadovui pavedama koordinuoti tiekimo, komplektavimo, sandėliavimo, realizavimo padalinių veiklą;

4) *darbo su personalu metodai*. Krizinės būklės įmonės daug dėmesio turi skirti gamybos drausmei, darbuotojų suinteresuotumui ir tobulinti jų kvalifikaciją, užtikrinti nuoseklų, nenutrūkstamą kvalifikacijos tobulinimą ne tik vadovaujančiojo personalo, bet ir kitų specialistų;

5) *dukterinių įmonių steigimas*. Ši priemonė duoda teigiamų rezultatų: sumažėja cechų / padalinių išlaidos, savarankiški verslo vienetai funkcionuoja efektyviau ne didelė įmonė, jie aktyviau ieško būdų išlikti ir panašiai.;

6) *restruktūrizavimas, finansuojamas iš nuosavų lėšų*. Praktika dažnai rodo, kad realiausias būdas įveikiant krizę yra mobilizuoti nuosavas lėšas ir kitus išteklius (Bivainis, Tamošiūnas, 2003).

Nestandartinės antikrizinio valdymo priemonės:

1) *diversifikacija*. Įmonės veiklos diversifikacija nedažnai būna jos antikrizinio valdymo sudedamąja dalimi. Tai galima paaiškinti tuo, kad įmonės veiklos diversifikacijai reikia iš esmės pertvarkyti gamybos potencialą, tai susiję su nemažomis lėšomis, o jų labai stokoja krizinės būklės įmonės;

2) *biudžeto planavimas*. Suformuotas įmonės biudžetas leidžia griežčiau kontroliuoti išlaidas ir prognozuoti įplaukas;

3) *inovacijos ir technologijų modernizavimas*. Įmonė, įdiegdama inovacijas ir modernizuodama technologiją, gali švelninti krizinę situaciją keliomis kryptimis: didindama gamybos pajėgumą ir kartu veiklos mastą, gerindama kokybę, pateikdama rinkai naujus produktus.

Apibendrinant galima teigti, kad antikrizinio valdymo priemonės skirtos įveikti jau iškilusią krizę. Šios priemonės taikytinos tuomet, kai įmonė atsiduria krizės būklėje, kai įmonei trūksta apyvartinių lėšų, dėl ko ji negali patenkinti einamųjų ir finansinių poreikių, kai gali būti keliamas klausimas: įmonę gelbėti ar likviduoti.

1.5. Įmonių restruktūrizavimo galimybės ir nauda

Vienas naujausių ir todėl mažiausiai žinomų įmonės, turinčios laikinų finansinių sunkumų, gelbėjimo būdas yra jos restruktūrizavimas. Tai procedūra, padedanti išsaugoti pradėtą veiklą, padengti išsiskolinimus, atkurti įmonės mokumą ir tokiu būdu išvengti bankroto.

Pareiškimą teismui dėl įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo gali pateikti įmonės

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė vadovas arba kreditoriai. Pareiškimas pateikiamas raštu, CPK nustatyta tvarka, vietovės, kurioje įsikūrusi įmonė Apygardos teismui.

Pagal LR Įmonių bankroto įstatymą (2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-216), jei nagrinėjant pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo nemokiai įmonei, kai tuo klausimu dar nėra priimta teismo nutartis, yra pateikiamas pareiškimas kelti restruktūrizavimo bylą, tai pirmiausia bus nagrinėjama galimybė įmonei kelti restruktūrizavimo bylą.

Įmonės restruktūrizavimo procese įmonė gali pakeisti įmonės ūkinės veiklos rūšį, modernizuoti gamybą, patobulinti darbo ir valdymo organizavimo sistemą, parduoti savo turtą ar jo dalį, priimti kitų įmonių turtą, įgyvendinti technines, ekonomines bei organizacines priemones įmonės mokumui atkurti, pakeisti savo įsipareigojimų kreditoriams dydį bei vykdymo terminus, taikyti kitas technines, ekonomines ir organizacines priemones skirtas ilgalaikiam mokumui atstatyti.

Mokslinėje literatūroje įmonės restruktūrizavimo sąvoka apibrėžiama įvairiai. Įmonės **restruktūrizavimas** suprantamas kaip visuma įvairių veiksmų, kuriais siekiama padidinti jos veiklos efektyvumą, konkurencingumą ir kartu jos vertę (Spaičienė, Vengeliauskaitė 2002).

Vadovaujantis LR Įmonių restruktūrizavimo įstatymu (2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-218) įmonės restruktūrizavimo procesas pradedamas, jeigu:

- įmonė neatsiskaito su kreditoriais daugiau kaip tris mėnesius po termino, nustatyto įstatymų, kitų teisės aktų, taip pat kreditoriais ir įmonės sutartyse;
- įmonė nėra nutraukusi ūkinės komercinės veiklos;
- įmonei neiškelta bankroto byla, nepradėtas bankroto procesas ne teismo tvarka.

Nusprendus taikyti restruktūrizavimo procesą, iš anksto svarbu pasirengti restruktūrizavimui, numatyti būsimų darbų apimtį ir jų vykdytojus.

Pasirengimas įmonės restruktūrizavimui apima:

- duomenų apibūdinančių įmonės ekonominę finansinę būklę, analizę;
- organizacines priemones įmonės restruktūrizavimo planui parengti;
- išankstines derybas su kreditoriais dėl galimų skolų gražinimo terminų atidėjimo ar kreditorinių įsiskolinimų atsisakymų;
- naujų finansavimo šaltinių, būsimų investuotojų ir kreditorių paiešką;
- įmonės finansinės atskaitomybės dokumentų pateikimą būsimam administratoriui.

Įmonės restruktūrizavimo procesui organizuoti ir LR Įmonių restruktūrizavimo įstatyme (2001 m. kovo 20 d., IX-218) nustatytiems veiksams atlikti, paskiriamas licenciją turintis administratorius.

Administratorius padeda pasiruošti restruktūrizavimo procesui, padeda įmonės vadovybei restruktūrizavimo proceso eigoje spęsti iškilusius klausimus, analizuoja įmonės finansinę

atskaitomybę. Įmonės finansinės veiklos analizavimas leidžia susidaryti nuomonę apie įmonės ekonominę padėtį, o kartais ir užkerta kelius neigiamiems padariniams, padeda racionaliau naudoti įmonės resursus. Finansinė analizė padeda laiku atskleisti įvairių veiklos sričių ir įmonės padalinių darbo trūkumus, numatyti jų šalinimo ir veiklos efektyvumo didinimo priemones. Analizuojant atskleidžiami vidiniai rezervai ir galimybės geriau dirbti, racionaliau naudoti materialinius, darbo ir finansinius išteklius.

Pagrindinis dokumentas, kuriuo įmonė privalo vadovautis visą restruktūrizavimo laikotarpį – įmonės restruktūrizavimo planas, kurio struktūrą ir turinį reglamentuoja LR Įmonių restruktūrizavimo įstatymo (2001 m. kovo 20 d., IX-218) 13 straipsnis.

Iš pažiūros savo turiniu ir funkcijomis jis turėtų būti panašus į verslo planą tam tikram laikotarpiui, tačiau esminis skirtumas yra tai, kad pagal restruktūrizavimo planą įmonės veikloje gali būti taikomos kitos nuostatos, nei numatyta įmonės įstatuose ir kituose steigimo dokumentuose, kuriais įmonė taip pat vadovaujasi savo veikloje, tačiau tik tiek, kiek tai neprieštarauja restruktūrizavimo planui (pvz. įmonės valdymo organų kompetencijos apribojimai).

Pasikeitus tam tikroms aplinkybėms, restruktūrizavimo planas gali būti keičiamas: įtraukiami nauji kreditorių reikalavimai, nustatomi kiti atsiskaitymo su kreditoriais terminai, numatomos naujos priemonės įmonės mokumui atkurti, tikslinamos atskiros restruktūrizavimo plano nuostatos ir pan.

Restruktūrizavimo plano rengimo laikotarpiu įmonė be teismo leidimo negali:

- parduoti įmonės ar jos dalies, ilgalaikio turto ar turtinių teisių;
- perduoti įmonės ar jos dalies, ilgalaikio turto ar turtinių teisių kitų asmenų nuosavybėn ar leisti naudotis įmonės turtu neatlygintinai;
- be teismo leidimo suteikti garantijų, laidavimų, įkeisti ar kitais būdais užtikrinti prievolių įvykdymą.

Įmonės restruktūrizavimo trukmė nustatoma atsižvelgiant į tai, per kiek laiko numatoma pasiekti restruktūrizavimo tikslus, procesas negali būti ilgesnis nei keturi metai. Tačiau, vadovaudamasis kreditorių susirinkimo nutarimu pagrįstu įmonės vadovo arba įmonės administratoriaus pateiktu prašymu, teismas restruktūrizavimo laiką gali pratęsti iki vienerių metų.

Restruktūrizavimo plane numatyti tikslai turi sutapti su pagrindiniais restruktūrizavimo proceso tikslais. Pagrindinis restruktūrizavimo tikslas – išsaugoti ir plėtoti įmonės ūkinę – komercinę veiklą, sumokėti skolas, atkurti mokumą ir išvengti bankroto.

Taip pat įmonė numato siekti ir kitų tikslų, kurie tarnaus pagrindiniam tikslui pasiekti:

- išsaugoti įmones, susidūrusias su laikiniais finansiniais sunkumais ir negalinčias atsigauti dėl įsisenėjusių skolų, susidariusių ne dėl jų pačių kaltės;
- efektyviau paskirstyti ir naudoti gamybinius išteklius, kad būtų geriau tenkinami

kreditoriniai reikalavimai;

- išvengti išteklių nuvertinimo ir iššvaistymo;
- užkirsti kelią tyčiniams bankrotams;
- naudoti esamą ir būsimą gamybinį pajėgumą;
- išsaugoti darbo vietas dirbantiems ir užtikrinti stabilų pragyvenimo šaltinį.

Nemokių įmonių restruktūrizavimo pagrindinis tikslas turėtų būti labiausiai orientuotas į šių įmonių gaivinimą ir jų veiklos skatinimą. Sugebėjimas įrodyti, kad įmonė gali išsilaikyti rinkoje, yra būtina sėkmingo restruktūrizavimo plano sąlyga. Restruktūrizuojamos įmonės turi turėti rinkas savo gaminamai produkcijai realizuoti. Disponuojamos lėšos turi būti nukreiptos į įmonės gamybos modernizavimą, gaminamos produkcijos ir teikiamų paslaugų kokybės gerinimą. Būtina numatyti finansavimo priemones, tokias kaip investicijos, sukuriančias palankias sąlygas įmonių gyvybingumui palaikyti ir restruktūrizavimo procesui įvykdyti.

Įmonės restruktūrizavimo esmė – skolų restruktūrizavimas, kreditoriams taikant nuolaidas. Įmonių restruktūrizavimo įstatyme (2001 m. kovo 20 d., IX-218) numatyta, kad restruktūrizavimo laikotarpiu kreditoriams skolos gražinamos laikantis tokios pat tvarkos kaip ir bankroto atveju.

Nuo to kaip pavyksta įmonei suderinti skolų gražinimo laiką ir dydį su kreditoriais gali priklausyti tolesnė įmonės veikla.

Pagrindinis, ilgalaikės sėkmės siekiančios įmonės tikslas yra ne tik maksimalus momentinio pelno gavimas. Gautas pelnas, kaip taisyklė naudojamas įmonės veiklos plėtrai, darbo vietų kūrimui, savininkų, darbuotojų ir visuomenės poreikiams tenkinti. Ilgalaikė rinkos ekonomikos šalių praktika ir tyrimai rodo, kad įmonė, kuri savo ilgalaikį tikslą formuoja tik kaip momentinio pelno maksimizavimą, per ilgesnį laikotarpį patiria nesėkmę. Restruktūrizuojamos įmonės pelnas turi būti naudojamas skolų kreditoriams gražinimui.

Įmonės restruktūrizavimo planas laikytinas įgyvendintu, kai realizuojamos plane numatytos priemonės ir visiškai padengiami restruktūrizavimo plane nurodyti įmonės išsipareigojimai kreditoriams. Restruktūrizavimo plano įgyvendinimo faktas fiksuojamas, kai procese dalyvavusios šalys pasirašo plano įgyvendinimo aktą. Restruktūrizavimo byla baigiama teismui patvirtinus restruktūrizavimo plano įgyvendinimo aktą ir priėmus sprendimą baigti įmonės restruktūrizavimo bylą.

1.6. Bankroto ir restruktūrizavimo alternatyva

Prieš priimant sprendimus dėl bankroto ar restruktūrizavimo bylų iškėlimo nemokioms įmonėms, svarbu įvertinti šių alternatyvų teigiamus ir neigiamus aspektus bei jų pasekmes. Bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų taikymo nemokioms įmonėms privalumų ir trūkumų

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
palyginamoji analizė pateikiama 2 lentelėje.

2 lentelė

Bankroto - restruktūrizavimo alternatyva

BANKROTO BYLOS ALTERNATYVA	
Privalumai	Trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> - Jeigu įmonės finansiniai sunkumai nėra laikini, tai labiausiai pagrįstas sprendimas; - Sustabdomas nemokios įmonės finansinių išpareigojimų didėjimas (palūkanų, delspinigių ir kitų skolų skaičiavimas); - Įmonė apsaugoma nuo kreditorių inicijuojamo (vykdomo) priverstinio skolų išieškojimo. Tokiu būdu mažiau komplikuojama įmonės veikla ir neskaidomas jos vientisumas; - Išsaugojus įmonės veiklą, įmonė gali būti parduodama: neišskaidyta; kaip verslas; parduodamas bankrutavusios įmonės turtas, nenutraukiant vykdomos veiklos ir kt. - Lankstesnis bankrutavusios įmonės turto pardavimas (dalyvaujant suinteresuotoms šalims), lyginant su priverstiniu skolų išieškojimu teismine tvarka. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bankroto procedūros taikymas gali stipriai komplikuoti įmonės veiklą; - Bankrutuojanti, bet dar tęsianti veiklą įmonė gali prarasti rinkas ar jų dalį. Taip sumažėja jos veiklos tęstinumo galimybės (bankrotas dažnai siejamas su įmonės likvidavimu); - Bankroto procedūros taikymas įmonei mažina įmonės arba jos turto pardavimo kainą; - Socialinės (bedarbystės didėjimas), ekonominės (gyventojų perkamosios galios mažėjimas) ir kitos problemos; - Neigiamos visuomenės, rinkos dalyvių, įvairių institucijų požiūris į bankrutuojančią įmonę ir bankroto bylos iškėlimo iniciatorius.
RESTRUKTŪRIZAVIMO BYLOS ALTERNATYVA	
Privalumai	Trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> - Sustabdomas nemokios įmonės skolų didėjimas; - Įmonė apsaugoma nuo priverstinio skolų išieškojimo. Tokiu būdu mažiau komplikuojama jos veikla ir išsaugomas jos vientisumas; - Didesnis tiekėjų, pirkėjų ir kitų rinkos dalyvių pasitikėjimas restruktūrizuojama įmone (lyginant su bankrutuojančia); - Palankesnis visuomenės, rinkos dalyvių, įvairių institucijų požiūris į restruktūrizuojamą įmonę. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jeigu įmonės finansiniai sunkumai nėra laikini, restruktūrizavimo procedūra užvilkina prasiskolinusios įmonės likvidavimą. Dėl šios priežasties nuostolius pirmiausia patirs kreditoriai, o neefektyviai naudotas turtas nebus perleidžiamas tiems, kurie jį naudotų efektyviai.

Šaltinis: S., Grigaravičius, (2002). Nemokių įmonių pertvarkymas ir alternatyvos pasirinkimas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 94 p.

Anot S. Grigaravičiaus (2003), JAV įmonių bankrotus reglamentuojančiais įstatymais kreditoriai ir kitos suinteresuotos proceso šalys skatinamos restruktūrizuoti (pertvarkyti) nemokias įmones bei atstatyti jų mokumą, siekiant nenutraukti nemokių įmonių veiklos. Manoma, kad jeigu finansinių problemų turinčiai įmonei pakanka lėšų padengti veiklos išlaidas, tokia įmonė pagrįstai gali būti restruktūrizuojama. Realu, jog pertvarkius įmonę: realizavus įmonių veikloje nenaudojamą turtą, atskyrus, pardavus ar likvidavus nuostolingus padalinius, pakeitus valdymą ir atlikus kitus veiksmus įmonė gali tęsti savo veiklą.

Tai, kad Lietuvoje restruktūrizuojamų įmonių yra žymiai mažiau nei bankrutuojančių, lemia ne tik gana nauja įstatyminė bazė, valstybinių institucijų pasyvumas, bet ir sudėtinga šalies ekonominė situacija.

Apibendrinant teorinę dalį galima teigti, kad kiekvienas verslas patiria didesnę ar mažesnę riziką, kuri dažnai įmones veda prie bankroto slenksčio. Įmonių bankroto procesą Lietuvoje

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė

reglamentuoja Įmonių bankroto įstatymas, kuriame bankrotas apibrėžiamas kaip nemokios įmonės būseną, kai įmonei teisme yra iškelta bankroto byla arba kreditoriai įmonėje vykdo bankroto procedūras ne teismo tvarka.

Įmonės vadovai ir analitikai turi nuolat stebėti įmonės finansinę padėtį, kadangi laiku nenutraukus nuostolingai veikiančios įmonės veiklos auga įsipareigojimai ne tik įmonės darbuotojams bei kreditoriams, bet ir visai visuomenei, kadangi šalyje augantis nedarbo lygis verčia gyventojus nepasitikėti teisine sistema. Ko pasekoje, dalis gyventojų nusprendžia geresnės ateities sau ir savo artimiesiems ieškoti užsienyje.

Vienas pagrindinių bankroto analizės uždavinių yra atskleisti bankroto priežastis ir numatyti priemones joms likviduoti. Literatūroje yra išskiriamos vidinės ir išorinės bankroto priežastys.

Bankrutuojančiai įmonei valdyti ir Įmonių bankroto įstatyme nustatytoms funkcijoms vykdyti teismas skiria įmonės administratorių. Taigi buvę įmonės valdymo organai netenka savo įgaliojimų.

Tačiau bankrutuojanti įmonė gali išvengti bankroto taikydama restruktūrizavimo procesą, kurio metu ji gali pakeisti įmonės ūkinės veiklos rūšį, modernizuoti gamybą, patobulinti darbo ir valdymo organizavimo sistemą, parduoti savo turtą ar jo dalį, priimti kitų įmonių turtą, įgyvendinti technines, ekonomines bei organizacines priemones įmonės mokumui atkurti, pakeisti savo įsipareigojimų kreditoriams dydį bei vykdymo terminus, taikyti kitas technines, ekonomines ir organizacines priemones skirtas ilgalaikiam mokumui atstatyti.

* * *

Apibendrinant išanalizuotą mokslinę literatūrą, galima daryti tokias išvadas:

Šiuolaikinėje neapibrėžtoje verslo aplinkoje sunkiai įmanoma išvengti krizės įmonėje, tačiau savalaikė krizės požymių diagnostika ir ją sukeliančių priežasčių atskleidimas leidžia sumažinti situacijos grėsmę ir poveikį. Atsiradus krizinei situacijai galimi du variantai: arba įmonė restruktūrizuojasi, arba likviduojasi, tai yra bankrutuoja. Pagrindiniai veiksniai, lemiantys krizinių situacijų atsiradimą yra netinkamas vadovavimas įmonei, didėjantys kreditoriniai įsipareigojimai bei apyvartinių lėšų trūkumas.

Siekiant išvengti bankroto svarbu laiku pastebėti krizės užuomazgas ir imtis atitinkamų veiksmų jam išvengti. Bankroto tikimybei prognozuoti dažniausiai yra naudojami finansinių ataskaitų duomenys, bankroto diagnozavimo modeliai. Įmonių bankroto diagnostikai mokslinėje literatūroje plačiai yra aprašomi E.I.Altman, G. Springate, J. Fulmer, R. Lis, R. Tafler, M. Zmijewski ir kitų autorių pasiūlyti bankroto diagnozavimo modeliai.

II. ĮMONIŲ BANKROTO PALYGINAMOJI ANALIZĖ BEI PRIEŽASČIŲ ĮVERTINIMAS

2.1. Įmonių bankroto statistinė analizė

Bankrotas yra neišvengiamas už vietą rinkoje kovojančių įmonių palydovas. Dėl to dažnai nukenčia ir jų darbuotojai, prarasdami darbo vietą. Lietuvoje bankroto mechanizmas itin skausmingas - jis sukasi lėtai ir dažniausiai baigiasi įmonės likvidavimu. Tačiau jei viskas vyksta civilizuotai, bankrotai šalies ekonominę sveikatą veikia teigiamai.

Siekiant, kad bankroto mechanizmas veiktų sėkmingai būtina turėti tinkamai veikiančią įstatiminę bazę. Šalia pagrindinių verslą reglamentuojančių įstatymų privalo veikti ir įmonių pasitraukimą reglamentuojantys aktai bei įstatymai.

Lietuvai būdinga gana sparti bankroto teisinius santykius reglamentuojančių teisės aktų kaita. 1992 m. rugsėjo 15 d. buvo priimtas pirmasis Įmonių bankroto įstatymas. Šis įstatymas reglamentavimo įmonės administratoriaus paskyrimą, taikos sutarties tarp kreditorių ir skolininko sudarymą, įmonės reorganizavimą ar sanavimą siekiant išvengti jos bankroto, taip pat bankrutavusių įmonių likvidavimą (LR Įmonių bankroto įstatymas, 1992). Šis įstatymas teikė daugiausiai galimybių išvengti įmonės likvidavimo.

1997 m. birželio 17 d. buvo priimtas antrasis Įmonių bankroto įstatymas. Priėmus šį įstatymą prioritetu tapo socialinių problemų, kylančių iš įmonių bankroto sprendimas: bankroto inicijavimo, teisė ginant darbuotojų teises, buvo suteikta ne tik darbuotojams, bet ir valstybinei darbo inspekcijai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Vyriausybė įsteigė Garantinį Fondą bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojų reikalavimams, kylantiems iš darbo santykių, tenkinti. Šis fondas – saugiklis esamiems ir kai kuriems buvusiems bankrutuojančios įmonės darbuotojams: lėšos iš Garantinio fondo skiriamos išmokoms bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojams, dirbusiems įmonėje iki teismo nutarties iškelti įmonei bankroto bylą priėmimo dienos arba iki kreditorių susirinkimo nutarimo bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka priėmimo dienos, neatsižvelgiant į tai, ar darbo santykiai tęsiasi, ar yra nutrūkę, taip pat buvusiems įmonių, likviduotų dėl bankroto įsigaliojus Garantinio fondo įstatymui, darbuotojams, kai įmonės jiems yra išskolinusios, taip pat Garantinio fondo administravimo išlaidoms Garantinio fondo nuostatų nustatyta tvarka (LR Garantinio fondo įstatymas, 2000).

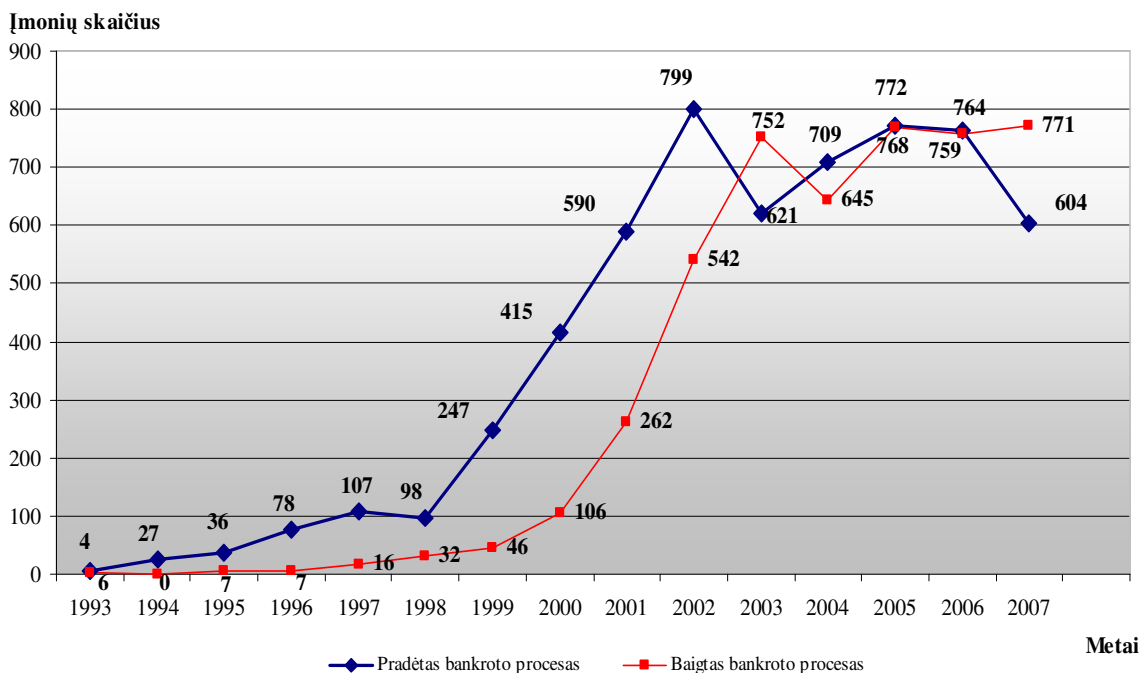
Šiame Įmonių bankroto įstatyme buvo atsisakyta įmonių reorganizavimo procedūros, įmonių mokumui atstatyti buvo pasirinkta įmonės sanavimo procedūra. Tačiau įmonių bankroto praktika parodė, kad ir 1992 ir 1997 metų Įmonių bankroto įstatymai turi nemažai trūkumų. Todėl 2001 metais buvo priimtas trečiasis Įmonių bankroto įstatymas. Pagrindinis šio įstatymo skirtumas, kad buvo pakeista įmonių nemokumo sąvoka. Nemokumas apibrėžiamas kaip būsena, kai pradelsti

įmonės įsipareigojimai (skolos) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės. Taip pat šiuo įstatymu buvo supaprastinta įmonių neturinčių pakankamai turto atsiskaityti su kreditoriais likvidavimo tvarka. Tokioms įmonėms pradėtas taikyti supaprastintas bankroto procesas. Be to buvo apribotas laikas per kurį turi būti atliktas bankroto procesas.

Pirmosios bankroto bylos buvo pradėtos kelti 1993 metais. Remiantis Įmonių bankroto valdymo departamento duomenimis, 2007 metų gruodžio 31 d. Juridinių asmenų registre buvo įregistruoti 307,13 tūkst. juridiniai asmenys, iš jų išregistruota – 132,66 tūkst. t. y. 43,2 proc. Bankrotas buvo skelbtas 5868 įmonėms, tai sudaro 1,9 proc. visų įregistruotų juridinių asmenų ir 3,4 proc. 2008 metų sausio 1 d. Juridinių asmenų registre buvusių 174,46 tūkst. juridinių asmenų.

Nuo 1993 metų sausio 1 d. iki 2007 metų gruodžio 31 d. bankrotas buvo paskelbtas 5868 įmonėms ir 14 bankų. 2007 m. pabaigoje 4722 įmonėse kas sudaro 80,5 proc. ir 13 bankų bankroto procesai buvo baigti: 4621 įmonė ir 13 bankų likviduoti, 23 bankroto bylos panaikintos, 78 įmonėms bankroto bylos nutrauktos, iš jų 3 reorganizuotos, 15 sanuotų, 31 sudarytos taikos sutartys, 24 atsiskaityta su kreditoriais, 5 įmonių kreditoriai atsisakė reikalavimų. 2007 metais bankrotas inicijuotas 604 įmonėms, iš jų 105 bankroto procesai - 17,4 proc. baigti. 2007 metus palyginus su 2006 metais bankrutuojančių įmonių skaičius sumažėjo 20,4 proc.

Bankrutuojančių įmonių skaičiaus augimas prasideda nuo 1998 metų. Tam įtakos galėjo turėti 1998 metų Rusijos krizė, privertusi daugelį įmonių nutraukti savo veiklą. Nesugebėjimas prisitaikyti prie Vakarų rinkos, jos keliamų reikalavimų ir standartų neatitikimas, privertė daugelį įmonių mažinti savo pardavimų apimtis. Daugelis smulkių verslininkų nesugebėdami prisitaikyti prie naujų rinkos sąlygų tiesiog bankrutavo.

5 pav. Bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių skaičiaus kitimo dinamika (1993 – 2007 m.)
Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas www.bankrotodep.lt

Didžiausias bankrutuojančių įmonių skaičiaus šuolis buvo 2001 metais, kai buvo iškeltos 799 bankroto bylos. Per 2001 metus bankroto bylų buvo iškelta net 209 įmonėms daugiau nei 2000 metais. Bankrotų skaičiaus augimas sudaro 35,42 proc. Tam įtakos turėjo įsigaliojęs trečiasis LR Įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216, 2001 m. kovo 20 d. Pagal šį įstatymą buvo naujai apibrėžta nemokumo sąvoka - bankroto byla gali būti keliama, kai pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės. 1997 metų Įmonių bankroto įstatyme bankroto byla buvo keliama, kai įmonės įsipareigojimai viršija visą turimą įmonės turtą.

Lyginant 2003 metus su 2002 metais bankrotų skaičius sumažėjo 28,66 proc. Tam įtakos turėjo nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusi Įmonių bankroto įstatymo 10 straipsnio pataisa, pagal kurią sumažėjo galimybė inicijuoti bankroto procesą turto neturinčioms įmonėms.

Nuo 2004 metų pastebimas bankrutuojančių įmonių skaičiaus kilimas. Tokį bankrutuojančių įmonių skaičiaus augimą galėjo įtakoti įstojimas į Europos Sąjungą. Kadangi atsivėrus sienoms daugelis smulkių įmonių nesugebėjo atsilaikyti padidėjusioje konkurencijoje ir privalėjo pasitraukti iš verslo. 2007 metus palyginus su 2006 metais bankrutuojančių įmonių skaičius sumažėjo 20,4 proc.

Laikotarpiu nuo 1993 metų iki 2007 metų gruodžio 31 d. bankroto procesas baigtas 4722 įmonėms. Iš 2.1.1 paveikslo duomenų matyti, jog daugiausia bankroto procedūrų baigta buvo 2005 metais, t.y. 768 įmonėms. Anot ekspertų, tai įvyko dėl tuometinių LR gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimų, pagal kuriuos, gyventojams suteikta galimybė užsiimti individualia veikla neįregistravus įmonės. Užsitęsusių bankroto bylų skaičius pastebimas bankroto procedūroms pradėtoms iki 1998 metų. Tam įtakos turėjo galiojęs LR Įmonių bankroto įstatymas (1997 m. birželio 17 d. Nr. VIII-270). Remiantis šiuo įstatymu vienam administratoriui buvo galima administruoti tik vieną įmonę, dėl šios priežasties trūko specialistų galinčių ir norinčių administruoti įmonę, kuri gali ir neturėti turto. Taip pat administratoriai nebuvo suinteresuoti kuo greičiau išregistruoti įmonę.

7 bankroto valdymo departamento duomenimis, 2007 metų pabaigoje teisę teikti bankroto administravimo paslaugas turėjo 230 fiziniai asmenys ir 81 juridinių asmenų, o teisę teikti restruktūrizavimo administravimo paslaugas turėjo 22 fizinis ir 18 juridinių asmenų. Galiojančius bankroto administratoriaus padėjėjo pažymėjimus turėjo 4 fiziniai asmenys.

Pradėtų ir baigtų bankrotų procesų mažėjimą salygoja tai, kad bankrutuoja dažniausiai smulkios įmonės, dažniausiai individualios įmonės, išskyrus 2006 m. bankrutavusi viena didžiausių kineskopinių ekranų gamintojų AB „EKTRANAS“, kuri „po savęs nusinešė“ didelę dalį šalia veikusių įmonių.

Įmonių bankroto valdymo departamento prie LR Ūkio ministerijos ir Statistikos departamento prie LR Vyriausybės duomenimis apie 40,9 proc. įmonių bankrotas tęsiasi apie

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė

dvejus, 27,6 proc. – apie trejus metus. 10 proc. bankrutavusių įmonių bankroto procesas yra užbaigiamas per laikotarpį iki vienerių metų. Vidutinė visų bankroto procesų trukmė 2007 m. gruodžio 31 d. buvo 1,73 metų arba 20,73 mėn., o baigti bankroto procesai vidutiniškai tęsėsi 1,79 metų arba 21,45 mėn.

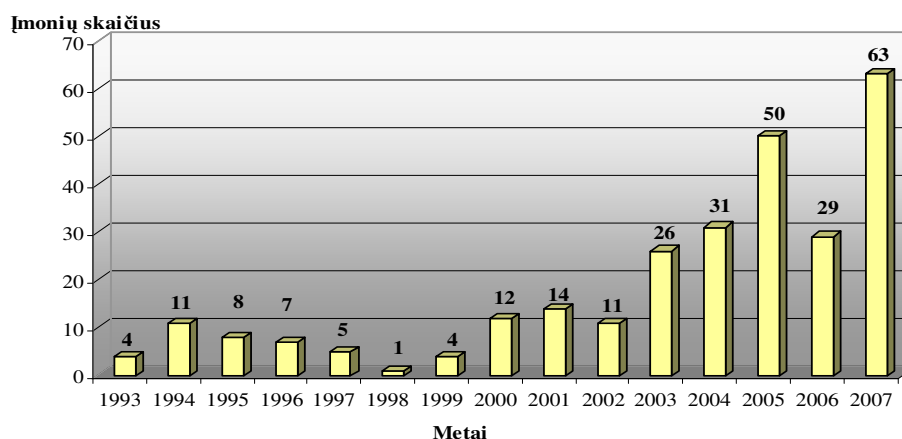
3 lentelė

Vidutinė bankroto procesų trukmė

Bankroto procedūra	Vidutinė procesų trukmė mėnesiais			
	Visi procesai	Supaprastinto bankroto procesai	Procesai teismo tvarka	Procesai ne teismo tvarka
IŠ VISO:	20,73	10,42	20,98	14,97
Baigti procesai:	21,45	10,42	21,7	16,43
Nutraukta iš jų:	16,75		17,06	14,56
Kreditoriai atsisakė reikalavimų	9,6		8	16
Atsiskaityta su kreditoriais	7,9		8,22	6
Pasirašyta taikos sutartis	17,64		16,77	29
Sanuota	28,87		30,79	2
Reorganizuota	21,67		28	18,5
Likviduota dėl bankroto	21,61	10,42	21,86	16,52
Vykdomi procesai:	18,16	10,44	18,5	5,53
Sprendimas dėl bankroto procedūros nepriimtas	10,02		10,21	3,83
Likvidavimas	22,01	10,44	22,39	6,55
Sanavimas	74		74	

Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas www.bankrotodep.lt

Bankroto procesų trukmės mažėjimui įtakos turi supaprastinto ir neteisminio bankroto proceso taikymas. Supaprastintas bankroto procesas yra taikomas įmonėms, kurios neturi turto. Tokiu atveju iškėlus bankroto bylą iš karto yra taikomas bankrutavusios įmonės statusas, o bankroto procesas yra baigiamas apytiksliai per pusę metų. Neteisminio bankroto proceso atveju, visus sprendimus priima kreditorių susirinkimas, teismas šiuo atveju bankroto procese nedalyvauja.

6 pav. Ne teismo tvarka pradėtų bankroto procesų skaičius (1993-2007m.)

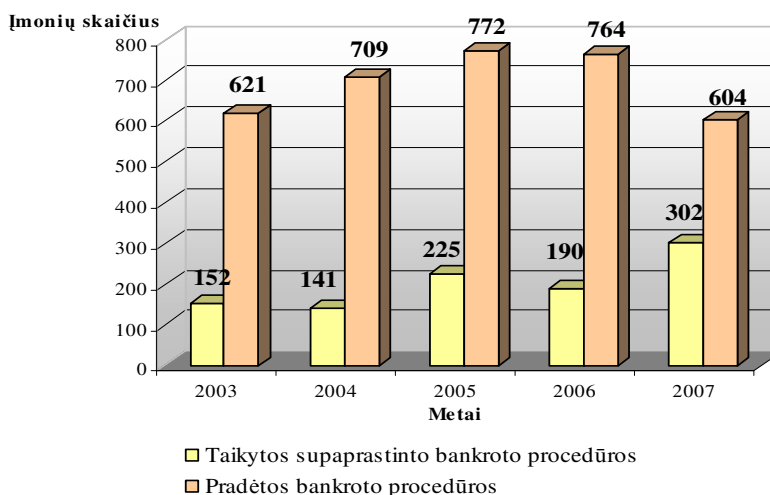
Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas www.bankrotodep.lt

Kaip matyti iš 6 paveikslo duomenų ne teismo tvarka pradėtų bankroto bylų skaičius auga. Kaip ir anksčiau minėta ši procedūra yra naudojama dėl trumpos bankroto proceso trukmės. Lyginant 2007 ir 2006 metus ne teismo tvarka inicijuojamų bankroto procesų buvo 2 kartus daugiau.

2003 metais įsigaliojusios Įmonių bankroto įstatymo pataisos suteikė galimybę ne tik laiku kelti bankroto bylas bei geriau tenkinti kreditorių reikalavimus, bet sutrumpinti bankroto procesus – įteisintas supaprastintas bankroto procesas.

Įsiteisėjus šiai pataisai buvo pradėtos 152 supaprastinto bankroto procedūros (žr. 6 paveikslas). Nuo 2003 metų pradžios iki 2007 metų pabaigos supaprastintas bankroto procesas iš viso buvo pradėtas 999 įmonėse, iš kurių 977, t.y. 97,8 proc. bankroto procedūrų jau yra baigtos.

Lyginant 2004 m. ir 2003 m. galima teigti, kad išliko beveik toks pat pradėtų supaprastintų bankroto procedūrų skaičius, t.y. sumažėjo 4,6 procentiniais punktais. 2005 metais supaprastinto bankroto procedūros sudarė 29,1 proc. visų 2005 m. pradėtų bankroto procedūrų.

7 pav. Supaprastinto bankroto proceso ir pradėtų bankroto procedūrų palyginimas (2003 – 2007 m.)
Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas www.bankrotodep.lt

2007 metais užfiksuotas didžiausias supaprastintų bankroto procedūrų šuolis per visą jo taikymo istoriją, net 302 procedūros.

Dėl supaprastinto bankroto proceso ir bankrotų ne teismo tvarka taikymo teismams tenka mažesnis administracinis krūvis, trumpėja bankroto procesų vidutinė trukmė. Įmonių bankroto valdymo departamento duomenimis supaprastintas procesas tęsiasi vidutiniškai 0,9 metų, arba 10,4 mėn., neteisminiai procesai -1,3 metų arba 15,2 mėn., tuo tarpu kai teisminių bankroto procesų trukmė vidutiniškai apie 2 metus.

Atliekant bankrutuojančių įmonių bankroto iniciatorių analizę 1993 – 2007 metų laikotarpiu matyti, kad dažniausiai bankrotą įmonėms skelbė Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, kitaip tariant "Sodra". 2007 metais ši institucija iniciavo net 30,6 proc.

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
visų bankrotų. Taip pat suaktyvėjo darbuotojai – 4,5 proc., bei įmonių savininkai – 18,4 proc. visų bankrotų.

4 lentelė

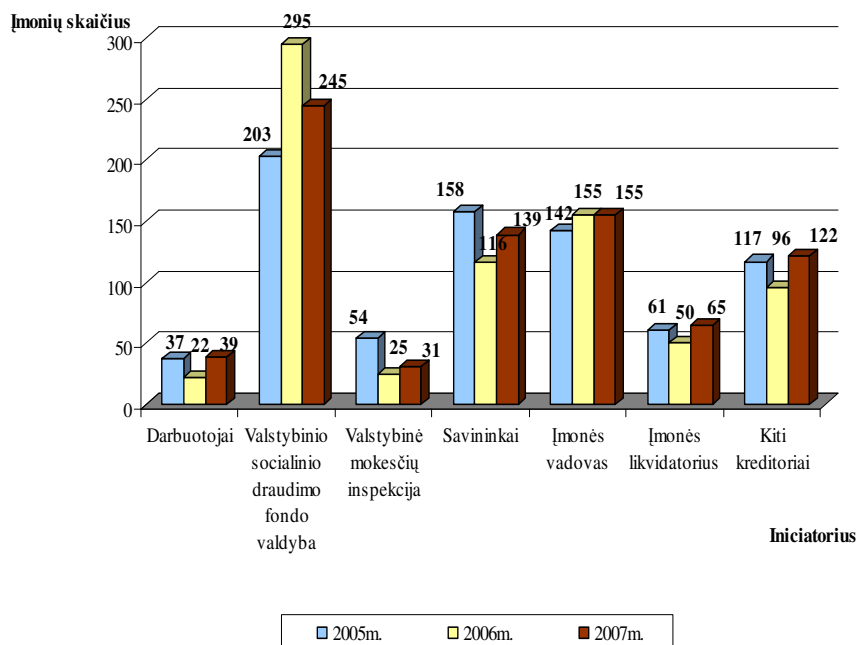
Bankrutuojančių įmonių bankroto iniciatoriai 1993 – 2007 metais

Iniciatoriai	1993-2007m.		2005m.		2006m.		2007m.	
	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%
Darbuotojai	166	2,85	37	4,79	22	2,90	27	4,47
Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba	1774	30,46	203	26,30	295	38,87	185	30,63
Valstybinė mokesčių inspekcija	454	7,80	54	6,99	25	3,29	16	2,65
Savininkai	919	15,78	158	20,47	116	15,28	111	18,38
Įmonės vadovas	1135	19,49	142	18,39	155	20,42	137	22,68
Įmonės likvidatorius	446	7,66	61	7,90	50	6,59	50	8,28
Kiti kreditoriai	930	15,97	117	15,16	96	12,65	78	12,91
IŠ VISO	5824	100	772	100	759	100	604	100

Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas www.bankrotodep.lt

2007 metus lyginant su 2006 metais pastebime, kad 2007 metais 3,1 proc. punkto daugiau bankroto procesų inicijavo savininkai, 1,57 proc. punkto darbuotojai. Įmonių vadovai 2007 metais iniciavo 2,3 proc. punktu mažiau bankroto bylų nei 2006 metais.

Bankroto procesų pagal iniciatorius kitimo dinamika 2005-2007 metais pateikiama 8 paveiksle.

8 pav. Bankroto procesų pagal iniciatorius kitimo dinamika 2005 – 2007 m.

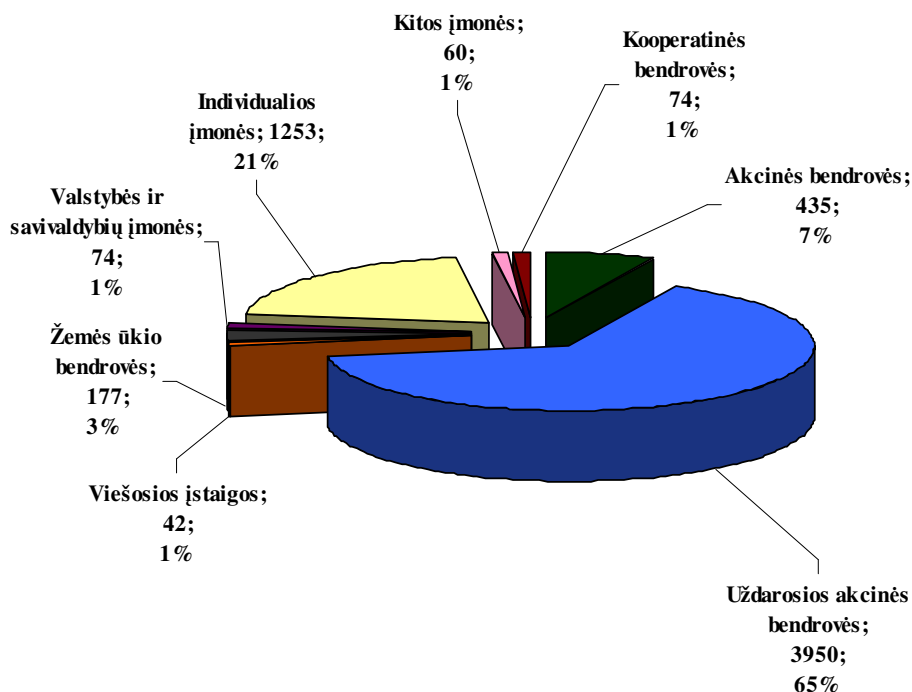
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Įmonių bankroto valdymo departamento duomenimis

Atlikus palyginimą matyti, kad pagrindinį vaidmenį inicijuojant bankrotą įmonėms atlieka Valstybinė socialinio draudimo fondo valdyba. Ši institucija rūpinasi valstybės kreditoriaus

vaidmeniu, be to neleidžia augti įsipareigojimams susidarantiems augant darbo užmokesčio ir su juo susijusiems įsipareigojimams.

Analizuojant bankroto procesus pagal teisinę formą 1993 – 2007 metais matyti, kad didžiausią bankrutuojančių įmonių dalį sudaro uždarnosios akcinės bendrovės - 3950 t.y. 53,54 proc., visų bankrutuojančių įmonių. Taip yra todėl, kad šiuo metu Lietuvoje daugiau nei pusę visų Juridinių asmenų registre įregistruotų įmonių sudaro būtent uždarnosios akcinės bendrovės.

Antroje vietoje individualios įmonės - 1253 sudarančios 17,82 procentus visų bankrutuojančių įmonių.

9 pav. Bankroto skaičius pagal teisinę formą 1993 – 2007 metais
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Įmonių bankroto valdymo departamento duomenimis

Vis augančio individualių įmonių bankrotų skaičiaus priežastys gali būti įvardijamos kaip nepakankama įmonių savininkų vadovavimo patirtis, įstatymų neišmanymas, nesugebėjimas išsilaikyti konkurencinėje kovoje. Be to, individualių įmonių savininkai neturi pakankamai lėšų samdyti kvalifikuotų specialistų bei įsigyti šiuolaikiškos technikos.

Atlikus įregistruotų įmonių Juridinių asmenų registre (JAR) ir bankrutavusių įmonių palyginimą (žr. 5 lentelė), matyti, kad įregistruotų įmonių skaičius kasmet auga.

Atlikti skaičiavimai rodo, kad lyginant 2007 metus su 2006 metais bankrutuojančių įmonių skaičiaus santykis su įregistruotų įmonių skaičiumi sumažėjo nuo 9,18 iki 6,67 proc.

Didėjantis naujai įregistruotų įmonių skaičius ir mažėjantis vykdomų bankroto procedūrų skaičius rodo, kad sąlygos verslo plėtrai Lietuvoje yra palankios.

Įregistruotų JAR ir bankrutavusių įmonių pagal teisinę formą skaičiaus palyginimas

Teisinė forma	2005 metai			2006 metai			2007 metai		
	Įregistruota	Bankrotų skaičius		Įregistruota	Bankrotų skaičius		Įregistruota	Bankrotų skaičius	
		iš viso	%		iš viso	%		iš viso	%
Valstybės įmonės ir savivaldybių įmonės	78	5	6,41	1	4	400	4	1	25
Tikrosios ūkinės bendrijos ir komandinės ūkinės bendrijos	9	3	33,33	9	8	88,89	10	5	50
Uždarnosios akcinės bendrovės	4542	506	11,14	5268	443	8,41	6238	380	6,09
Akcinės bendrovės	3	17	566,67	13	12	92,31	15	4	26,67
Žemės ūkio bendrovės	17	19	111,76	10	16	160	10	6	60
Viėšosios įstaigos	324	7	2,16	417	5	1,20	5	9	180
Individualios įmonės	1389	204	14,69	1406	263	18,71	1536	192	12,50
Kitos įmonės	1259	11	0,87	1144	8	0,70	1231	7	0,57
Viso:	7621	772	10,13	8268	759	9,18	9049	604	6,67

Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas, 2007 m.

Per 2007 metus iš Juridinių asmenų registro buvo išregistruota 4717 įmonių. Atlikus išregistruotų iš Juridinių asmenų registro įmonių skaičiaus ir išregistruotų įmonių dėl bankroto palyginimą, matyti, kad lyginant 2007 metais su 2006 metais išregistruotų dėl bankroto dalis lyginant su bendru išregistruotų įmonių skaičiumi išaugo nuo 10,47 iki 16,35 proc. Iš 6 lentelės duomenų matyti, kad daugiausiai buvo išregistruotų uždaruųjų acinių bendrovių net 51,58 proc. visų įmonių.

Išregistruotų iš JAR ir išregistruotų dėl bankroto įmonių pagal teisinę formą palyginimas

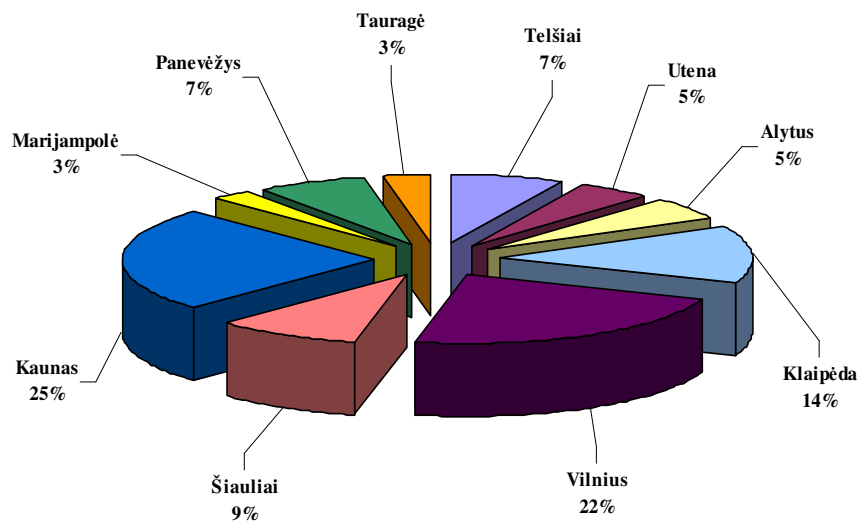
Teisinė forma	2005 metai			2006 metai			2007 metai		
	Išregistruota iš viso	Išregistruota dėl bankroto		Išregistruota iš viso	Išregistruota dėl bankroto		Išregistruota iš viso	Išregistruota dėl bankroto	
		iš viso	%		iš viso	%		iš viso	%
Valstybės įmonės ir savivaldybių įmonės	7	6	85,71	15	5	33,33	10	4	40
Tikrosios ūkinės bendrijos ir komandinės ūkinės bendrijos	54	1	1,85	65	5	7,69	45	5	11,11
Uždarnosios akcinės bendrovės	883	503	56,96	1109	476	42,92	952	491	51,58
Akcinės bendrovės	68	42	61,76	102	19	18,63	96	17	17,71
Žemės ūkio bendrovės	71	24	33,8	106	14	13,21	89	10	11,24
Viėšosios įstaigos	41	9	21,95	38	5	13,16	42	8	19,05

Individualios įmonės	4201	156	3,71	5347	212	3,96	3475	226	6,50
Kitos įmonės	1019	18	1,77	343	10	2,92	8	10	125
Viso:	6344	759	11,96	7125	746	10,47	4717	771	16,35

Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas, 2007 m.

Įmonių bankroto valdymo departamento duomenimis didžioji bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių dalis 2007 metais buvo Vilniaus 142 įmonės, arba 23,5 proc. ir Kauno 131 įmonė, arba 21,7 proc. apskrityse. Mažiausiai bankrotų inicijuota Marijampolės 9 įmonėms, arba 1,5 proc. ir Alytaus 19 įmonių, arba 3,1 proc. apskrityse.

2007 metais bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių skaičius sumažėjo visose apskrityse, išskyrus Šiaulių apskritį, kur lyginant su 2006 metais bankrotų skaičius išaugo net 20 proc.

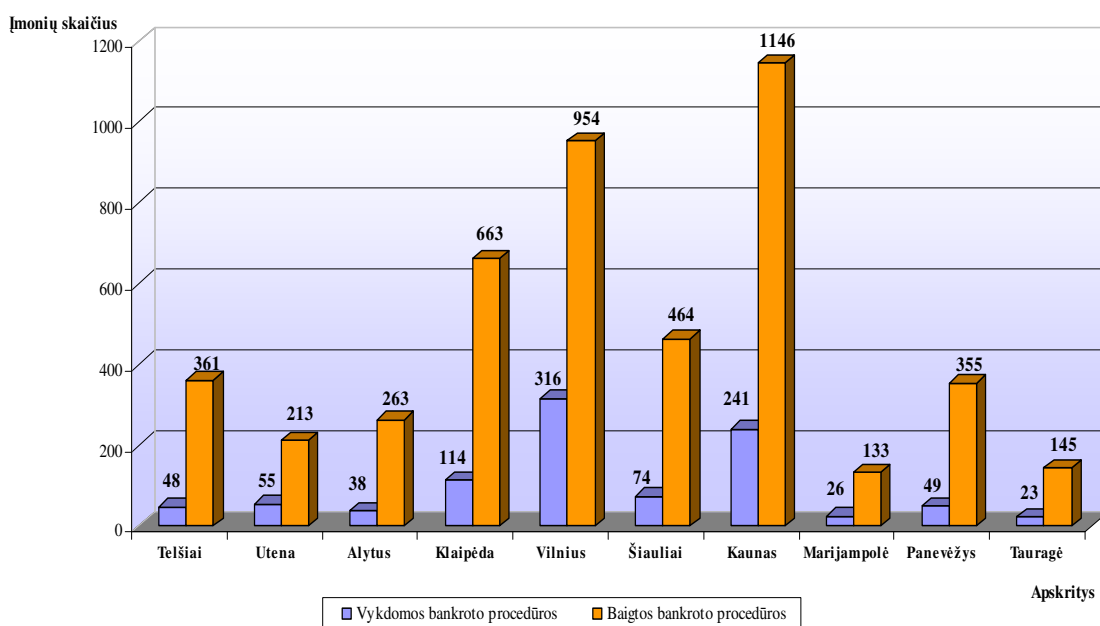
10 pav. Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės pagal apskritis 1993 – 2007 metais
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Įmonių bankroto valdymo departamento duomenimis

Iš 10 paveikslo duomenų matyti, kad analizuojamu laikotarpiu 1993 – 2007 metais daugiausia bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių pagal apskritis buvo Kauno apskrityje – 1387 įmonės, Vilniaus apskrityje – 1270 įmonių ir Klaipėdos apskrityje – 777 įmonės.

Mažiausiai bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių pagal apskritis buvo Marijampolės apskrityje – 159 įmonės ir Tauragės apskrityje – 168 įmonės.

Atlikus vykdomų ir baigtų bankroto procedūrų pagal apskritis analizę 1993 – 2007 metais (žr. 11 paveikslą), matyti, kad daugiausiai bankroto bylų buvo baigta Kauno bei Vilniaus apskrityse.

Kauno apskrityje baigtų bankroto procesų 1993 – 2007 metų laikotarpiu buvo 21,03 proc. daugiau nei pradėtų procesų.

11 pav. Vykdomų ir baigtų bankroto procedūrų pagal apskritis kitimo dinamika 1993 – 2007 metais
Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas www.bankrotodep.lt

Didėjantis baigtų bankroto procesų skaičius rodo, kad bankroto bylos yra keliamos smulkioms įmonėms, kurios turi nedaug turto, kurioje dirbo nedaug darbuotojų. Tokių įmonių administravimas trunka apie 1 - 2 metus, todėl jos greitai yra išregistruojamos iš Juridinių asmenų registro.

7 lentelė

Veikiančių įmonių ir įmonių, kurioms iškeltos bankroto bylos palyginimas pagal apskritis

Apskritis	2005 metai			2006 metai			2007 metai		
	Veikiančios įmonės	Iškeltos bankroto bylos	%	Veikiančios įmonės	Iškeltos bankroto bylos	%	Veikiančios įmonės	Iškeltos bankroto bylos	%
Telšiai	3006	39	1,30	2985	57	1,91	2455	39	1,59
Utena	2710	35	1,29	2692	40	1,49	1926	25	1,30
Alytus	2880	47	1,63	2905	40	1,38	2185	30	1,37
Klaipėda	8734	144	1,65	9393	134	1,43	8102	117	1,44
Vilnius	24146	177	0,73	25799	143	0,55	23059	142	0,62
Šiauliai	6297	63	1,00	6583	65	0,99	4690	78	1,66
Kaunas	14771	186	1,26	15221	162	1,06	12830	131	1,02
Marijampolė	2850	11	0,39	2893	21	0,73	2129	8	0,38
Panevėžys	6127	52	0,85	6203	45	0,73	4310	30	0,70
Tauragė	1823	19	1,04	1842	48	2,61	1501	4	0,27
	73344	773	1,05	76516	755	0,99	63187	604	0,96

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis

Atlikus veikiančių įmonių ir įmonių, kurioms yra iškeltos bankroto bylos analizę 2005 – 2007 metų laikotarpiu, matyti, kad iškeliamos bankroto bylos vidutiniškai sudaro apie 1 proc. visų veikiančių įmonių.

Apskaičiavus vidurkį pagal apskritis matyti, kad Telšių apskrityje iškeliamos bankroto

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė

bylos vidutiniškai sudaro 1,60 proc., Utenos – 1,36 proc., Alytaus – 1,46 proc., Klaipėdos – 1,51 proc., Vilniaus – 0,63 proc., Šiaulių – 1,22 proc., Kauno – 1,11 proc., Marijampolės – 0,50 proc., Panevėžio – 0,76 proc., ir Tauragės – 1,30 proc., visų veikiančių įmonių. Pagal 7 lentelės duomenis matyti, kad santykinai mažiausiai bankrutuoja Vilniaus, Marijampolės ir Panevėžio apskrityse. Blogiausia padėtis yra Telšių ir Alytaus apskrityse.

Įmonių bankroto valdymo departamento duomenimis, 2007 metais pagal įmonių veiklos rūšis didžiausią bankrutuojančių įmonių dalį sudarė prekybos 40,40 proc. ir pramonės 28,31 proc. įmonės. Mažiausiai bankrotų buvo viešbučių ir restoranų sektoriuje – tik 2,15 proc. Didžiąją bankrutuojančių prekybos įmonių dalį sudaro didmeninės prekybos įmonės. 2007 metais didmeninės prekybos įmonių dalis sudarė 52,9 proc., o mažmeninės prekybos – 38,1 proc. bankrutavusių įmonių. 2006 metais bankrutavo daugiau mažmeninės nei didmeninės prekybos įmonių – atitinkamai 48,2 proc. ir 38,00 proc.

8 lentelė

Bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių skaičius pagal veiklos rūšis

Ekonominė veiklos rūšis	2005 metai		2006 metai		2007 metai	
	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%	Įmonių skaičius	%
Žemės ūkis	28	3,63	36	4,74	33	5,46
Pramonė	185	23,96	202	26,61	171	28,31
Statyba	68	8,81	50	6,59	49	8,11
Prekyba	307	39,77	353	46,51	244	40,40
Viešbučiai ir restoranai	28	3,63	21	2,77	13	2,15
Transportas	60	7,77	42	5,53	31	5,13
Nekilnojamasis turtas, nuoma	62	8,03	26	3,43	44	7,28
Kita	34	4,40	29	3,82	19	3,15
Viso:	772	100	759	100	604	100

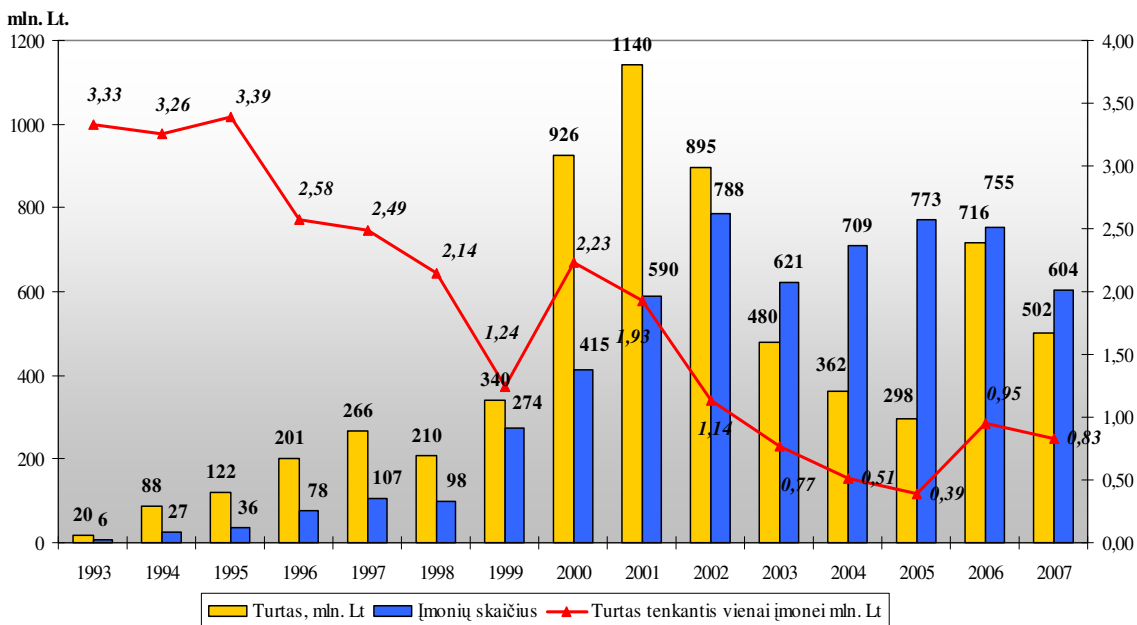
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Įmonių bankroto valdymo departamento ir Statistikos departamento duomenimis

Lyginant 2007 - 2006 metus, matyti, kad bankrotų skaičius sumažėjo visose ekonominės veiklos rūšyse išskyrus nekilnojamojo turto, kur 2007 metais bankrutavo 1,7 karto daugiau įmonių nei 2006 metais.

Pagrindinė problema, sukianti daug neigiamų padarinių visuomenei yra pavėluotai iškeltas bankrotas. Dažnai susidaro situacija, kai įmonės turtas būna parduodamas prieš iškeliant įmonei bankrotą, o įmonės įsipareigojimai ir toliau auga. Tokiu atveju labiausiai nukenčia nieko apie klientui gręšiantį bankrotą neįvertinantys kreditoriai bei darbuotojai.

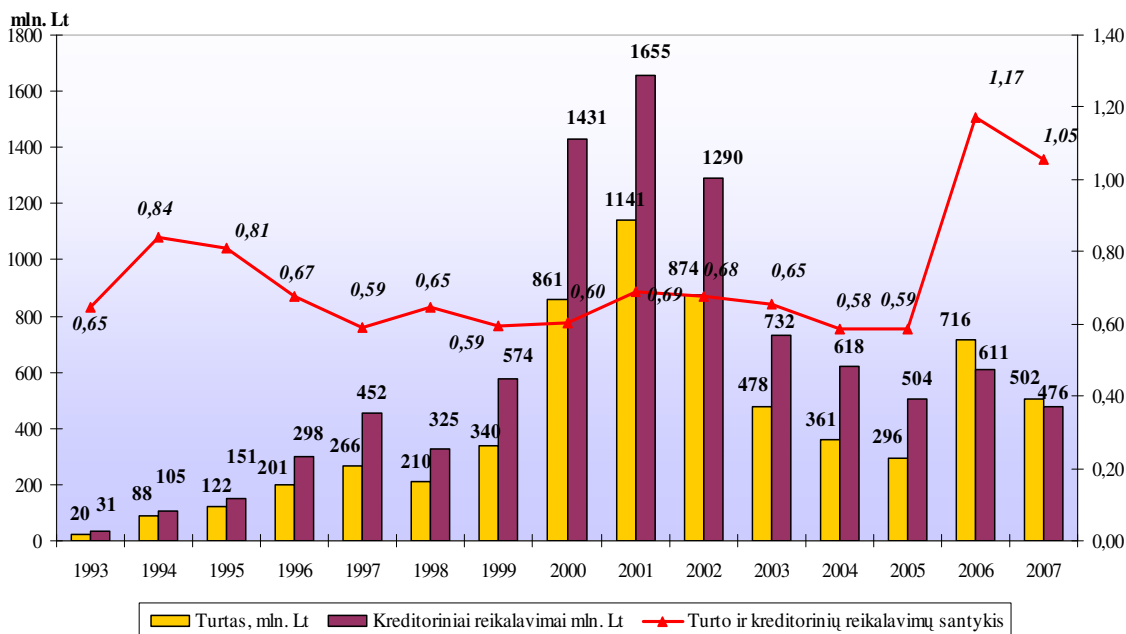
12 paveiksle pateikiama bankrutuojančių įmonių turto kitimo dinamika. Pateikti duomenys rodo, kad laikotarpiu nuo 1993 iki 2002 metais vienai bankrutavusiai įmonei teko nuo 0,68 iki 2,58 mln. Lt turto. 2000 – 2002 metai ekonomikai buvo skaudūs tuo, kad bankrutavo stambiosios Lietuvos įmonės tokios kaip: AB „Šiaulių pienas“, AB „Šiaulių maistas“, AB „Oruva“, AB

„Nuklonas“, AB „Elnias“ ir kitos.

12 pav. Bankrutavusių įmonių turtas mln. Lt 1993 – 2007 metais
Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas, 2007

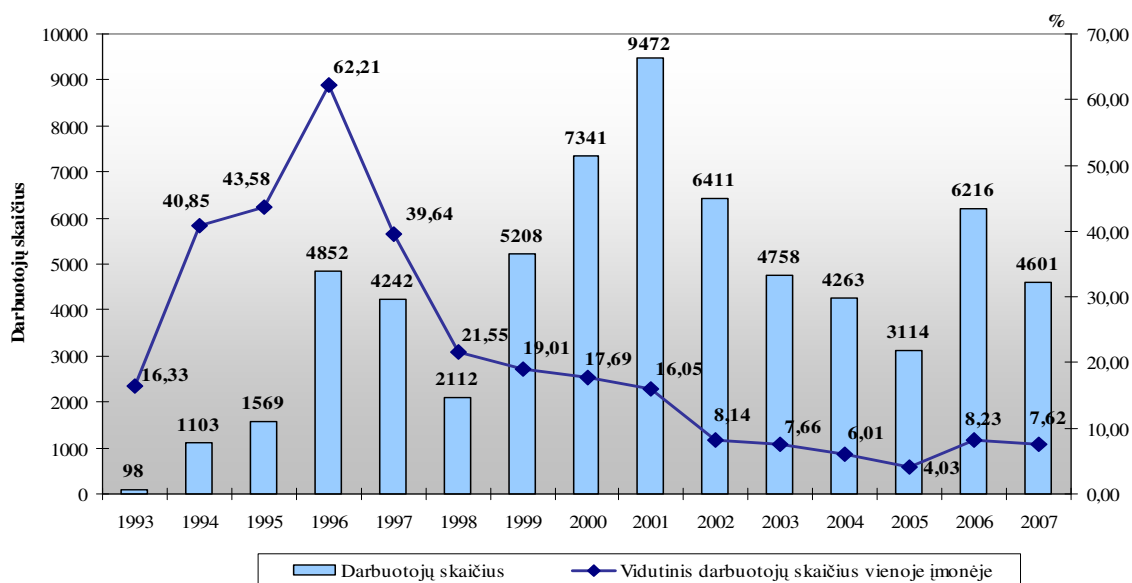
Paskutiniaisiais metais bankrutuoja smulkios daug turto neturinčios įmonės. Tik 2006 metais bankrutavus AB „Ekranas“ turtas mln. Lt. tenkantis vienai bankrutuojančiai įmonei padidėjo iki 0,95 proc. Ši atrodytų didelį turimą turinti įmonė bankrutavo todėl, kad jos išsipareigojimai viršijo turimą turimą.

13 pav. Bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių turtas ir kreditoriniai reikalavimai bankroto proceso pradžioje 1993 – 2007 metais
Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas, 2007

Analizuojant bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių turto ir kreditorinių reikalavimų

kitimo dinamiką, matyti, kad bankrotai yra skelbiami pavėluotai. Iš 13 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad bankrutuojančių įmonių išsipareigojimai ganėtinai viršija jų turimą turtą.

14 pav. Bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje 1993 – 2007 metais

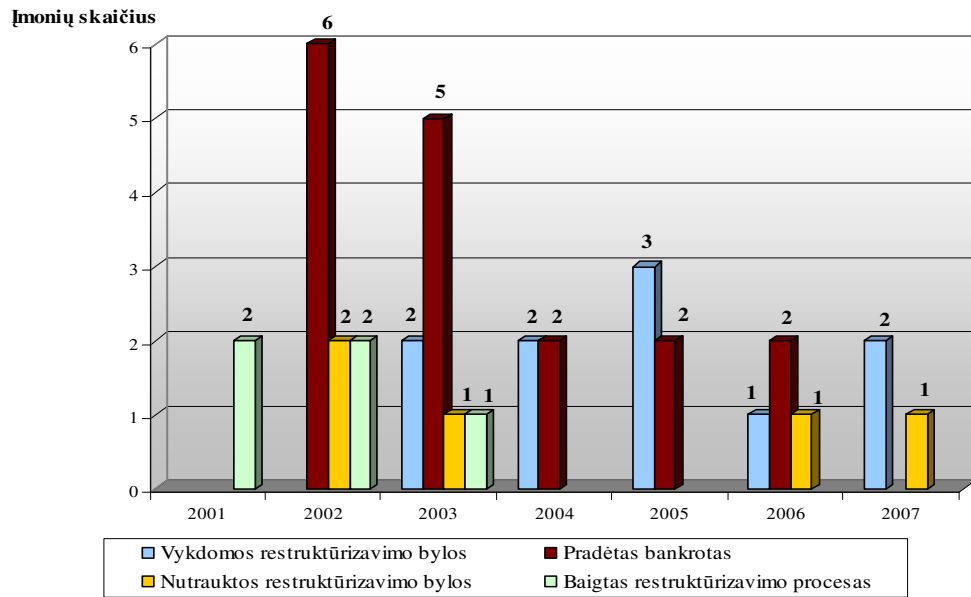
Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas, 2007

Iš 14 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad didžiausias bankrutuojančių įmonių darbuotojų skaičius buvo 2001 metais. Kaip ir anksčiau minėta tuo laikotarpiu bankrutavo stambiausios Lietuvos įmonės turinčios daug darbuotojų. Po to pastebimas darbuotojų skaičiaus mažėjimas iki 2006 metų, kai bankrutavo AB „Ekranas“. Vien šioje įmonėje dirbo 3686 darbuotojai, kad sudarė 59,30 proc. visų 2006 metais bankrutavusių įmonių darbuotojų.

2.2. Restruktūrizavimo proceso apžvalga

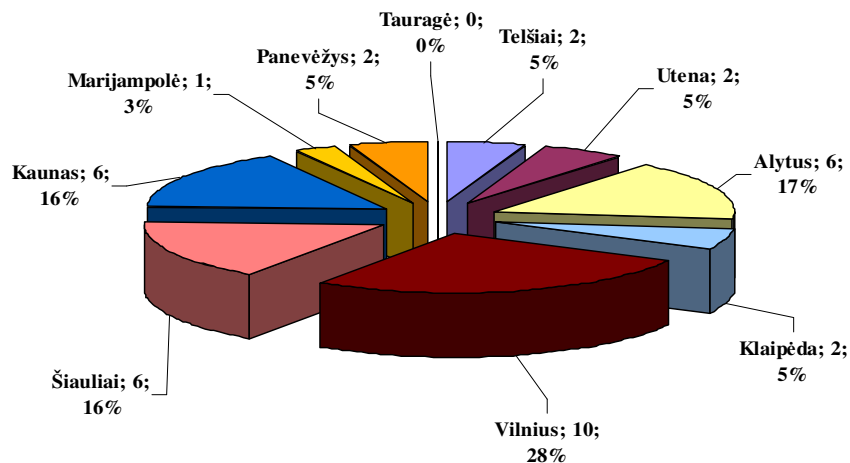
Lietuvoje restruktūrizavimo galimybe naudojasi mažai įmonių. Apie įmonės restruktūrizaciją reiktų pagalvoti prieš tai, kada verslas aiškiai pakrypsta bankroto link. Mūsų šalyje dažniausiai įmonių vadovai apie šį verslo posūkį pagalvoja, kada jau būna per vėlu. Kartais tiesiog bijoma skelbti restruktūrizaciją ir tuo parodyti konkurentams savo silpnąją pusę, todėl laukiama iki paskutinio momento. Kai įmonę prispaudžia skolos, dažniausiai negalėjimas jų laiku išmokėti, patenkinti kreditorinių reikalavimų ir sukelia kritinę situaciją. Pasirinkus restruktūrizacijos kelią, įmonė įstatymiškai turi teisę skolų išmokėjimus išdėlioti per kelerius metus. Todėl atsiranda daugiau apyvartinių lėšų, laiko ir galimybių ieškoti naujos verslo krypties. Yra ir dar viena problema kodėl restruktūrizavimo procesas veikia vangiai – tai trūkumas administratorių, galinčių vykdyti restruktūrizavimo bylas.

Nuo Įmonių restruktūrizavimo įstatymo įsigaliojimo dienos, t.y. 2001 m. kovo 20 d. iki 2007 metų gruodžio 31 d. buvo iškelta tik 37 restruktūrizavimo bylų.

15 pav. Restruktūrizavimo proceso eiga 2001 – 2007 metais
Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas, 2007

Nagrinėjamu laikotarpiu 2001 – 2007 metais, 22 įmonės nutraukė restruktūrizavimo procesą, iš jų 17 iškeltos bankroto bylos. 2007 metų gruodžio 31 d. restruktūrizavimas buvo vykdomas tik 10 įmonių.

16 pav. Restruktūrizavimo proceso eiga pagal apskritis 2001 – 2007 metais
Šaltinis: Įmonių bankroto valdymo departamentas, 2007

Daugiausiai restruktūrizavimas buvo taikomas Vilniaus – 10 įmonių, Kauno – 6 įmonėse, Šiaulių - 6 įmonėse ir Alytaus – 6 įmonės apskrityse. 2007 metų pabaigoje Vilniaus apskrityje buvo vykdoma daugiausiai restruktūrizavimo procesų. Alytaus apskritis pasižymi didžiausiu nutrauktų restruktūrizavimo procesų skaičiumi iškeliant bankroto bylas.

Taigi kaip matome, restruktūrizavimo proceso taikymas Lietuvoje nėra labai populiarus.

Kadangi nagrinėjamu laikotarpiu 2001 – 2007 metais galimybė atgaivinti įmonę, nenutraukiant jos veiklos, t.y. jos nelikviduojant, o taikant restruktūrizavimo procedūrą pasinaudota tik trisdešimt septyniose įmonėse.

* * *

Atlikus bankrutuojančių įmonių palyginamąją analizę, galima daryti tokias išvadas:

1. Lietuvai būdinga gana sparti bankroto teisinius santykius reglamentuojančių teisės aktų kaita. 1992 m. rugsėjo 15 d. buvo priimtas pirmasis Įmonių bankroto įstatymas. 1997 m. birželio 17 d. priimtas antrasis Įmonių bankroto įstatymas. Tačiau įmonių bankroto praktika parodė, kad ir 1992 ir 1997 metų Įmonių bankroto įstatymai turi nemažai trūkumų. Todėl 2001 metais buvo priimtas trečiasis Įmonių bankroto įstatymas. Pagrindinis šio įstatymo skirtumas, kad buvo pakeista nemokumo sąvoka. Šis įstatymas leido operatyviau tenkinti kreditorių reikalavimus bei greičiau baigti bankroto procedūras.

2. Nuo 1993 metų sausio 1 d. iki 2007 metų gruodžio 31 d. bankrotas buvo paskelbtas 5868 įmonėms ir 14 bankų. Iki 2001 metų bankroto procedūros buvo vykdomos lėtai, kadangi pagal galiojusius įstatymus administratorius galėjo administruoti tik vieną įmonę. Lyginant 2003 metus su 2002 metais bankrotų skaičius sumažėjo 28,66 proc. Tam įtakos turėjo nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusi Įmonių bankroto įstatymo 10 straipsnio pataisa, pagal kurią sumažėjo galimybė inicijuoti bankroto procesą turto neturinčioms įmonėms. 2007 metus lyginant su 2006 metais bankrutuojančių įmonių skaičius sumažėjo 20,4 proc.

3. Atlikus bankrutuojančių įmonių bankroto iniciatorių analizę 1993 – 2007 metų laikotarpiu matyti, kad dažniausiai bankrotą įmonėms skelbė Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba. 2007 metais ši institucija iniciavo net 30,6 proc. visų bankrotų. Taip pat suaktyvėjo darbuotojai – 4,5 proc., bei įmonių savininkai – 18,4 proc. visų bankrotų.

4. Atlikta analizė parodė, kad 1993 – 2007 metais didžiąją bankrutuojančių įmonių pagal teisinę formą dalį sudaro uždarnosios akcinės bendrovės - 3950 t.y. 53,54 proc., visų bankrutuojančių įmonių. Taip yra todėl, kad šiuo metu Lietuvoje daugiau nei pusę visų Juridinių asmenų registre įregistruotų įmonių sudaro būtent uždarnosios akcinės bendrovės. Antroje vietoje individualios įmonės - 1253 sudarančios 17,82 procentus visų bankrutuojančių įmonių. Didžioji bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių dalis 2007 metais pagal apskritis buvo: Vilniaus 142 įmonės, arba 23,5 proc. ir Kauno 131 įmonė, arba 21,7 proc. apskrityse. Mažiausiai bankrotų inicijuota Marijampolės 9 įmonėms, arba 1,5 proc. ir Alytaus 19 įmonių, arba 3,1 proc. apskrityse.

5. 2007 metais pagal įmonių veiklos rūšis didžiausią bankrutuojančių įmonių dalį sudarė prekybos 40,40 proc. ir pramonės 28,31 proc. įmonės. Mažiausiai bankrotų buvo viešbučių ir

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
restoranų sektoriuje – tik 2,15 proc. Didžiąją bankrutuojančių prekybos įmonių dalį sudaro didmeninės prekybos įmonės. 2007 metais didmeninės prekybos įmonių dalis sudarė 52,9 proc., o mažmeninės prekybos – 38,1 proc. bankrutavusių įmonių. 2006 metais bankrutavo daugiau mažmeninės nei didmeninės prekybos įmonių – atitinkamai 48,2 proc. ir 38,00 proc.

6. Atlikta analizė rodo, kad laikotarpiu nuo 1993 iki 2002 metais vienai bankrutavusiai įmonei teko nuo 0,68 iki 2,58 mln. Lt turto.

2000 – 2002 metai ekonomikai buvo skaudūs tuo, kad bankrutavo stambiosios Lietuvos įmonės tokios kaip: AB „Šiaulių pienas“, AB „Šiaulių maistas“, AB „Oruva“, AB „Nuklonas“, AB „Elnias“ ir kitos. Todėl ir didžiausias bankrutuojančių įmonių darbuotojų skaičius buvo šiais metais. Po to pastebimas darbuotojų skaičiaus mažėjimas iki 2006 metų, kai bankrutavo AB „Ekranas“. Vien šioje įmonėje dirbo 3686 darbuotojai, kad sudarė 59,30 proc. visų 2006 metais bankrutavusių įmonių darbuotojų.

7. Atgaivinti įmonę taikant restruktūrizavimo procesą Lietuvoje nėra populiaru, kadangi nagrinėjamu laikotarpiu 2001 – 2007 metais galimybe atgaivinti įmonę, nenutraukiant jos veiklos, t.y. jos nelikviduojant, o taikant restruktūrizavimo procedūrą pasinaudota tik trisdešimt septyniose įmonėse.

Aštrėjant konkurencijai, augant palūkanų normai bei sudėtingėjant kreditavimo sistemai, ribojamos įmonių finansavimo galimybės. Sparčiai netenkant darbo jėgos rezervų brangsta darbo jėga. Delsimas atsiskaityti su verslo partneriais taip pat didina bankroto tikimybę. Nors teigiama, kad bankrotas sveikos ekonomikos požymis, kai yra atsikratoma silpnaisiais, tačiau šis procesas tebėra skaudus visuomenei.

2.3. Bankroto priežasčių įvertinimas bankrutuojančiose įmonėse

Esamą įmonės situaciją geriausiai atspindi finansinių ataskaitų duomenys. Juose yra pateikiama informacija apie veiklos rezultatus, kuriais remiantis galima daryti išvadas apie įmonės krizinę būklę. Kiekvienas teigiamas ir neigiamas veiksnys sąlygoja tam tikrą finansinį rezultatą. Išanalizavus finansinių ataskaitų duomenis, galima pastebėti esamų ar būsimų krizių požymius. Todėl siekiant nustatyti įmonės veiklos kritinius veiksnius ir įvertinti jos kritinės būklės apimtį, reikalinga apskaičiuoti įmonės bankroto tikimybę.

Įmonių bankroto priežasčių įvertinimui pasirinkta 10 prekybos įmonių. Tai yra uždarnosios akcinės bendrovės, kurios savo veiklą vykdė skirtinguose Lietuvos miestuose. Anksčiau atlikta analizė parodė, kad Lietuvoje, laikotarpiu 1993 – 2007 metai, bankrutuoja daugiausiai uždarnosios akcinės bendrovės net 65 proc. visų bankrutuojančių įmonių. Pagal veiklos rūšį dažniausiai bankrutuoja prekybos įmonės. Todėl atlikti bankroto priežasčių įvertinimui buvo pasirinktos

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
uždarnosios akcinės bendrovės, kurios savo veiklą vykdo prekyboje.

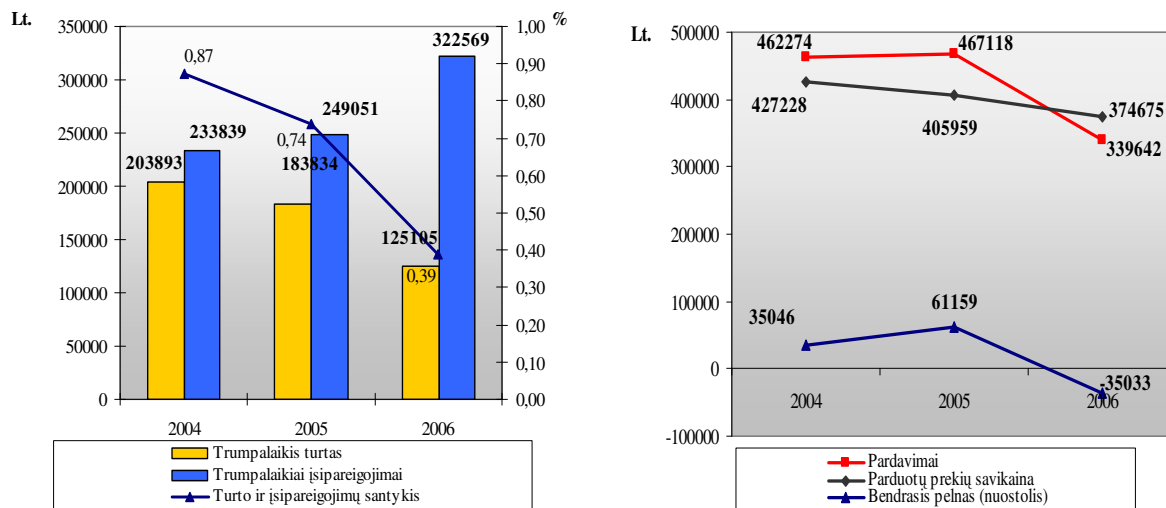
Siekiant nustatyti bankroto priežastis buvo analizuojami trijų metų duomenys iki įmonėms buvo iškeltos bankroto bylos.

Pirmoji analizuojama įmonė yra **B – 1**. Analizuojant šios įmonės turtą (žr. 1 - 2 priedai) matyti, kad visu analizuojamu laikotarpiu įmonės įsipareigojimai viršija turimą turtą. Lyginant 2004 – 2005 metus matyti, kad trumpalaikiai įsipareigojimai išaugo 6,51 proc., o 2006 metais šie įsipareigojimai išaugo 29,52 proc.

Analizuojant turto dalį matyti, kad didžiąją jo dalį sudaro ilgalaikis turtas, kuriame materialus turtas sudaro virš 70 proc. viso turto.

Nemažą dalį trumpalaikiame turte sudaro per vienerius metus gautinos sumos (pirkėjų įsiskolinimas). Tai reiškia, kad įmonė nepakankamai kontroliuoja savo klientų įsipareigojimų, o vis didėjančios debitorinės skolos gali būti nebegražinamos (pvz. bankrutavus klientams).

Analizuojant trumpalaikių įsipareigojimų dalį matyti, kad didžiausi trumpalaikiai įsipareigojimai buvo 2006 metais, net 55,26. Kaip matyti iš 17 paveikslo 2006 metais įmonės trumpalaikiai įsipareigojimai labai stipriai viršija trumpalaikį turtą.

17 pav. Įmonės B -1 rodiklių palyginimas, Lt

Tai yra pagrindinis ženklas, kad įmonė yra nemoki ir jai gresia bankrotas. Tai, kad įmonei nepakanka apyvartinių lėšų byloja ir apskaičiuotas padengimo koeficientas apyvartinių kapitalą dalinant iš trumpalaikio turto. Jo reikšmė visais analizuojamais metais yra kritinė.

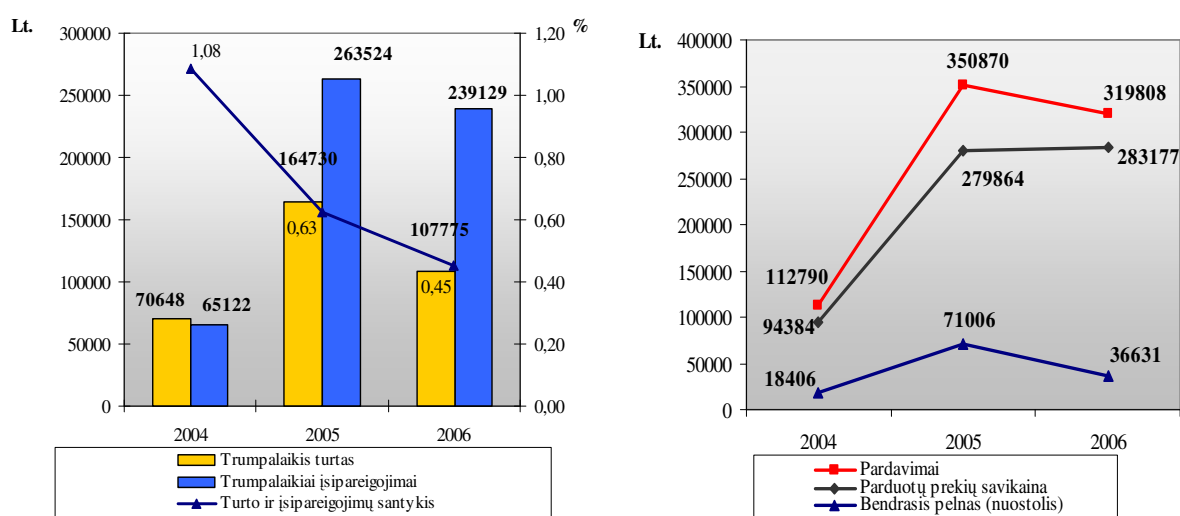
Horizontalioji pelno (nuostolio) ataskaitos analizė rodo, kad visu analizuojamu laikotarpiu įmonė gavo grynąjį pelną, tik 2006 metais patyrė 110254 Lt nuostolį. Kadangi įmonės pardavimų savikaina ženkliai išaugo, todėl įmonė patyrė bendrąjį nuostolį. Įmonės pardavimai kasmet vis mažėja. Lyginant 2006 – 2005 metus sumažėjo net 27,29 proc. Įmonė trūkdama apyvartinių lėšų mažino pardavimus.

Apskaičiuoti įmonės pelningumo rodikliai rodo, kad įmonė 2004 ir 2005

metais dirbo pelningai, o 2006 metais nuostolingai. 2006 metais apskaičiuotas grynasis pelningumas yra neigiamas t.y. -32,46 proc.

Apibendrinant galima, teigti, kad pagrindinė įmonės bankroto priežastis yra nemokumas ir apyvartinių lėšų trūkumas.

Antroji analizuojama įmonė yra **B – 2**. Kaip ir daugelis bankrutuojančių įmonių, taip ir ši, pasižymi išsipareigojimais viršijančiais turimą trumpalaikį turtą. Tik 2004 metais šios įmonės trumpalaikis buvo šiek tiek didesnis už išsipareigojimus. Nuo 2005 metų pastebimas ženklus trumpalaikių išsipareigojimų augimas. Lyginant 2004 – 2005 metus išsipareigojimai išaugo daugiau nei 3 kartus. Tai yra pagrindinis ženklas, kad įmonės būklė yra kritinė, kadangi įmonė yra nemoki – jos išsipareigojimai viršija pusę į balansą įrašyto turto.

18 pav. Įmonės B -2 rodiklių palyginimas, Lt

Analizuojant įmonės turtą (žr. 4 priedas) matyti, kad didžiąją įmonės turto dalį sudaro ilgalaikis turtas. Materialus turtas kasmet auga. Galima daryti išvadą, kad įmonė perka įrangą, automobilius, pastatus, tačiau jai tampa sudėtinga susitvarkyti su vis augančiomis skolomis kreditoriams.

Iš finansinių ataskaitų matyti, kad ši įmonė nepakankamai kontroliuoja per vienerius metus gautinas sumas, t.y. debitorinius išskolinimus. Lyginant 2005 – 2004 metus šios sumos išaugo net 9 kartus. Kyla didžiulė rizika šių skolų nebeatgauti, kadangi dalis įmonių gali bankrutuoti. Įmonės vadovybė turtėtų atidžiau stebėti šias gautinas sumas.

Analizuojant pelno (nuostolio) ataskaitą matyti, kad įmonė 2004 – 2005 metais patyrė pelną, o 2006 metais patyrė 14997 Lt nuostolį. Kaip matyti iš 18 paveikslo įmonės pardavimai 2005 metais ženkliai išaugo, tačiau 2006 metais pradėjo mažėti. Tai, kad įmonė dirbo nuostolingai galėjo turėti įtakos išaugusi savikaina.

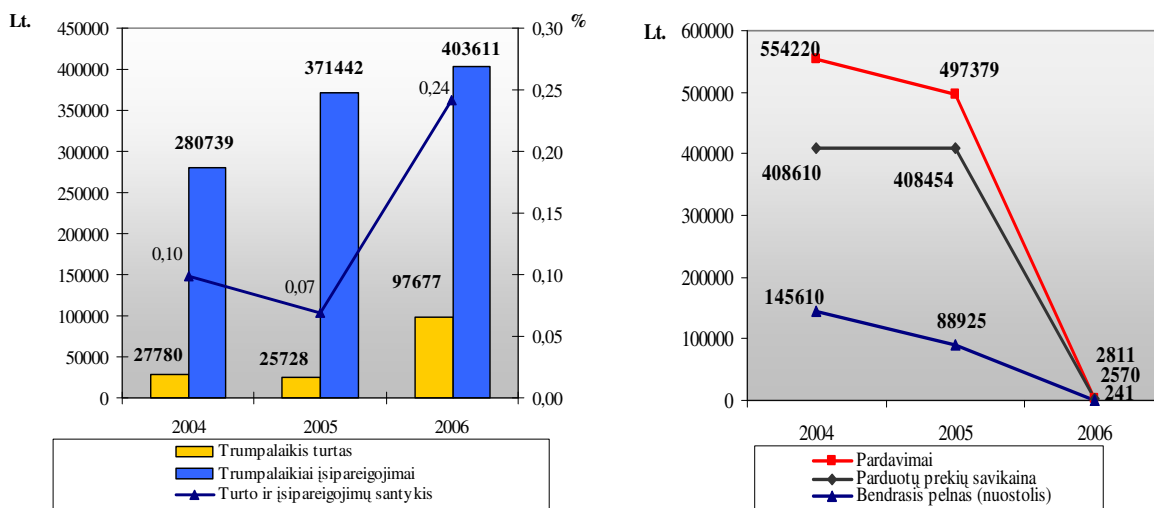
Siekiant įvertinti analizuojamos įmonės finansinį patikimumą toliau yra apskaičiuojami šios įmonės mokumo (likvidumo) rodikliai 2004 - 2006 metams. Finansinių rodiklių

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
apskaičiavimas pateikiamas 21 priede.

2005 – 2006 metais įmonės apyvartinis kapitalas yra neigiamas, reiškia įmonė visiškai neturi apyvartinių lėšų savo veiklai vykdyti. Taip pat šiuo laikotarpiu neigiamas ir padengimo koeficientas. 2006 metais bendrojo padengimo koeficientas rodo, kad įmonė turi tik 0,45 Lt padengti savo trumpalaikiams išsipareigojimams. Nors mokslinėje literatūroje teigiama, kad šis koeficientas turėtų būti 2. Apie kritinę įmonės būklę byloja ir apskaičiuoti pelningumo rodikliai.

Taigi galima daryti išvadą, kad šios įmonės pagrindinė bankroto priežastis yra apyvartinių lėšų trūkumas.

Sekanti analizuojama įmonė yra **B – 3**. Analizuojant 19 paveikslų duomenis matyti, kad šios įmonės būklė yra kritinė nuo pat 2004 metų, kadangi šios įmonės trumpalaikiai išsipareigojimai kelis kart viršija įmonės turimą trumpalaikį turtą. Ši įmonė visiškai nekontroliuoja savo išsipareigojimų. Lyginant 2006 – 2005 metus matyti, kad įmonės trumpalaikis turtas išaugo net 2 kartus, kur labiausiai išaugo atsargos. Tai yra ženklas, kad įmonės atsargos užsistovi sandėliuose, kadangi jos tampa ne bepatrauklios rinkai. Taip pat matyti, kad įmonės pardavimai visiškai sumažėjo, greičiausiai dėl susidariusios konkurencijos.

19 pav. Įmonės B -3 rodiklių palyginimas, Lt

Didžiąją įmonės trumpalaikio turto dalį sudaro per vienerius metus gautinos sumos (žr. 6 priedas). Įmonė nepakankamai kontroliuoja debitorinius išskolinimus.

Nors įmonės didžiąją turto dalį sudaro ilgalaikis turtas, kurio dalyje materialus turtas, tačiau ir šio turto nepakanka padengti įmonės išsipareigojimams. Be to iš įmonės finansinių ataskaitų matyti, kad įmonė turi ir ilgalaikių išsipareigojimų, tai greičiausiai išskolinimai bankams.

Analizuojant įmonės pelno (nuostolio) ataskaitą matyti, kad įmonė visu analizuojamu laikotarpiu dirbo nuostolingai. Didžiausią nuostolį patyrė 2005 metais, net - 163842 Lt. Lyginant su 2004 metais šis nuostolis išaugo beveik 9 kartus. Įmonės apyvartinis kapitalas taip pat yra neigiamas visu analizuojamu laikotarpiu (žr. 21 priedas). Tai reiškia, kad įmonės išsipareigojimai

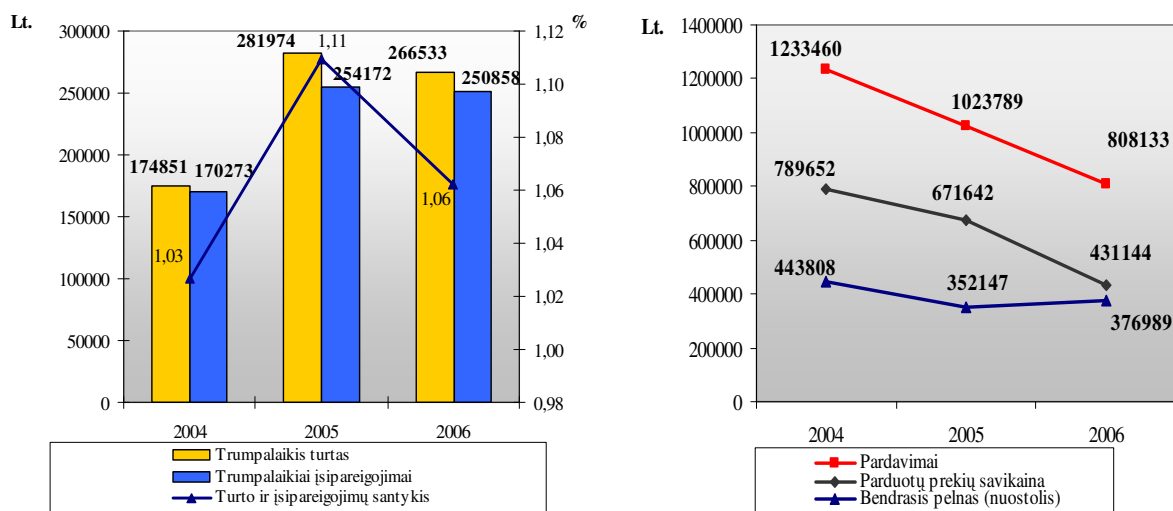
2004 metais buvo didesni už turtą 252959 Lt, 2005 metais 345714 Lt., o 2006 metais 305934 Lt. Apskaičiuoti padengimo koeficientai yra neigiami. Tai rodo, kad įmonė visiškai neturi turto padengti susidariusiems įsipareigojimams.

Visi apskaičiuoti finansiniai rodikliai rodo, kad įmonės būklė yra kritinė ir, kad tokia įmonei vienintelė išeitis yra kuo greičiau kelti bankroto bylą. Kadangi ilgiau delsiant auga įsipareigojimai kreditoriams ir darbuotojams, todėl tai tampa ne tik vienos įmonės problema, bet ir visos visuomenės.

Galima daryti išvadą, kad šiai įmonei per vėlai buvo iškelta bankroto byla. Kadangi jau nuo 2004 metų įmonei nepakanka apyvartinių lėšų, be to ši įmonė dirba ilgą laiką nuostolingai ir didina savo įsipareigojimus.

Sekanti analizuojama įmonė yra **B – 4**. Analizuojant šios įmonės finansines ataskaitas (žr. 8 priedas) matyti, kad įmonės didžiąją turto dalį sudaro trumpalaikis turtas. 2004 metais 70,83 proc., 2005 metais 82,38 proc., o 2006 metais 82,29 proc. viso turto. Analizuojant trumpalaikio turto dalį matyti, kad nemažą dalį sudaro per vienerius metus gautinos sumos. 2006 metais net 37,71 proc. viso trumpalaikio turto. Šias skolas reikėtų stebėti atidžiau, kadangi gali nutikti, kad debitoriai bankrutuos, o skolų niekas nebegrąžins.

Iš 20 paveikslu duomenų matyti, kad visu analizuojamu laikotarpiu įmonės trumpalaikis turtas nedideliu dydžiu viršijo trumpalaikius įsipareigojimus. 2004 - 2006 metais įmonė turėjo virš 1 Lt trumpalaikio turto padengti įsipareigojimams. Nors trumpalaikis turtas šiek tiek viršija įsipareigojimus tačiau tai nėra visiškai gera įmonės būklė, kadangi analizuojant pardavimus matyti, kad visu analizuojamu laikotarpiu jie mažėja.

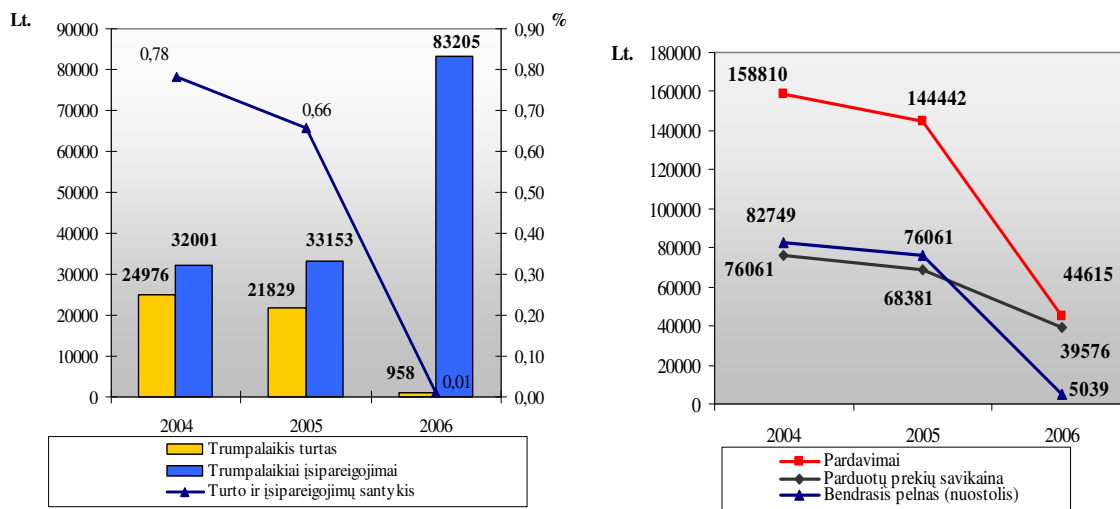
20 pav. Įmonės B -4 rodiklių palyginimas, Lt

Lyginant 2005 – 2004 metus pardavimai sumažėjo 17 proc., o lyginant 2006 – 2005 metus jie sumažėjo 21,06 proc. Mažėjančius pardavimus galėjo sąlygoti konkurentų atsiradimas, nesugebėjimas pateikti kokybiškos produkcijos.

Įmonė tik 2005 metais patyrė nuostolį. Kitais metais dirbo pelningai. Apskaičiuoti finansiniai rodikliai rodo, kad įmonės būklė yra pakankamai gera. Įmonei pakanka grynojo apyvartinio kapitalo, įmonės pelningumo rodikliai yra teigiami.

Pagrindinė šios įmonės bankroto priežastis yra pardavimų mažėjimas, kurį greičiausiai lėmė konkurentų atsiradimas. Nesugebant konkuruoti tenka mažinti pardavimus. Tokiai įmonei kaip ši buvo nebūtina kelti bankroto bylą. Buvo galima ieškoti išeities taikant restruktūrizavimo procesą, kurio metu įmonė būtų galėjusi pakeisti savo veiklos rūšį, modernizuoti įrengimus.

Dar viena analizuojama įmonė yra **B – 5**. Šios įmonės finansinės ataskaitos pateikiamos 9 ir 10 prieduose. Analizuojant įmonės turtą matyti, kad virš 50 proc. įmonės turto sudaro ilgalaikis turtas. 2004 metais trumpalaikis turtas sudarė 43,72 proc., kur atsargos 40,17 proc. 2005 metais trumpalaikis turtas sudaro 41,44 proc., kur atsargos sudaro 32,01 proc. 2006 metais įmonė realizuoja visas susikaupusias atsargas trumpalaikis turtas sudaro tik 3,85 proc. viso turto. Tačiau lyginant trumpalaikį turtą ir trumpalaikius išsipareigojimus matyti, kad įmonei yra sudėtinga valdyti savo išsiskolinimus, ypač 2006 metais. Kaip matyti iš pateiktų duomenų 21 paveiksle sudėtinga situacija susidarė 2006 metais, kai įmonės balanse didžiąją dalį užima išsipareigojimai, o trumpalaikio turto faktiškai nebėra.

21 pav. Įmonės B-5 rodiklių palyginimas, Lt

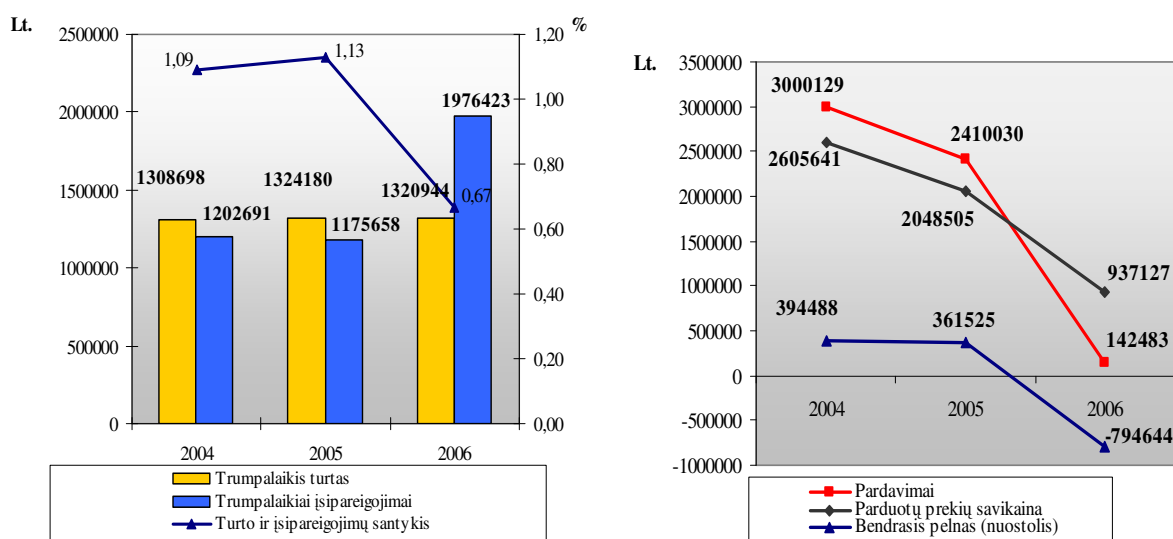
Lyginant 2006 – 2005 metus įmonės trumpalaikiai išsipareigojimai išaugo net 1,5 karto. Iš pelno (nuostolio) ataskaitos (žr. 9 priedas) matyti, kad įmonės pardavimai kasmet mažėja. Lyginant 2006 – 2005 metus pardavimai sumažėjo 69,11 proc. Sumažėję pardavimai bei patirtos didelės veiklos sąnaudos nulėmė tai, kad įmonė 2006 metais patyrė 87525 Lt nuostolį.

Iš apskaičiuotų finansinių rodiklių (žr. 21 priedas) matyti, kad įmonei stinga apyvartinių lėšų savo veiklai vykdyti. 2004 metais 7025 Lt įmonės trumpalaikiai išsipareigojimai viršijo trumpalaikį turtą, 2005 metais atitinkamai 11324 Lt, o 2006 metais net 82247 Lt. Paskutiniaisiais metais įmonė turėjo tik 0,01 Lt savo išsipareigojimams padengti. Tai, kad įmonės situacija 2006

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
 metais buvo nestabili rodo ir apskaičiuoti pelningumo rodikliai.

Taigi galima teigti, kad pagrindinė šios įmonės bankroto priežastis yra apyvartinių lėšų trūkumas, ypač 2006 metais. Taip labai išaugus trumpalaikiams įsipareigojimams ir neturint trumpalaikio turto sprendimas kelti įmonei bankroto bylą buvo teisingas.

Analizuojant **B – 6** įmonės bankroto priežastis pirmiausia turime išsiaiškinti ar pakanka įmonei turimo turto padengti susidariusiems įsipareigojimams. Kaip matyti iš 22 paveikslo duomenų 2004 ir 2005 metais įmonės trumpalaikis turtas viršijo trumpalaikius įsipareigojimus. Tačiau 2006 metais trumpalaikiams įsipareigojimams išaugus 68,11 proc. įmonei tapo sudėtinga kontroliuoti savo trumpalaikius įsipareigojimus. Šiais metais įmonė teturėjo 0,67 Lt padengti skoloms, nors pakankamai yra 2 Lt.

22 pav. Įmonės B - 6 rodiklių palyginimas, Lt

Įmonės turto dalyje didžiąją dalį sudaro trumpalaikis turtas visu analizuojamu laikotarpiu virš 75 proc. Taip pat iš finansinių ataskaitų matyti, kad per vienerius metus gautinos sumos 2004 metais sudaro 65,34 proc. trumpalaikio turto, 2005 metais 72,68 proc., o 2006 metais 76,17 proc. Palaipsniui augančios per vienerius metus gautinos sumos rodo, kad įmonė nekontroliuoja savo debitorinių skolų. Greičiausiai didieji debitoriai yra jau bankrutavę, todėl įmonei nepakanka lėšų savo pelningai veiklai vykdyti.

Analizuojant įsipareigojimų dalį matyti, kad įmonė turi ilgalaikių įsipareigojimų greičiausiai tai yra skolos bankams. Nors įmonė ir turi ilgalaikio turto tačiau jis greičiausiai yra įkeistas.

Analizuojant pelno (nuostolio) ataskaitą (žr. 11 priedas) matyti, kad įmonė visu analizuojamu laikotarpiu dirbo nuostolingai. Įmonės pardavimai kasmet mažėja, greičiausiai dėl susidariusios konkurencijos.

Iš apskaičiuotų įmonės finansinių rodiklių (žr. 21 priedas) matyti, kad 2006 metais įmonei

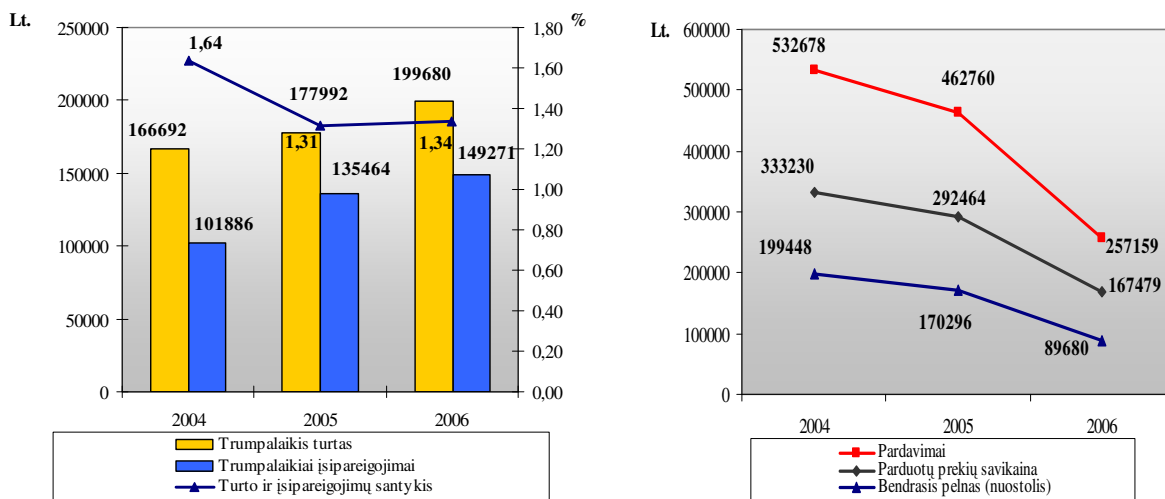
trūko apyvartinių lėšų. Taip pat matyti, kad įmonės pelningumo rodikliai yra neigiami, kas rodo, kad įmonės būklė yra kritinė.

Kaip jau minėta mažėjantys įmonės pardavimai rodo, kad įmonei tampa sudėtinga vykdyti pardavimus dėl susidariusios konkurencijos, todėl galima daryti išvadą, kad pagrindinė šios įmonės bankroto priežastis yra nesugebėjimas vykdyti veiklos dėl didėjančio konkurentų skaičiaus.

Analizuojant B - 7 įmonės bankroto priežastis būtina išsiaiškinti ar pakanka turto padengti įmonės įsipareigojimus. Analizuojant įmonės turta (žr. 14 priedas) matyti, kad 2004 - 2006 metų laikotarpiu didžiąją įmonės turto dalį sudaro trumpalaikis turtas. 2004 metais kaip ir 2005 metais trumpalaikis turtas sudaro 80,06 proc. viso turto, kur atsargos sudaro atitinkamai 69,36 ir 65,02 proc. viso trumpalaikio turto. 2006 metais trumpalaikis turtas sudaro net 85,73 proc. viso turto, kur atsargos sudaro 61,51 proc. Atsargų augimas reiškia, kad didelė dalis prekių užsistovi sandėlyje, kadangi jos yra nepatrauklios rinkai kokybe arba didele kaina.

Analizuojant savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų dalį matyti, kad visu analizuojamu laikotarpiu didžiąją dalį sudaro per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai, t.y. 2004 metais 48,93 proc., 2005 metais 60,93 proc., o 2006 metais 64,09 proc. visos savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų. Didėjantys trumpalaikiai įsipareigojimai reiškia, kad įmonė nesugeba atsiskaityti su kreditoriais, o tai reiškia, kad įmonė greitai laiku gali tapti nemoki.

Lyginant 2005 – 2004 metus (žr. 13 priedas) matyti, kad įmonės trumpalaikiai įsipareigojimai padidėjo 33578 Lt arba 32,96 proc., o lyginant 2006 – 2005 metus šie įsipareigojimai dar išaugo 10,19 proc.

23 pav. Įmonės B - 7 rodiklių palyginimas, Lt

Iš 23 paveikslo matyti, kad įmonės įsipareigojimai ženkliai augo, todėl įmonės savininkų priimtas sprendimas iškelti įmonei bankroto bylą, o nelaukti kol įsipareigojimai viršys turta buvo priimtas laiku. Horizontalioji pelno (nuostolio) ataskaitos analizė rodo, kad visu 2005 – 2006 metais įmonė patyrė nuostolius. Įmonės pardavimai ir paslaugos kasmet vis mažėja. .

Toliau norint išsiaiškinti įmonės bankroto priežastis tikslinga apskaičiuoti įmonės mokumo arba likvidumo rodiklius, kurie apibūdina įmonės finansinį patikimumą. Siekiant įvertinti analizuojamos įmonės finansinį patikimumą toliau yra apskaičiuojami šios įmonės mokumo (likvidumo) rodikliai 2004 - 2006 metams. Finansinių rodiklių apskaičiavimas pateikiamas 21 priede.

Apskaičiavus bendrojo padengimo koeficientą akivaizdu, kad įmonė analizuojamu laikotarpiu buvo likvidi. Tačiau pastebimas neženklaus bendrojo padengimo koeficiento mažėjimas. Lyginant 2005 – 2004 metus matyti, kad šis koeficientas sumažėjo 0,33 punkto. Tam įtakos turėjo trumpalaikių įsipareigojimų išaugimas 32,96 proc., kur lemiamas veiksnys buvo mokesčių ir atlyginimų išaugimas 180,08 proc. Trumpalaikio turto mažėjimui tuo pačiu laikotarpiu lemiamą įtaką padarė pirkėjų įsiskolinimo sumažėjimas 43,06 proc., 2006 metais šis rodiklis padidėjo tik 0,03 punkto.

Analizuojama įmonė tik 2004 metais gavo grynąjį pelną, o kitu laikotarpiu patyrė nuostolį. Įmonės grynasis pelningumas 2004 metais buvo 2,19 proc. 2005 ir 2006 metais šis koeficientas neigiamas. 2005 metais grynasis pelningumas yra neigiamas ir yra 4,21 proc. Staigiam pelningumo sumažėjimui įtakos galėjo turėti pardavimų sumažėjimas 13,13 proc. bei veiklos sąnaudų padidėjimas 2,41 proc. Visa tai įtakojo grynojo pelno sumažėjimą 266,92 proc. (remiantis horizontaliąja pelno (nuostolio) ataskaitos analize).

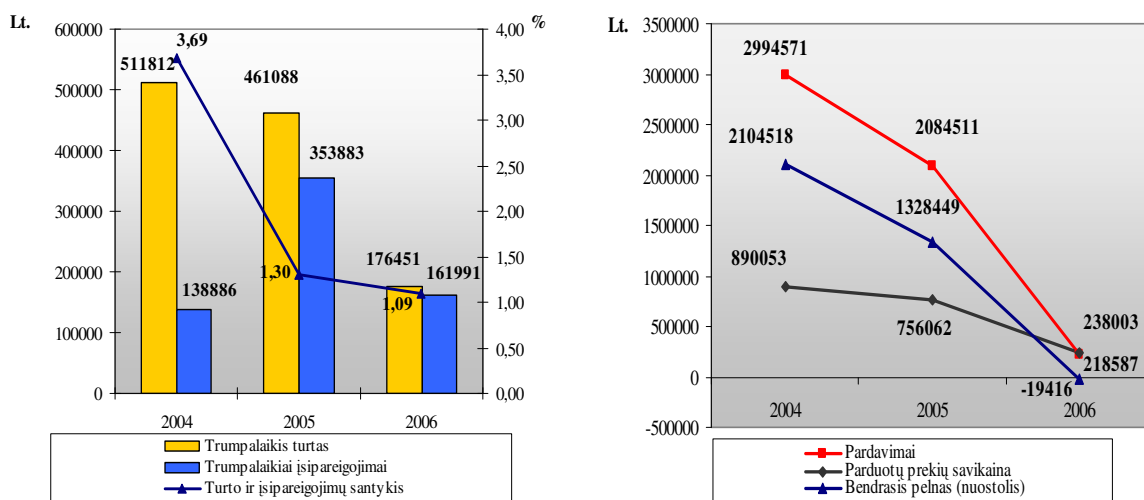
Atlikus šios įmonės bankroto priežasčių analizę aišku, kad savininkų sprendimas įmonei iškelti bankroto bylą buvo teisingas, nes įmonės atsargos kasmet didėja, be to auga ir įmonės įsipareigojimai. Mažėjantys įmonės pardavimai išduoda, kad įmonė turi nemažai konkurentų, su kuriais jai yra sudėtinga konkuruoti.

Kita įmonių bankroto priežasčių įvertinimui pasirinkta įmonė yra **B – 8**. Analizuojant įmonės turtą (žr. 16 priedas) matyti, kad 2004 ir 2005 metais didžiąją įmonės turto dalį sudaro trumpalaikis turtas. 2004 metais net 70,67 proc., o 2005 metais 68,89 proc. viso turto. Didžiąją dalį trumpalaikiame turte sudaro per vienerius metus gautinos sumos (pirkėjų įsiskolinimas). Tai reiškia, kad įmonė nekontroliuoja savo klientų įsipareigojimų, o vis didėjančios debitorinės skolos gali būti nebegrąžinamos (pvz. bankrutavus klientams). 2004 metais pirkėjų įsiskolinimas sudarė 41,96 proc., o 2005 metais 35,90 proc. viso trumpalaikio turto. 2006 metais ilgalaikis turtas sudaro 74,6 proc. viso įmonės turto.

Analizuojant trumpalaikių įsipareigojimų dalį matyti, kad didžiausi trumpalaikiai įsipareigojimai buvo 2005 metais, net 52,85. Kaip matyti iš 24 paveikslo 2006 metais įmonės trumpalaikiai įsipareigojimai yra beveik lygūs trumpalaikiam turtui.

Tai yra ženklas, kad įmonei kyla problemų padengiant įsipareigojimus klientams ir darbuotojams. Tai, kad įmonei nepakanka apyvartinių lėšų byloja ir apskaičiuotas padengimo

koeficientas apyvartinį kapitalą dalinant iš trumpalaikio turto. Jo reikšmė 2004 metais yra kritinė 0,09.

24 pav. Įmonės B -8 rodiklių palyginimas, Lt

Horizontalioji pelno (nuostolio) ataskaitos analizė rodo, kad visu analizuojamu laikotarpiu įmonė gavo grynąjį pelną, tik 2006 metais patyrė 201643 Lt nuostolį. Įmonės pardavimai ir paslaugos kasmet vis mažėja. Lyginant 2005 – 2004 metus pardavimai ir paslaugos sumažėjo 910060 Lt arba 30,39 proc., o lyginant 2006 – 2005 metus sumažėjo net 1865924 Lt arba 89,51 proc. Įmonė trūkdama apyvartinių lėšų mažino pardavimus.

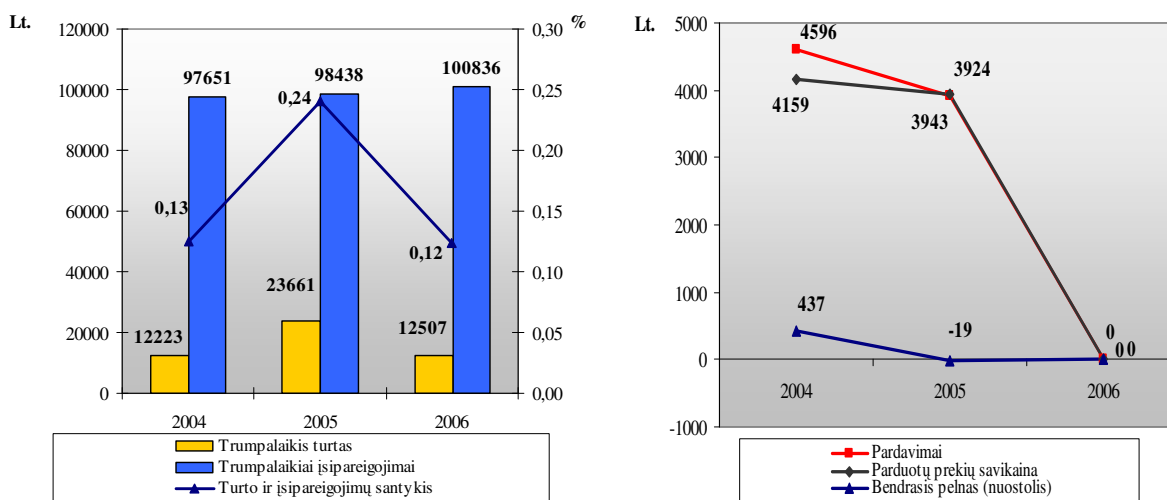
Apskaičiuoti įmonės pelningumo rodikliai rodo, kad įmonė 2004 ir 2005 metais dirbo pelningai, o 2006 metais nuostolingai. 2006 metais apskaičiuotas grynasis pelningumas yra neigiamas t.y. -92,23 proc.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindinė įmonės bankroto priežastis yra apyvartinių lėšų trūkumas. Tačiau buvo galima ieškoti priežasčių ir galimybių įmonei savo veiklą tęsti.

Analizuojama **B - 9** įmonė ilgalaikio turto neturi (žr. 17 priedą). Didžiąją dalį įmonės trumpalaikio turto visu analizuojamu laikotarpiu sudaro atsargos. Lyginant 2004 – 2005 metus matyti, kad trumpalaikis turtas labai nežymiai padidėjo, o 2006 metais trumpalaikis turtas sumažėjo.

Lyginant trumpalaikį turtą su trumpalaikiais įsipareigojimais galima teigti, kad ši įmonė išvis neturi turto padengti savo įsipareigojimams, tai matyti iš 25 paveikslo.

Analizuojant įmonės pelno (nuostolio) ataskaitą, matyti, kad įmonė visu analizuojamu laikotarpiu dirbo nuostolingai. Lyginant 2006 – 2005 metus matyti, kad įmonės nuostolis išaugo 37,17 proc. Kaip matyti iš 25 paveikslo įmonės pardavimai mažėja. O 2006 metais įmonė nebevykdė jokios veiklos.

25 pav. Įmonės B -9 rodiklių palyginimas, Lt

Apskaičiavus įmonės finansinius rodiklius (žr. 21 priedas) išryškėja, kad įmonės bendrojo ir greitojo padengimo koeficientai yra labai maži, tai reiškia, kad įmonė yra nelikvidi. Grynas apyvartinis kapitalas yra neigiamas, 2006 metais siekia net -88329 Lt. Apskaičiuoti įmonės pelningumo rodikliai, dar kartą parodo, kad įmonė dirba visiškai nuostolingai. Savininkai nesiėmė jokių veiksmų, kad papildomais įnašais padengtų susidariusius nuostolius. Trūkdama apyvartinių lėšų, bendrovė naudojo skolintus pinigus (kitų kreditorių) savo skolinams išsipareigojimams padengti ir vis labiau klimpo į skolas.

Atlikus įvertinimą galima teigti, kad šiai įmonei bankroto byla buvo iškelta pavėluotai, kadangi įmonės išsipareigojimai ženkliai viršija įmonės trumpalaikį turtą.

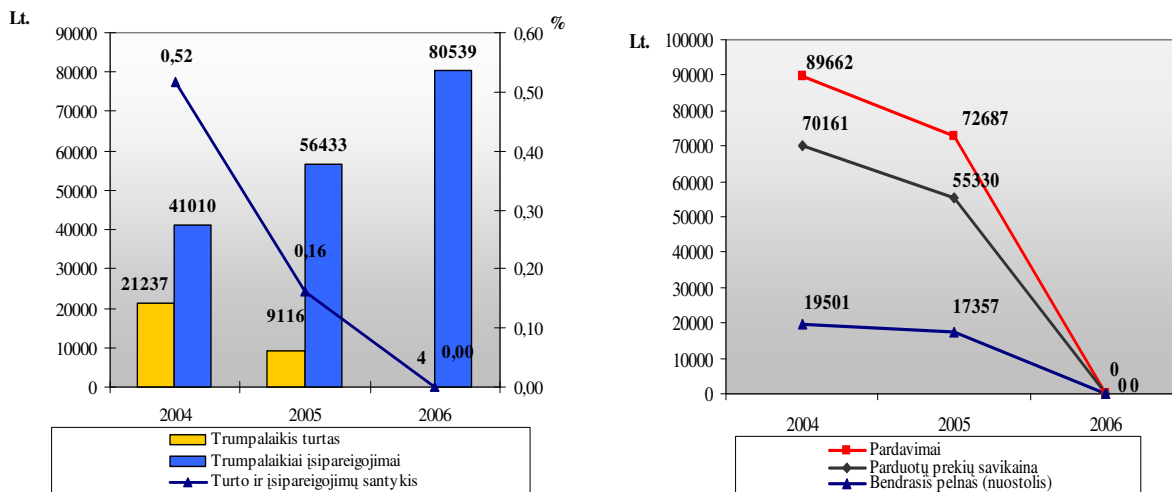
Stengiantis nustatyti šios įmonės bankroto priežastis būtina įvertinti ar įmonė turi pakankamai turto padengti susidariusiems išsipareigojimams.

Analizuojant **B – 10** įmonės turto dalį (žr. 20 priedas) akivaizdu, kad visu analizuojamu laikotarpiu didžiąją įmonės turto dalį sudaro ilgalaikis turtas. Bankroto bylos iškėlimo dieną įmonė trumpalaikio turto neturėjo. Visą ilgalaikio turto dalį sudarė materialus turtas. Tačiau lyginant 2006 - 2005 metus ilgalaikis įmonės turtas sumažėjo 14488 Lt arba 8,56 proc. Tikėtina, kad tam įtakos turėjo turto pardavimas prieš pat iškeliant bankrotą.

Lyginant 2004 – 2006 metus matyti, kad įmonės trumpalaikis turtas kasmet labai mažėja. 2005 metus palyginus su 2004 metais trumpalaikis turtas sumažėjo 57,07 proc. Tokį trumpalaikio turto mažėjimą lėmė 7036 Lt arba 72,68 proc. sumažėjusios atsargos bei 4408 Lt arba 44,14 proc. sumažėję pirkėjų įsiskolinimai. 2006 metais trumpalaikis turtas sumažėjo net 99,96 proc., nes buvo realizuotos visos atsargos bei padengti pirkėjų įsiskolinimai.

Analizuojant savininkų nuosavybės ir išsipareigojimų dalį matyti, kad įmonė turi ilgalaikių ir trumpalaikių finansinių išsipareigojimų. Analizuojant 2004- 2006 metus matyti, kad įmonės trumpalaikiai išsipareigojimai vis auga. Bankroto iškėlimo dieną visas įmonės ilgalaikis turtas

buvo įkeistas bankui.

26 pav. Įmonės B -10 rodiklių palyginimas, Lt

Įmonės trumpalaikiai įsipareigojimai (žr. 26 paveikslas) kasmet auga. 2006 metais šie įsipareigojimai išaugo net iki 42,72 proc.. Tokiu dideliu tempu augantys įsipareigojimai turėtų būti akivaizdus ženklas įmonės vadovybei, kad įmonės būklė kasmet blogėja. Matant tokią susidariusią situaciją reikėtų ieškoti priežasčių ir būdų kaip gerinti įmonės padėtį.

Analizuojant įmonės pardavimus matyti, kad jie kasmet mažėja. Tai galėjo atsitikti dėl augančios konkurencijos. Dažnai įmonės neatlaikydamos konkurentų spaudimo mažina pardavimus arba parduoda prekes didele savikaina, kas veda į nemokumą.

Tai, kad įmonei gresia bankrotas parodo ir apskaičiuoti finansiniai rodikliai (skaičiavimai pateikiami 21 priede).

Apskaičiavus bendrojo padengimo koeficientą matyti, kad įmonė 2002 – 2004 metais buvo nemoki. 2004 metais šis koeficientas lygus 0,52, o 2005 metais 0,16. Greitojo padengimo koeficientai yra dar mažesni. Įmonė yra nepajėgi greitai laiku atsiskaityti su savo klientais, t.y. padengti savo įsipareigojimų.

Visu analizuojamu laikotarpiu įmonė dirbo nuostolingai. 2005 metais ir 2006 metais įmonės grynojo pelningumo rodikliai buvo neigiami, atitinkamai 17,03 ir 53,56 proc. Įmonės apyvartinis kapitalas taip pat yra neigiamas. Tai reiškia, kad įmonės įsipareigojimai 2004 metais buvo didesni už turtą 19773 Lt, 2005 metais 47317 Lt., o 2006 metais 80535 Lt.

Taigi galime teigti, kad pagrindinės šios įmonės bankroto priežastys yra nesugebėjimas išsilaikyti rinkoje. Taip pat apyvartinių lėšų trūkumas, nesugebėjimas grąžinti paskolos ir vis augantys įsiskolinimai darbuotojams bei kreditoriams.

Vienareikšmiškai nustatyti dėl kokių priežasčių bankrutuoja įmonės yra sudėtinga, kadangi įmonių bankrotą įtakoja ir vidinės ir išorinės priežastys. Tačiau atlikus bankroto priežasčių įvertinimą analizuojant 10 bankrutavusių įmonių finansines ataskaita galima teigti, kad dažniausiai

pasitaikančios bankroto priežastys yra apyvartinių lėšų trūkumas bei nesugebėjimas išsilaikyti konkurencinėje rinkoje.

Pats bankrotų skaičius tiesiogiai neparodo šalies ekonominės būklės, kadangi įmonės bankrutuoja ne vien dėl prastos ūkio padėties, bet ir dėl stipresnių, perspektyvesnių įmonių konkurencijos bei savo subjektyvių sprendimų. Bankrotų skaičiaus augimui taip pat turi įtakos tokie rodikliai kaip eksportas ir importas, darbo jėga, infliacija. Importo poveikis bankrotų skaičiaus augimui pasireiškia tuo, kad importuojamos produkcijos kiekiai didina konkurenciją šalyje, todėl mažėja šalies gamintojų produkcijos paklausa. Darbo jėgos apmokėjimo klausimas taip pat turi didelę įtaką bankrotų skaičiaus augimui. Žmogiškųjų išteklių kainos augimas didina įmonės kaštus ir mažina konkurencingumą. Todėl įmonė turi stengtis kuo efektyviau panaudoti darbo jėgą.

Taigi svarbiausia yra laiku pastebėti, kad įmonės būklė blogėja, nedelsti kol balanse nurodytas turtas viršys įsipareigojimus ir įmonė taps nebemoki. Kadangi bankrotas skaudus ne tik bankrutuojančiai įmonei, bet ir visai visuomenei ypač darbuotojams. Kadangi paskutiniaisiais metais bankrutuoja nedidelės įmonės jų darbuotojai sugeba įsilieti į rinką, tačiau bankrutavus tokioms stambioms įmonėms kaip AB Ekranas, darbuotojai užplūsta darbo biržą, o nesusiradę darbo emigruoja į svečias šalis.

Be to laiku pastebėta kritinė įmonės būklė, nebūtinai gali baigtis iškeliant įmonei bankrotą. Gali būti taikomas restruktūrizavimo procesas, kai sustabdomi įmonės įsipareigojimai ir keičiama įmonės veikla.

III. BANKROTO PROGNOZAVIMO MODELIŲ PRITAIKOMUMO ANALIZĖ LIETUVOS ĮMONĖSE

Įmonių bankroto diagnostikai mokslinėje literatūroje plačiai yra aprašomi E.I.Altman, G. Springate, J. Fulmer, R. Lis, R. Tafler, M. Zmijewski ir kitų autorių pasiūlyti bankroto diagnostavimo modeliai, kuriuos galima taikyti sėkmingai veikiančioms įmonėms, norint laiku pastebėti blogėjančius įmonių veiklos rodiklius, tiek ir pritaikyti jau į krizinę būklę patekusioms įmonėms.

Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizei atlikti buvo naudojami būtent šių autorių pasiūlyti diagnostikos modeliai pateikiami 22 priede.

3.1. Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizė bankrutuojančių įmonių pavyzdžiu

Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizei buvo pasirinkta 10 bankrutuojančių prekybinių įmonių, kurių finansinės ataskaitos yra pateikiamos prieduose. Analizei atlikti yra pasirinkti 2004 – 2006 metai. Bankrutuojančios įmonės darbe yra žymimos B raide.

Remiantis 1 priede pateikiamais bankroto prognozavimo modeliais, apskaičiuotos Z reikšmės. Gauti duomenys susisteminti ir pateikiami sekančiose lentelėse. Geltona spalva pažymėti koeficientai rodantys, kad įmonės būklė yra bloga ir, kad šiai įmonei gresia bankrotas.

9 lentelė

Įmonės B – 1 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

B – 1	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	1,388	1,34	0,636	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	4,057	4,102	2,227	< 2,6
G. Springate modelis	0,931	0,806	-0,108	< 0,862
J.Fulmer modelis	-13,296	0,17	-9,349	< 0
R.Tafler modelis	0,328	0,381	0,117	< 0,2
M. Zmijewski modelis	1,736	1,463	1,437	> 0,5
R. Lis modelis	0,039	0,043	0,333	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš 9 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad įmonei B – 1 anksčiausiai bankrotą prognozavo E.I. Altman ir M. Zmijewski.

2006 metais apskaičiuoti koeficientai rodo, kad visų pritaikytų modelių Z reikšmės yra kritinės ir, kad šiai įmonei gresia bankrotas. Kas ir nutiko ši įmonė yra bankrutuojanti.

B – 2 įmonės bankroto grėsmė matoma jau 2004 metais. Abu E.I. Altman, G. Spingate ir M. Zmijewski modeliai visu analizuojamu laikotarpiu rodo įmonei grėsiantį bankrotą. 2006 metais

R. Tafler ir R. Lis modeliai taip pat rodo, kad šiai įmonei gresia bankrotas.

10 lentelė

Įmonės B – 2 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

B – 2	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	1,106	1,489	0,666	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	2,487	1,652	0,49	< 2,6
G. Springate modelis	0,611	0,78	0,22	< 0,862
J.Fulmer modelis	-1,079	-0,513	2,518	< 0
R.Tafler modelis	0,317	0,324	0,188	< 0,2
M. Zmijewski modelis	2,905	5,143	3,75	> 0,5
R. Lis modelis	0,031	0,054	0,011	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant B – 3 įmonės gautus rezultatus matyti, kad visi modeliai rodo įmonei grėsiantį bankrotą, išskyrus J. Fulmer modelį. R. Tafler modelis tik 2006 metais rodo, kad įmonės būklė yra kritinė.

11 lentelė

Įmonės B – 3 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

B – 3	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	1,883	-0,39	-0,448	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	2,319	-1,89	0,974	< 2,6
G. Springate modelis	0,504	-1,649	-0,677	< 0,862
J.Fulmer modelis	5,311	10,608	4,111	< 0
R.Tafler modelis	0,419	0,224	0,146	< 0,2
M. Zmijewski modelis	8,062	10,705	2,012	> 0,5
R. Lis modelis	0,040	-0,023	-0,013	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš 11 lentelės duomenų matyti, kad įmonei G – 4 bankroto grėsmę rodo, apskaičiuoti E.I. Altman 2 ir M. Zmijewski modeliai. Tuo tarpu kitų apskaičiuotų modelių reikšmės visu analizuojamu laikotarpiu įmonei grėsiančio bankroto nerodo.

12 lentelė

Įmonės B – 4 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

B – 4	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	5,768	3,658	2,981	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	1,881	1,22	0,81	< 2,6
G. Springate modelis	2,704	1,385	1,387	< 0,862
J.Fulmer modelis	23,102	12,802	9,581	< 0
R.Tafler modelis	1,569	0,905	0,979	< 0,2
M. Zmijewski modelis	22,472	13,565	11,318	> 0,5
R. Lis modelis	0,188	0,109	0,124	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Kadangi B - 4 įmonei yra iškeltas bankrotas teigti, kad pritaikyti modeliai nenumatė bankroto negalima. Bankrotą galėjo sąlygoti kitos priežastys ne vien tik finansiniai rodikliai. Dažnai nutinka taip, kad patys įmonių vadovai norėdami atsikratyti, kad ir nedideliais

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
susidariusiais įsiskolinimais ar tiesiog nutraukti įmonės veiklą ir pradėti verslą iš naujo inicijuoja
įmonei bankrotą. Literatūroje tai vadinama tyčiniu bankrotu.

B – 5 įmonės atveju bankrotą nuo pat 2004 metų diagnozavo tik apskaičiuota M. Zmijewski modelio reikšmė. Remiantis J. Fulmer modeliu apskaičiuotos reikšmės šiai įmonei nerodo grėšiančio bankroto. Visi kiti abu E.I. Altman, G. Spingate, R. Tafler ir R. Lis modeliai rodo, kad 2006 metais šiai įmonei gresia bankrotas.

13 lentelė

Įmonės B – 5 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

B – 5	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	5,323	3,672	-14,656	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	7,368	4,077	-31,934	< 2,6
G. Springate modelis	3,486	2,202	-12,895	< 0,862
J.Fulmer modelis	39,693	24,573	9,696	< 0
R.Tafler modelis	1,546	1,343	-0,02	< 0,2
M. Zmijewski modelis	13,874	14,199	22,757	> 0,5
R. Lis modelis	0,166	0,144	-0,324	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

B – 6 įmonės bankroto grėsmę geriausiai numatė E.I. Altman, G. Spingate, M. Zmijewski ir R. Lis modeliai. Visu analizuojamu laikotarpiu 2004 – 2006 metais šie modeliai rodė, kad įmonei gresia bankrotas.

J. Fulmer ir R. Tafler modeliai 2004 ir 2005 metais rodė, kad šiai įmonei negresia bankrotas, nors iš tikrųjų yra kitaip.

14 lentelė

Įmonės B – 6 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

B – 6	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	1,932	1,436	-3,264	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	0,535	0,001	-6,62	< 2,6
G. Springate modelis	0,692	0,327	-2,636	< 0,862
J.Fulmer modelis	5,366	4,576	-8,273	< 0
R.Tafler modelis	0,311	0,29	-0,135	< 0,2
M. Zmijewski modelis	8,872	7,54	4,467	> 0,5
R. Lis modelis	0,025	0,200	-0,111	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš 15 lentelės duomenų matyti, kad B – 7 įmonei visu analizuojamu laikotarpiu bankrotą prognozavo tik E.I. Altman 2 ir M. Zmijewski modeliai. E. I. Altman ir G. Spingate modeliai bankroto grėsmę prognozuoja nuo 2005 metų. J. Fulmer, R. Tafler ir R. Lis modeliai šiai įmonei bankroto grėsmės nerodo nei vienais analizuojamais metais.

B - 7 įmonei grėšiantį bankrotą anksčiausiai diagnozavo E.I. Altman 2 ir M. Zmijewski modeliai. Nuo 2005 metų apskaičiuotos reikšmės pagal E.I. Altman ir G. Spingate modelius rodo, kad įmonei gresia bankrotas. Kiti modeliai įmonei grėšiančio bankroto nerodo, nors ištiktųjų yra kitaip.

Įmonės B – 7 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

B - 7	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	3,11	1,997	1,275	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	2,261	0,574	1,124	< 2,6
G. Springate modelis	1,659	0,7	0,591	< 0,862
J.Fulmer modelis	9,97	28,558	2,154	< 0
R.Tafler modelis	1,223	0,81	0,472	< 0,2
Zmijewski modelis	10,991	9,458	5,183	> 0,5
R. Lis modelis	0,144	0,081	0,048	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Apie B – 8 įmonei grėsiantį bankrotą nuo 2004 metų rodo tik pagal M. Zmijewski modelį apskaičiuotos reikšmės. J. Fulmer modelis apie pablogėjusią įmonės būklę rodo tik 2005 metais. O G. Spingate ir R. Lis modeliai bankroto grėsmę rodo, tik 2006 metais. Kitų modelių reikšmės blogėjančios situacijos ir grėsiančio bankroto nerodo. Tačiau šiai įmonei yra iškeltas bankrotas. Priežasčių, kodėl šiai įmonei iškelta bankroto byla, reiktų ieškoti atliekant gilesnę analizę.

Įmonės B – 8 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

B – 8	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	12,408	8,854	1,585	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	19,648	12,94	0,607	< 2,6
G. Springate modelis	13,093	6,4	-0,797	< 0,862
J.Fulmer modelis	2,505	-6,647	16,466	< 0
R.Tafler modelis	8,841	2,351	0,36	< 0,2
M. Zmijewski modelis	15,399	12,716	-1,596	> 0,5
R. Lis modelis	0,421	0,284	0,029	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Apie B – 9 įmonei grėsiantį bankrotą anksčiausiai, t.y. nuo pat 2004 metų, rodė G. Spingate, M. Zmijewski ir R. Lis prognozavimo modeliai. E. I. Altman 1 modelis tik 2004 metais rodė grėsiantį bankrotą, o J. Fulmer modelis tik 2005 metais.

Įmonės B – 9 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

B – 9	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	2,077	5,074	12,314	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	21,077	10,239	15,932	< 2,6
G. Springate modelis	-9,247	-4,537	-10,689	< 0,862
J.Fulmer modelis	18,894	-1,285	10,585	< 0
R.Tafler modelis	1,187	0,583	1,164	< 0,2
M. Zmijewski modelis	42,731	20,038	41,45	> 0,5
R. Lis modelis	-0,477	-0,223	-0,507	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

E. I. Altman 2 ir R. Tafler modelių pagalba apskaičiuotos reikšmės šiai įmonei grėsiančio bankroto nerodo visu analizuojamu laikotarpiu. Tačiau reali situacija yra kitokia, kadangi ši įmonė

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė yra bankrutuojanti.

Paskutinė analizuojama bankrutuojanti įmonė yra B -10. Kad šiai įmonei gresia bankrotas nuo pat 2004 metų rodė apskaičiuotos reikšmės pagal abu E.I. Altman. G. Spingate, M. Zmijewski ir R. Lis modelius. Tik pagal J. Fulmer 2006 metais bankroto grėsmės nėra. O R. Tafler blogėjančios įmonės situacijos nenumatė 2004 metais.

18 lentelė

Išmonės B – 10 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metais

B – 10	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	0,107	-0,758	-1,177	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	-0,473	-1,805	-1,267	< 2,6
G. Springate modelis	-0,353	-1,218	-2,014	< 0,862
J.Fulmer modelis	-7,368	-34,222	3,717	< 0
R.Tafler modelis	0,242	0,083	-0,092	< 0,2
M. Zmijewski modelis	3,594	4,588	4,322	> 0,5
R. Lis modelis	0,001	-0,019	-0,052	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Apibendrinant atliktą bankroto prognozavimo modelių tinkamumo analizę, galime daryti išvadą, kad visi pasirinkti modeliai apie įmonei grėsiantį bankrotą parodo skirtingu laikotarpiu.

Tam, kad aiškiau būtų galima matyti, būtent, kurie modeliai anksčiausiai diagnozuoja įmonei grėsiantį bankrotą sudaryta suvestinė.

19 lentelė

Bankrutuojančių įmonių bankroto prognozavimo modelių pritaikymo suvestinė

	Nerodė bankroto	Rodė bankrotą nenuosekliai	Prieš 3 metus	Prieš 2 metus	Prieš 1 metus
E.I.Altman modelis 1	++	+	+++++	+	+
E.I.Altman modelis 2	++		+++++		++
G. Springate modelis	+		+++++	++	++
J.Fulmer modelis	++++	+++++			+
R.Tafler modelis	++++			+	++++
M. Zmijewski modelis			+++++		
R. Lis modelis	++	+	+++	+	+++

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš 19 lentelės duomenų matyti, kad M. Zmijewski modelis vienintelis visoms analizuotoms įmonėms bankrotą prognozavo prieš 3 metus. Kitų modelių rezultatai buvo skirtingi. J. Fulmer modelis bankrotą rodė nenuosekliausiai. R. Tafler ir J. Fulmer modeliai daugiausiai kartų bankroto nerodė.

Apie penkioms įmonėms grėsiantį bankrotą E.I. Altman 1 ir G. Spingate modeliai rodė prieš 3 metus. E.I.Altman 2 modelis prieš 3 metus grėsiantį bankrotą rodė šešioms įmonėms. R. Tafler modelis penkioms įmonėms apie grėsiantį bankrotą rodė prieš metus.

3.2. Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizė veikiančių įmonių pavyzdžiu

Tolimesnei bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizei atlikti pasirinkta 10 veikiančių prekybinių Lietuvos įmonių. Įmonių finansinės ataskaitos pateikiamos prieduose.

Pritaikius teorinėje dalyje aprašytus prognozavimo modelius, apskaičiuotos Z reikšmės. Gauti duomenys susisteminti ir pateikiami sekančiose lentelėse. Mėlyna spalva pažymėti koeficientai rodantys, kad įmonės būklė yra bloga ir, kad šiai įmonei gresia bankrotas.

Iš 20 lentelės duomenų matyti, kad įmonei V – 1, bankrotas numatomas tik pagal M. Zmijewski modelį. Jau nuo pat 2004 metų naudojant šį modelį apskaičiuotos reikšmės rodo, kad įmonės būklė yra bloga. Pagal kitus modelius apskaičiuotos reikšmės šiai įmonei grėšiančio bankroto nerodo.

20 lentelė

Įmonės V – 1 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 1	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	75,582	658,346	96,642	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	144,956	103,594	135,363	< 2,6
G. Springate modelis	49,405	248,004	41,83	< 0,862
J.Fulmer modelis	7,444	10,229	11,121	< 0
R.Tafler modelis	1,972	1,384	2,036	< 0,2
M. Zmijewski modelis	13,014	12,903	11,461	> 0,5
R. Lis modelis	0,072	0,086	0,068	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Sekanti analizuojama įmonė yra V – 2. Kad šiai įmonei gresia bankrotas nuo pat 2004 metų rodo apskaičiuotos reikšmės pagal M. Zmijewski modelį. Pagal E. I. Altman 2 modelį tik 2005 metais šiai įmonei buvo iškilusi grėsmė. Pritaikius kitus modelius gautos reikšmės rodo, kad šiai įmonei bankrotas pakolkas negresia.

21 lentelė

Įmonės V – 2 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 2	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	6,001	4,983	5,722	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	2,654	1,125	3,475	< 2,6
G. Springate modelis	3,376	3,067	4,211	< 0,862
J.Fulmer modelis	20,217	4,015	0,465	< 0
R.Tafler modelis	9,952	10,891	2,254	< 0,2
M. Zmijewski modelis	17,252	16,178	14,403	> 0,5
R. Lis modelis	0,278	0,267	0,140	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Apie V – 3 įmonei grėšiantį bankrotą rodo E.I.Altman ir M. Zmijewski modeliai. Jau nuo pat 2004 metų šių modelių reikšmės rodo, kad įmonės būklė yra nestabili ir, kad šiai įmonei gresia bankrotas.

Įmonės V – 3 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 3	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	2,425	2,3	2,191	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	3,495	3,252	3,516	< 2,6
G. Springate modelis	2,103	1,784	1,396	< 0,862
J.Fulmer modelis	10,62	8,944	9,101	< 0
R.Tafler modelis	1,824	1,724	0,837	< 0,2
M. Zmijewski modelis	5,212	4,653	4,581	> 0,5
R. Lis modelis	0,087	0,077	0,077	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Įdomi situacija susidaro analizuojant V – 4 įmonės bankroto grėsmę. Kadangi nors ši įmonė yra veikianti, beveik visi modeliai rodo, kad jai yra reali bankroto grėsmė. Iš visų pritaikytų modelių tik R. Tafler ir M. Zmijewski modeliai nerodo, kad įmonės būklė yra bloga.

Įmonės V – 4 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 4	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	0,513	0,741	0,6	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	0,942	0,972	0,865	< 2,6
G. Springate modelis	0,594	0,605	0,467	< 0,862
J.Fulmer modelis	-1,995	-1,769	-2,985	< 0
R.Tafler modelis	0,3	0,27	0,255	< 0,2
M. Zmijewski modelis	0,376	0,426	0,288	> 0,5
R. Lis modelis	0,030	0,030	0,026	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Atlikus bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizę šiai įmonei, galima daryti išvadą, kad nors ir įmonės būklė yra labai bloga, tačiau tai suprantant įmonės vadovybė tęsia veiklą ir dar labiau didina įmonės įsiskolinimus kreditoriams. Tokios įmonės vadovai kaip ši, turėtų imtis atitinkamų sprendimų siekiant nebedidinti įmonės įsipareigojimų kreditoriams. Išeitys būtų kelios. Viena iš jų pati paprasčiausia tačiau daugeliui skaudžiausia - kelti įmonei bankroto bylą. Taip pat galima ieškoti būdų kaip tokią įmonę restruktūrizuoti, pakeičiant įmonės veiklą, vadovybę, parduodant turtą ir atsiskaitant su kreditoriais, bei ieškant būdų, kad įmonės veikla būtų stabilizuota.

Sekanti analizuojama įmonė yra V – 5. Tik pagal J. Fulmer modelį apskaičiuotos reikšmės 2004 ir 2005 metais nerodo bankroto grėsmės. R. Tafler ir R. Lis modeliai 2006 metais nerodo apie šiai įmonei grėsiantį bankrotą.

Abu E.I.Altman ir G. Springate apskaičiuoti modeliai rodo, kad tik būklė sudėtinga buvo tik 2004 metais. Nuo 2005 metų apskaičiuotos reikšmės apie įmonei grėsiantį bankrotą nerodo. Pritaikyti modeliai atspindi realią įmonės būklę, kadangi ši įmonė yra kuo puikiausiai veikianti.

Įmonės V – 5 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 5	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	0,711	2,938	2,795	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	0,381	2,772	2,668	< 2,6
G. Springate modelis	0,329	0,923	0,901	< 0,862
J.Fulmer modelis	2,938	6,639	10,41	< 0
R.Tafler modelis	0,18	0,185	0,346	< 0,2
Zmijewski modelis	4,019	3,448	2,419	> 0,5
R. Lis modelis	0,008	0,008	0,038	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Sekanti analizuojama įmonė yra V – 6. Apskaičiuoti bankroto prognozavimo koeficientai rodo, kad šios įmonės būklė iki 2006 metų buvo bloga. Visų modelių, išskyrus J. Fulmer modelio, reikšmės rodė, kad šiai įmonei gresia bankrotas. Pagal M. Zmijewski modelį visu analizuojamu laikotarpiu šiai įmonei grėsė bankrotas.

Įmonės būklė stabilizavosi 2006 metais, kadangi visi koeficientai pagerėjo ir neberodo iškilusios krizės. Galima daryti išvadą, kad įmonės vadovybė ėmėsi atitinkamų veiksmų, kad būtų pagerinta įmonės būklė.

Įmonės V – 6 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 6	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	0,692	-0,576	5,23	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	1,036	-1,292	3,504	< 2,6
G. Springate modelis	0,301	-0,728	2,463	< 0,862
J.Fulmer modelis	5,374	-14,031	16,364	< 0
R.Tafler modelis	0,184	0,08	0,625	< 0,2
M. Zmijewski modelis	3,619	3,229	18,066	> 0,5
R. Lis modelis	0,008	-0,026	0,072	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Analizuojant V – 7 įmonės bankroto prognozavimo koeficientus, pateikiamus 26 lentelėje, matyti, kad tik pagal abu E.I. Altman modelius apskaičiuotos reikšmės rodo, apie šiai įmonei grėsiantį bankrotą. M. Zmijewski modelis tik 2004 metais rodė, kad įmonė būklė yra bloga. Visi kiti modeliai rodo, kad įmonės būklė yra stabili. Taip ir yra, kadangi ši įmonė yra veikianti.

Įmonės V – 7 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 7	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	1,283	2,932	2,079	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	1,516	2,818	2,343	< 2,6
G. Springate modelis	1,068	1,212	0,904	< 0,862
J.Fulmer modelis	9,505	22,365	2,565	< 0
R.Tafler modelis	0,357	0,54	0,44	< 0,2
Zmijewski modelis	2,291	-0,487	-0,608	> 0,5
R. Lis modelis	0,046	0,058	0,047	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Sekanti analizuojama įmonė yra V – 8. apskaičiuoti bankroto prognozavimo koeficientai rodo, kad įmonės būklė nėra pakankamai gera. Apie nuo pat 2004 metų gręšiantį bankrotą rodo E.I. Altman 2, M. Zmijewski ir R. Lis modeliai. Kad įmonės būklė yra bloga nuo 2005 metų rodo E.I. Altman 1 ir G. Spingate modeliai. Nors apskaičiuotos kritinės reikšmės pagal G. Spingate modelį yra visai netoli stabilios būklės.

Kadangi ši įmonė yra veikianti jos vadovybė turėtų atidžiau stebėti įmonės finansinę būklę bei daryti išvadas, kelti įmonei bankroto bylą ar ieškoti galimybių kaip gerinti įmonės būklę. Svarbiausia yra nedelsti ir nedidinti įsiskolinimų kreditoriams.

Iš 27 lentelės duomenų matyti, kad analizuojamos įmonės V – 8 taip pat yra bloga, nors ši įmonė yra veikianti. Apskaičiuoti bankroto prognozavimo koeficientai pagal E.I. Altman 2, M. Zmijewski ir R. Lis modelius rodo, kad šios įmonės būklė nuo pat 2004 metų yra bloga ir, kad šiai įmonei gresia bankrotas. Teiginį, kad įmonės būklė bloga dar labiau sustiprina gautos reikšmės pagal E.I. Altman ir G. Spingate modelius, kurios rodo nuo 2005 metų gręšiantį bankrotą.

27 lentelė

Įmonės V – 8 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 8	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	2,813	0,807	0,982	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	-0,998	0,268	0,482	< 2,6
G. Springate modelis	0,888	0,413	0,56	< 0,862
J.Fulmer modelis	11,687	2,164	2,587	< 0
R.Tafler modelis	0,273	0,23	0,258	< 0,2
M. Zmijewski modelis	16,756	4,86	4,616	> 0,5
R. Lis modelis	0,019	0,019	0,020	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Gauti koeficientai pagal J. Fulmer ir R. Tafler modelius visu analizuojamu laikotarpiu gręšiančio bankroto nerodo.

Iš 28 lentelės duomenų matyti, kad analizuojamos įmonės V – 9 būklė yra ganėtinai stabili.

28 lentelė

Įmonės V – 9 bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 9	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	1,919	3,126	3,417	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	0,17	3,305	2,628	< 2,6
G. Springate modelis	0,814	0,961	0,987	< 0,862
J.Fulmer modelis	24,167	65,143	6,772	< 0
R.Tafler modelis	0,278	0,255	0,19	< 0,2
Zmijewski modelis	9,653	5,101	6,553	> 0,5
R. Lis modelis	0,020	0,120	0,133	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Abu E.I.Altman, G. Spingate ir R. Lis modeliai rodo, kad įmonės būklė 2004 metais yra bloga ir, kad šiai įmonei gresia bankrotas. Pagal R. Tafler modelį apskaičiuota reikšmė tik 2006

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė metais rodo, kad įmonei bankrotas. J. Fulmer bankroto prognozavimo modelis rodo, kad įmonės būklė yra stabili visu analizuojamu laikotarpiu. Tik pagal M. Zmijewski modelį apskaičiuotos reikšmės rodo, kad įmonės būklė yra bloga.

Sekanti ir paskutinė analizuojama veikianti įmonė yra V -10. Iš 29 lentelės duomenų matyti, kad tik pagal M. Zmijewski modelį apskaičiuotos reikšmės rodo, kad įmonei gresia bankrotas. Pritaikius kitus bankroto prognozavimo modelius nematyti, kad šiai įmonei gresia bankrotas.

29 lentelė

V – 10 įmonės bankroto prognozavimo koeficientai 2004 – 2006 metams

V - 10	2004 m.	2005 m.	2006 m.	Ribinės Z reikšmės
E.I.Altman modelis 1	1,245	3,606	2,957	< 2,9
E.I.Altman modelis 2	3,291	3,554	3,834	< 2,6
G. Springate modelis	0,914	1,496	2,04	< 0,862
J.Fulmer modelis	0,871	3,826	8,478	< 0
R.Tafler modelis	0,738	1,733	1,948	< 0,2
Zmijewski modelis	1,91	2,298	1,836	> 0,5
R. Lis modelis	0,047	0,055	0,067	< 0,037

Šaltinis: sudaryta autorės

Apibendrinant atliktą veikiančių įmonių bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizę sudaryta 30 lentelė, kurioje pateikiama gautų rezultatų suvestinė.

30 lentelė

Veikiančių įmonių bankroto prognozavimo modelių pritaikymo suvestinė

	Nerodė bankroto	Rodė bankrotą nenuosekliai	Rodė bankrotą nuo 2004 metų	Rodė bankrotą nuo 2005 metų	Rodė bankrotą nuo 2006 metų
E.I.Altman modelis 1	++	+++++	++	+	
E.I.Altman modelis 2	+++	+++++	++		
G. Springate modelis	+++++	+++	+	+	
J.Fulmer modelis	+++++	+	+		
R.Tafler modelis	+++++	++			+
M. Zmijewski modelis	++	+	+++++	+	
R. Lis modelis	+++++	+++	++		

Šaltinis: sudaryta autorės

Pagal šios suvestinės duomenis matyti, kad M. Zmijewski modelis sėkmingai veikiančioms įmonėms net septynioms iš dešimties rodė, kad gresia bankrotas prieš tris metus. Abu E. I. Altman modeliai ir R. Lis modelis apie nuo 2004 metų grėsiantį bankrotą rodė tik dvejoms iš dešimties įmonių. E.I.Altman 1 ir G. Spingate modeliai apie nuo 2005 metų grėsiantį bankrotą rodė, tik vienai iš dešimties įmonių. Paskutiniaisiais analizuojamais metais, t.y. 2006

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė
apskaičiuotos reikšmės rodo, kad tik pagal R. Tafler modelį vienai įmonei gresia bankrotas.

Atlikta bankroto prognozavimo modelių analizė veikiančioms įmonėms rodo, kad pritaikyti modeliai rodo realią įmonių būklę. Galima tvirtinti, kad tik M. Zmijewski modelis nėra tinkamas, kadangi kaip ir bankrutuojančioms įmonėms taip ir veikiančioms įmonėms numato bankroto grėsmę vienareikšmiškai. Geriausiai įmonių būklę rodo: G. Springate, J. Fulmer, abu E.I. Altman modeliai ir R. Lis modelis.

Atliktas 10 bankrutavusių prekybos įmonių ir 10 veikiančių prekybos įmonių bankroto prognozavimo modelių tyrimas įrodė, kad nėra vieno bendro modelio įmonės bankrotui prognozuoti. Kiekvienos įmonės atveju ir bankroto priežastis, ir bankroto prognozavimo modelis skiriasi. Tačiau galima teigti, kad M. Zmijewski modelis nėra tinkamas prognozuojant įmonių bankrotą. Kadangi sėkmingai veikiančioms įmonėms prognozavimo bankrotą. Ši analizė parodė, kad bankrotą bankrutavusios įmonės anksčiausiai numatė E.I. Altman 2 modelis. Taip pat tinkamais prognozuojant bankrotą galima laikyti E.I. Altman 1 ir G. Springate bei R. Tafler modelius.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Atlikus bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizę Lietuvos įmonėse galima daryti tokias išvadas:

Išnagrinėta mokslinė literatūra ir LR įstatymų bazė įmonių bankroto klausimais rodo, kad bankrotas pakolkas yra skausmingas visuomenės reiškinys. Aštrėjant konkurencijai bei sudėtingėjant kreditavimo sistemai, ribojamos įmonių finansavimo galimybės. Sparčiai netenkant darbo jėgos rezervų brangsta darbo jėga. Delsimas atsiskaityti su verslo partneriais taip pat didina bankroto tikimybę. Nors teigiama, kad bankrotas sveikos ekonomikos požymis, kai yra atsikratoma silpnaisiais, tačiau šis procesas tebėra skaudus visuomenei. Tačiau bankrotas turi ir tam tikro teigiamo poveikio, kadangi ūkis atsikrato neefektyviai veikiančių ir neperspektyvių įmonių, skatina technikos ir gamybos pažangą, bet jo neigiama įtaka šalies ūkiui yra gerokai didesnė. Atlikus teorinę bankroto priežasčių analizę, nustatyta, kad didesnę įtaką įmonės bankrotui turi vidinės priežastys, tokios kaip vadovavimo, sugebėjimų bei žinių stoka. Tačiau nemenką įtaką turi ir bendra ekonominė šalies padėtis bei vyriausybės politika.

Atlikus bankrutuojančių įmonių palyginamąją analizę galima teigti, kad pastaruoju metu bankrotų skaičius stabilizuojasi. Šiuo metu bankrutuoja smulkios įmonės, turinčios nedaug darbuotojų, nespėjusios persiorientuoti ir prisitaikyti prie kintančių sąlygų. Taip pat galima pastebėti, kad daugiausiai bankrutuoja uždarnosios akcinės bendrovės. Tačiau pastebimas ir individualių įmonių bankrotų skaičiaus didėjimas: pagal veiklos sritis daugiausiai bankrutuoja smulkios prekybinės įmonės nepajėgiančios atlaikyti didžiųjų prekybos tinklų konkurencijos. Didžioji bankrutuojančių įmonių dalis pagal apskritis yra Vilniaus ir Kauno apskrityse, mažiausia Marijampolės ir Alytaus apskrityse. Bankroto trukmės mažėjimui įtakos turėjo supaprastinto bankroto proceso taikymas. Restruktūrizavimo proceso nepopuliarumą atspindi tai, kad galimybė atgaivinti įmonę, nenutraukiant jos veiklos pasinaudojo tik 37 įmonės.

Atliktas bankrutuojančių įmonių bankroto priežasčių įvertinimas, rodo, kad pagrindinės bankroto priežastys yra nesugebėjimas išsilaikyti konkurencinėje aplinkoje ir apyvartinių lėšų trūkumas. Augančią konkurenciją sudaro didėjančios užsienio investicijos, kuriomis pasinaudoja didžiosios Lietuvos įmonės. Taip pat importuojamos produkcijos augimas, kuris šalies prekes padaro nebeatrauklias arba per brangias rinkai. Dar viena iš bankroto priežasčių yra didėjantis darbo užmokestis.

Labai svarbu, kad įmonių vadovai kuo anksčiau nustatytų įmonių finansinės būklės blogėjimo priežastis, veiksnius ir tas „skausmingas vietas“, kurios rodo įmonių veiklos sutrikimus. Svarbu, kad įmonių vadovai pasirinktų tinkamiausius ir tiksliausius bankroto prognozavimo modelius. Kadangi jų taikymas padeda rasti veiksmingų strateginių sprendimų,

leidžiančių sumažinti ar net pašalinti bankroto grėsmę.

Atlikta mokslinėje literatūroje pateikiamų bankroto prognozavimo modelių analizė parodė, kad skirtingi autoriai nevienodai pateikia ir interpretuoja tuos pačius bankroto prognozavimo modelius. Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumo analizei atlikti buvo pasirinkta 10 bankrutuojančių ir 10 sėkmingai veikiančių prekybos įmonių. Gauti duomenys patvirtina hipotezę, kad nėra vieno bankroto prognozavimo modelio tinkančio visoms įmonėms, kadangi pritaikius prognozavimo modelius bankrutuojančių įmonių atveju anksčiausiai bankrotą numatė E.I.Altman 2, E.I.Altman 1, G. Spingate bei R.Tafler modeliai.

Atliktą tyrimą galima plėtoti analizuojant ne tik prekybos, bet ir gamybos, ir paslaugų įmones bei didinant analizuojamų įmonių apimtį.

Rekomendacijos:

1. Didelis dėmesys turėtų būti kreipiamas savalaikiam įmonių bankroto bylos iškėlimui, kol įmonės įsipareigojimai neviršija turimo turto ir kol galima atsiskaityti su kreditoriais. Tokiu atveju yra sumažinama žala visuomenei.

2. Siekiant sumažinti bankroto tikimybę įmonių vadovai turėtų daugiau dėmesio skirti įmonių veiklos analizei. Įmonėje turėtų dirbti specialistas nuolat stebintis įmonės būklę bei laiku pateikiantis tikslią informaciją vadovybei, kadangi įmonėse dirbantys buhalteriai šių funkcijų neatlieka.

LITERATŪRA

1. Beržinskienė D. Virbickaitė R. (2006). Dinaminės įmonių krizių vystymosi alternatyvos. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2 (7).
2. Bivainis J. (1999). Bankrutavusių įmonių įvertinimas. *Verslas, vadyba ir studijos* 98. I tomas, Vilnius, Technika.
3. Bivainis J. Butkevičius A. (2003). Įmonių restruktūrizavimo tikslų analizė, *Ekonomika: mokslo darbai*, 61 tomas Vilnius
4. Bivainis J. Garškaitė K. (2002). Antikrizinio įmonės valdymo priemonės, *Ekonomika: mokslo darbai*, 58 tomas Vilnius
5. Bivainis J. Gaškaitė K. (2000). Įmonių bankroto grėsmės įvertinimas, *Ekonomika: mokslo darbai*, 51 tomas.
6. Bivainis J. Tamošiūnas A. (2003). Įmonių restruktūrizavimo programų valdymas, *Verslas: teorija ir praktika*,
7. Buškevičiūtė E. Mačerinskienė I. (1998). *Finansų analizė*. Kaunas. Technologija.
8. Charitonovas V. (2004). Įmonių bankroto prevencija, *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai* Nr. 30.
9. Garantinio fondo įstatymas. 2000 m. rugsėjo 12 d. Nr. VIII-1926, Vilnius
10. Garškaitė K. (1999). Įmonės bankroto ekspres diagnostika, *Verslas ir vadyba' 99*, Vilnius
11. Garškaitė K. Garškienė A. (2003). Įmonių bankroto diagnostikos sistema, *Verslas: teorija ir praktika*, IV tomas, Nr. 4.
12. Garškaitė K. (2002). Įmonės krizės stadijų analizė, *Verslas: teorija ir praktika*, Nr.2
13. Garškienė A. Garškaitė K. (2005). Antikrizinio valdymo turinys: esmė, tikslai ir priemonės, *Verslas: teorija ir praktika*, Nr.1
14. Gaškaitė K. (1999). Finansinių rodiklių modelių taikymas įmonės bankroto prognozavimui. *Verslas, vadyba ir studijos* 98. I tomas, Vilnius, Technika
15. Grigaliūnienė Ž., Cibulskienė D. (2004). Bankroto diagnostikos metodikos pritaikomumas Lietuvos ūkio sąlygomis. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Ernesto Galvanausko tarptautinė mokslinė konferencija. VŠĮ ŠU leidykla.
16. Grigaravičius S. (2002). Nemokių įmonių pertvarkymas ir alternatyvus pasirinkimas, *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai* Nr. 12.
17. Grigaravičius S. (2003). *Įmonių nemokumo diagnostika ir jų pertvarkymo sprendimai*, Kaunas
18. Jaskėlevičius K. (2002). Bankrotai – rinkos ekonomikos elementas, *Vadovo pasaulis*, Nr.12

19. Jėčiuvienė M. (2003). Aspects of Crises Management, *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 26
20. Juchno N. Tvaronavičienė M. (2004). Įmonių bankrotai Lietuvoje: priklausomybės nuo makroekonominių veiksnių tyrimas, *Verslas: teorija ir praktika*, V tomas, Nr. 2
21. Kavaliauskienė J. (2005). Krizinių situacijų diagnostika mažoje įmonėje. Verslo administravimo ir vadybos magistro darbas. Panevėžys
22. Kvederavičius L. Lodienė D. (2002). Pokyčiai ir organizacijos esmė, *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 24
23. Ligeikienė, R. (1996). Vienam rizika, kitam – mirtinas pavojus. *Aljansas*, Nr.7
24. Liučvaitis S. (2003). Rizikos valdymas ir jos analizės svarba verslo plėtotei, *Verslas: teorija ir praktika*, IV tomas, Nr. 1
25. LR Civilinis kodeksas (2005). Teisinės informacijos centras
26. LR Įmonių bankroto įstatymas. 1992 m. rugsėjo 15 d. Nr. I-2880. Vilnius
27. LR Įmonių bankroto įstatymas. 1997 m. birželio 17 d. Nr. VIII-270. Vilnius
28. LR Įmonių bankroto įstatymas. 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-216. Vilnius
29. LR Įmonių restruktūrizavimo įstatymas 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-218. Vilnius
30. Mackevičius J. (2005). Įmonių veiklos rizikų rūšys ir jų vertinimo būtinumas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Ernesto Galvanausko tarptautinė mokslinė konferencija*. VšĮ ŠU leidykla.
31. Mackevičius J. Poškaitė D. (1999). Įmonių bankroto prognozavimo analizės metodikų tyrimas, remiantis finansinių ataskaitų duomenimis. *Ekonomika: mokslo darbai*, 49 tomas
32. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (2000). Įmonių bankroto prognozavimo tyrimai. *Audito, apskaitos ir mokesčių aktualijos*. Nr. 4
33. Mackevičius, J., Rakštelienė A. (2005). Altman modelių taikymas Lietuvos įmonių bankrotui prognozuoti. Pinigų studijos, 1.
34. Purlys Č. (2001). Įmonių bankroto prevencijos sistemos kūrimas Lietuvoje, *Ekonomika: mokslo darbai*, 53 tomas Vilnius
35. Purlys Č. (2001). Įmonių bankroto prevencijos sistemos sukūrimo principai. *Verslas, vadyba ir studijos 2000*. Vilnius, Technika.
36. Purlys Č. (2002). Management of Enterprise Rehabilitation System and its Improvement. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 26
37. Purlys Č. (2003). Įmonių nemokumas: samprata ir likvidavimo keliai, *Verslas, vadyba ir studijos' 2003: mokslo darbai*, .. tomas, Vilnius, Technika.
38. Pociecha J. (2005). Discriminant methods for bankruptcy prediction – theory and applications, *Ekonomika: mokslo darbai*, 72 tomas Vilnius

39. Radzevičius G. (2003). Trends in business crisis management. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 25, Vilnius
40. Sakalas A. Savanevičienė A. (2003). *Įmonės krizių vadyba*, Kaunas, Technologija.
41. Sakalas A. Virbickaitė R. (2003). Bankroto teorija ir praktika, *Inžinerinė ekonomika*, Nr.2
42. Sneiderė R. (2005). Analysis of Bankruptcy Prediction Models. *Apskaitos ir audito sistemų integracija į Europos Sąjungos erdvę. Tarptautinės konferencijos pranešimai*. Lietuvos auditorių rūmai.
43. Sneiderė R. (2005). Causes and Factors Affecting Insolvency. *Apskaitos ir audito sistemų integracija į Europos Sąjungos erdvę. Tarptautinės konferencijos pranešimai*. Lietuvos auditorių rūmai.
44. Spaičienė J. Vengeliauskaitė M. (2002). Išėjimas iš laikinos krizės – įmonės restruktūrizavimas. *Vadovo pasaulis*, Nr. 7-8
45. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (2005). *Įmonių bankrotas*. Vilnius
46. Statkevičienė G. (2002), Veiklos įvertinimo principai įgyvendinant nuolatinį tobulinimą įmonėje. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 18, Vilnius
47. Tarptautinių žodžių žodynas (1999). Vilnius UAB „Gimtinė“
48. Tvaronavičienė M. (2001). Įmonių bankroto proceso ekonominio efektyvumo didinimo kryptys, *Ekonomika: mokslo darbai*, 54 tomas
49. Urniežius R. (2004). Ūkinės veiklos ekonominė analizė, Vilnius
50. Valackienė A. (2005). *Krizių valdymas ir sprendimų priėmimas*. Kaunas, Technologija.
51. Zemkauskas A. (2002). Organizacijų veiklos vertinimo sistema. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 20, Vilnius
52. Бланк, И. А. (1999). Основы финансового менеджмента (I). К.: Ника-центр, с. 286-289.
53. Ковалев А. П. Финансовый анализ и диагностика банкротства. Москва: Экономическая академия, 1994, с 5.

Kiti šaltiniai:

54. Bartašiūtė A. (2005). Įmonių krizių prevencija. [Internete]. [žiūrėta 2007-05-13]. Prieiga per internetą: http://ev.lzuu.lt/mokveikla/SMK_2005/Vadyba/Bartasiute%20Ausra.htm.
55. Purlys Č. Rainys G. *Įmonių bankrotai ir jų prevencija*. [žiūrėta 2007-11-27]. Prieiga per internetą: <http://www1.std.lt/htm-psl/Apzvalga2001/L086-097.pdf>.
56. Įmonės bankroto proceso valdymas. [Internete]. [žiūrėta 2007-12-15]. Prieiga per

internetą:

<http://ev.lzuu.lt/mokveikla/SMK_2005/Vadyba/Matusevicius%20Mindaugas.htm>.

57. Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė. [Internete]. [žiūrėta 2007-05-13]. Prieiga per internetą:

<http://www.ukmin.lt/lt/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidutinis/doc/Nemokumo%20studija.doc>.

58. Bankroto skoni teco patirti dešimtims tūkstančių dirbančiųjų. [Internete]. [žiūrėta 2008-03-20]. Prieieiga per internetą: <<http://www.creditcollect.lt/index.php?v=n&id=11399>>.

59. Navickaitė L. Bankroto procedūromis valomas šalies ūkis. [žiūrėta 2008-02-27]. Prieiga per internetą:<<http://www.kaunodiena.lt/lt/?id=6&aid=29252>>.

ŽODYNAS

A

Antikrizinis valdymas – veikla skirta įveikti tokią įmonės būklę, kai iškyla jos funkcionavimo, gyvavimo grėsmė.

B

Bankroto administratorius – tai teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas. Juridinio asmens, turinčio teisę teikti bankroto administravimo paslaugas, vadovas privalo turėti teisę teikti bankroto administravimo paslaugas.

Bendrasis vidaus produktas (BVP) – tai bendrosios pajamos, sukurtos šalies teritorijoje, taip pat užsienio gamybos veiksnių gautos pajamos konkrečioje šalyje, minus šios šalies piliečių gautos pajamos užsienyje.

D

Darbo jėga – visi sulaukę darbingo amžiaus (16 metų) užimti gyventojai ir bedarbiai.

Debitorius - prievolės šalis, turinti pareigą atlikti tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo jų; skolininkas.

Diversifikacija - įmonių, susivienijimų gaminamų prekių nomenklatūros plėtimas, įvairinimas.

E

Ekonominės ir finansinės krizės – tai krizės susijusios su kompanijų veikla finansų rinkose.

Ekonominis augimas – tai pagamintų prekių ir suteiktų paslaugų apimtys padidėjimas per tam tikrą laikotarpį; ilgalaikis valstybės gamybinio potencialo plėtojimas, kurį apibūdina realiojo BVP (BNP) augimas.

Eksportas – tai prekės ar paslaugos, pagamintos šalyje, bet parduotos užsienyje.

G

Garantinis fondas – pinigų fondas, skirtas nustatyto dydžio išmokoms bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojams, dirbusiems įmonėje iki teismo nutarties išskelti bankroto bylą priėmimo datos arba iki kreditorių susirinkimo nutarimo bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka priėmimo ienos, neatsižvelgiant į tai, ar darbo santykiai tęsiasi, ar yra nutrūkę, taip pat buvusiems įmonių, likviduotų dėl bankroto darbuotojams, kai įmonės jiems yra išsiskolinusios.

I - I

Įmonės restruktūrizavimo procesas – ūkinės veiklos rūšies pakeitimo, gamybos modernizavimo, darbo organizavimo tobulinimo, įmonės turto ar jo dalies pardavimo, kitų įmonių turto priėmimo jas jungiant ar skaidant, techninių, ekonominių bei organizacinių priemonių, skirtų įmonės

Bankroto diagnostikos modelių pritaikomumo analizė Lietuvos įmonėse. Virginija Gudžiūnienė mokumui atkurti, įgyvendinimas, įmonės išsipareigojimų kreditoriams dydžio bei vykdymo terminų pakeitimas.

Importas – tai prekės ar paslaugos, pagamintos užsienyje ir nupirktos naudoti kitoje šalyje.

Infliacija – piniginio vieneto perkamosios galios smukimas, pasireiškiantis bendrojo kainų lygio kitimu.

Inovacija – naujų technologijų, idėjų, metodų kūrimas ir komercinis pritaikymas pateikiant rinkai naujus arba patobulintus produktus ir procesus.

K

Katastrofa - didelė, staigi ir netikėta nelaimė, įvykis su tragiškais pasekmėmis.

Konkurencingumas – rungtyniavimas norint pasiekti tą patį tikslą, t.y. ekonomikoje pelningai realizuoti produkciją.

Kreditorius - prievolės šalis, turinti, teisę reikalauti iš kt. šalies atlikti jos naudai tam tikrą veiksmą arba nuo tam tikro veiksmo susilaikyti; paskolos davėjas, skolintojas.

Krizė – tai nestabilumo laikotarpis arba tokia verslo situacija, kai bręsta esminiai pokyčiai.

L

Likvidavimas – juridinių asmens dalyvių sprendimas nutraukti juridinio asmens veiklą; teismo ar kreditorių susirinkimo sprendimas likviduoti bankrutavusį juridinį asmenį.

M

Monopolija - didelis ūkinis vienetas ir tokių vienetų junginys, gamybos ir kapitalo koncentracijos bei centralizacijos pagrindu įgijęs galimybę veikti ūkininkavimo sąlygas, kad gautų kuo didžiausią pelną.

N

Nedarbo lygis – tai nedirbančios darbo jėgos, tačiau galinčios ir norinčios dirbti, bet nerandančios tinkamo darbo, santykio su visa darbo jėga procentinė išraiška.

P

Pertvarkymas – tai juridinio asmens teisinės formos pakeitimas, kai naujos teisinės formos juridinis asmuo perima visas pertvarkytojo juridinio asmens teises ir pareigas.

R

Reorganizavimas – tai juridinio asmens pabaiga be likvidavimo procedūros.

S

Sanavimas - tai komplekso priemonių (ūkinės veiklos rūšies pakeitimas, techninės ir ekonominės priemonės, turto pardavimas, gamybos ar darbo organizavimo pakeitimai, kitos priemonės) įmonės mokumui atkurti įgyvendinimas.

PRIEDAI

B - 1 įmonės horizontalioji analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	449084	63459	14,13	512543	-53965	-10,53	458578
Nematerialus turtas	10700	-3732	-34,88	6968	-3837	-55,07	3131
Materialus turtas	430930	64371	14,94	495301	-49827	-10,06	445474
Finansinis turtas	4211	3145	74,69	7356	1763	23,97	9119
Po vienerių metų gautinos sumos	3243	-325	-10,02	2918	-2064	-70,73	854
Trumpalaikis turtas	203893	20059	-9,84	183834	-58729	-31,95	125105
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	60707	42374	69,80	103081	-39505	-38,32	63576
Per vienerius metus gautinos sumos	113778	41811	-36,75	71967	-13526	-18,79	58441
Kitas trumpalaikis turtas	342	685	200,29	1027	-1027	-100,00	
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	29066	21307	-73,31	7759	-4671	-60,20	3088
Sukauptos pajamos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
TURTAS IŠ VISO	652977	43400	6,65	696377	112694	-16,18	583683
Kapitalas ir rezervai	321776	34394	10,69	356170	-96063	-26,97	260107
Kapitalas ir rezervai	174490	34406	19,72	208896	114191	54,66	323087
Rezervai	17570	0	0,00	17570	-57	-0,32	17513
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	129716	-12	-0,01	129704	210197	-162,06	-80493
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	331201	9006	2,72	340207	-16631	-4,89	323576
Po vienerių metų mokėtinos sumos	97362	-6206	-6,37	91156	-90149	-98,90	1007
Per vienerius metus mokėtinos sumos	233839	15212	6,51	249051	73518	29,52	322569
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	652977	43400	6,65	696377	112694	-16,18	583683

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	462274	4844	1,05	467118	127476	-27,29	339642
Parduotų prekių savikaina	427228	21269	-4,98	405959	-31284	-7,71	374675
Bendrasis pelnas	35046	26113	74,51	61159	-96192	-157,28	-35033
Veiklos sąnaudos	17698	33609	189,90	51307	12175	23,73	63482
Veiklos pelnas (nuostolis)	17348	-7496	-43,21	9852	108367	1099,95	-98515
Kita veikla							
Finansinė ir investicinė veikla	-1232	9487	-770,05	8255	2631	31,87	10886
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	18580	16983	-91,40	1597	110998	6950,41	-109401
Pelnas prieš apmokestinimą	18580	16983	-91,40	1597	110998	6950,41	-109401
Pelno mokestis	-1576	1885	-119,61	309	544	176,05	853
Grynasis pelnas	20156	18868	-93,61	1288	111542	8660,09	-110254

B - 1 įmonės vertikaloji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	449084	512543	458578	68,77	100,00	73,60	100,00	78,57	100,00
Nematerialus turtas	10700	6968	3131	1,64	2,38	1,00	1,36	0,54	0,68
Materialus turtas	430930	495301	445474	65,99	95,96	71,13	96,64	76,32	97,14
Finansinis turtas	4211	7356	9119	0,64	0,94	1,06	1,44	1,56	1,99
Po vienerių metų gautinos sumos	3243	2918	854	0,50	0,72	0,42	0,57	0,15	0,19
Trumpalaikis turtas	203893	183834	125105	31,23	100,00	26,40	100,00	21,43	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	60707	103081	63576	9,30	29,77	14,80	56,07	10,89	50,82
Per vienerius metus gautinos sumos	113778	71967	58441	17,42	55,80	10,33	39,15	10,01	46,71
Kitas trumpalaikis turtas	342	1027		0,05	0,17	0,15	0,56	0,00	0,00
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	29066	7759	3088	4,45	14,26	1,11	4,22	0,53	2,47
Sukauptos pajamos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
TURTAS IŠ VISO	652977	696377	583683	100,00	x	100,00	x	100,00	x
Kapitalas ir rezervai	321776	356170	260107	49,28	100,00	51,15	200,00	44,56	200,00
Kapitalas ir rezervai	174490	208896	323087	26,72	54,23	30,00	58,65	55,35	124,21
Rezervai	17570	17570	17513	2,69	5,46	2,52	4,93	3,00	6,73
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	129716	129704	-80493	19,87	40,31	18,63	36,42	-13,79	-30,95
Mokėtinios sumos ir įsipareigojimai	331201	340207	323576	50,72	100,00	48,85	100,00	55,44	100,00
Po vienerių metų mokėtinios sumos	97362	91156	1007	14,91	29,40	13,09	26,79	0,17	0,31
Per vienerius metus mokėtinios sumos	233839	249051	322569	35,81	70,60	35,76	73,21	55,26	99,69
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	652977	696377	583683	100,00	x	100,00	x	100,00	x

3 priedas

B - 2 įmonės horizontalioji analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	86781	74672	86,05	161453	222941	138,08	384394
Nematerialus turtas	432	-144	-33,33	288	-144	-50,00	144
Materialus turtas	86349	74816	86,64	161165	223085	138,42	384250
Finansinis turtas							
Po vienerių metų gautinos sumos							
Trumpalaikis turtas	70648	94082	133,17	164730	-56955	-34,57	107775
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	48502	-33223	-68,50	15279	17244	112,86	32523
Per vienerius metus gautinos sumos	14663	134734	918,87	149397	-76892	-51,47	72505
Kitas trumpalaikis turtas							
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	7483	-7429	-99,28	54	2693	4987,04	2747
TURTAS IŠ VISO	157429	168754	107,19	326183	165986	50,89	492169
Kapitalas ir rezervai	46207	14021	30,34	60228	-14997	-24,90	45231
Kapitalas ir rezervai	46100	0	0,00	46100		0,00	46100
Rezervai	37	0	0,00	37		0,00	37
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	70	14021	20030,00	14091	-14997	-106,43	-906
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	111222	154554	138,96	265776	181025	68,11	446801
Po vienerių metų mokėtinos sumos	46100	-43848	-95,11	2252	205420	9121,67	207672
Per vienerius metus mokėtinos sumos	65122	198402	304,66	263524	-24395	-9,26	239129
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos	0	179		179	-42	-23,46	137
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	157429	168754	107,19	326183	165986	50,89	492169

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	112790	238080	211,08	350870	-31062	-8,85	319808
Parduotų prekių savikaina	94384	185480	196,52	279864	3313	1,18	283177
Bendrasis pelnas	18406	52600	285,78	71006	-34375	-48,41	36631
Veiklos sąnaudos	15704	35475	225,90	51179	-4754	-9,29	46425
Veiklos pelnas (nuostolis)	2702	17125	633,79	19827	-29621	-149,40	-9794
Kita veikla	-1022	-1035	101,27	-2057	753	-36,61	-1304
Finansinė ir investicinė veikla	-942	-3438	364,97	-4380	481	-10,98	-3899
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	738	12652	1714,36	13390	-28387	-212,00	-14997
Pelnas prieš apmokestinimą	738	12652	1714,36	13390	-28387	-212,00	-14997
Pelno mokestis	0	2008		2008	-2008	-100,00	0
Grynasis pelnas	738	10643	1442,14	11381	-26378	-231,77	-14997

B - 2 įmonės vertikaloji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	86781	161453	384394	55,12	100,00	49,50	100,00	78,10	100,00
Nematerialus turtas	432	288	144	0,27	0,50	0,09	0,18	0,03	0,04
Materialus turtas	86349	161165	384250	54,85	99,50	49,41	99,82	78,07	99,96
Finansinis turtas									
Po vienerių metų gautinos sumos									
Trumpalaikis turtas	70648	164730	107775	44,88	100,00	50,50	100,00	21,90	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	48502	15279	32523	30,81	68,65	4,68	9,28	6,61	30,18
Per vienerius metus gautinos sumos	14663	149397	72505	9,31	20,76	45,80	90,69	14,73	67,27
Kitas trumpalaikis turtas									
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	7483	54	2747	4,75	10,59	0,02	0,03	0,56	2,55
TURTAS IŠ VISO	157429	326183	492169	100,00	x	100,00	x	100,00	x
Kapitalas ir rezervai	46207	60228	45231	29,35	100,00	18,46	100,00	9,19	100,00
Kapitalas ir rezervai	46100	46100	46100	29,28	99,77	14,13	76,54	9,37	99,77
Rezervai	37	37	37	0,02	0,08	0,01	0,06	0,01	0,08
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	70	14091	-906	0,04	0,15	4,32	23,40	-0,18	0,15
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	111222	265776	446801	70,65	100,00	81,48	100,00	90,78	100,00
Po vienerių metų mokėtinos sumos	46100	2252	207672	29,28	41,45	0,69	0,85	42,20	0,85
Per vienerius metus mokėtinos sumos	65122	263524	239129	41,37	58,55	80,79	99,15	48,59	99,15
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos	0	179	137			0,05		0,03	
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	157429	326183	492169	100,00	x	100,00	x	100,00	x

B - 3 įmonės horizontalioji) analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	328210	-50856	-15,49	277354	20200	7,28	297554
Nematerialus turtas	2000	-983	-49,15	1017	508	49,95	1525
Materialus turtas	306210	-49873	-16,29	256337	19692	7,68	276029
Finansinis turtas	20000	0	0,00	20000	0	0,00	20000
Po vienerių metų gautinos sumos							
Trumpalaikis turtas	27780	-2052	-7,39	25728	71949	279,65	97677
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	25100	-24775	-98,71	325	50041	15397,23	50366
Per vienerius metus gautinos sumos	0	25397		25397	21493	84,63	46890
Kitas trumpalaikis turtas							
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	2680	-2674	-99,78	6	415	6916,67	421
TURTAS IŠ VISO	355990	-52908	-14,86	303082	92149	30,40	395231
		0			0		
Kapitalas ir rezervai	19239	123612	642,51	104373	59980	-57,47	-44393
Kapitalas ir rezervai	100000	0	0,00	100000	0	0,00	100000
Rezervai	19449	0	0,00	19449	0	0,00	19449
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-	-	-	-	-	-	-
	100210	123612	123,35	223822	59980	-26,80	163842
Mokėtinios sumos ir įsipareigojimai	336752	70703	21,00	407455	32169	7,90	439624
Po vienerių metų mokėtinios sumos	56013	-20000	-35,71	36013	0	0,00	36013
Per vienerius metus mokėtinios sumos	280739	90703	32,31	371442	32169	8,66	403611
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	355991	-52909	-14,86	303082	92149	30,40	395231

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	554220	-56841	-10,26	497379	494568	-99,43	2811
Parduotų prekių savikaina	408610	-156	-0,04	408454	405884	-99,37	2570
Bendrasis pelnas	145610	-56685	-38,93	88925	-88684	-99,73	241
Veiklos sąnaudos	129210	74707	57,82	203917	178391	-87,48	25526
Veiklos pelnas (nuostolis)	16400	131392	801,17	114992	89707	-78,01	-25285
Kita veikla	-2150	-16785	780,70	-18935	-8748	46,20	-27683
Finansinė ir investicinė veikla	-30110	195	-0,65	-29915	22903	-76,56	-7012
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	-15860	147982	933,05	163842	103862	-63,39	-59980
Pelnas prieš apmokestinimą	-15860	147982	933,05	163842	103862	-63,39	-59980
Pelno mokestis							
Grynasis pelnas	-15860	147982	933,05	163842	103862	-63,39	-59980

B - 3 įmonės vertiklioji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	328210	277354	297554	92,20	100,00	91,51	100,00	75,29	100,00
Nematerialus turtas	2000	1017	1525	0,56	0,61	0,34	0,37	0,39	0,51
Materialus turtas	306210	256337	276029	86,02	93,30	84,58	92,42	69,84	92,77
Finansinis turtas	20000	20000	20000	5,62	6,09	6,60	7,21	5,06	6,72
Po vienerių metų gautinos sumos									
Trumpalaikis turtas	27780	25728	97677	7,80	100,00	8,49	100,00	24,71	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	25100	325	50366	7,05	90,35	0,11	1,26	12,74	51,56
Per vienerius metus gautinos sumos	0	25397	46890	0,00	0,00	8,38	98,71	11,86	48,01
Kitas trumpalaikis turtas									
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	2680	6	421	0,75	9,65	0,00	0,02	0,11	0,43
TURTAS IŠ VISO	355990	303082	395231	100,00	x	100,00	x	100,00	x
Kapitalas ir rezervai	19239	-104373	-44393	5,40	100,00	-34,44	100,00	-11,23	100,00
Kapitalas ir rezervai	100000	100000	100000	28,09	519,78	32,99	-95,81	25,30	519,78
Rezervai	19449	19449	19449	5,46	101,09	6,42	-18,63	4,92	101,09
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-100210	-223822	-163842	-28,15	-520,87	-73,85	214,44	-41,45	-520,87
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	336752	407455	439624	94,60	100,00	134,44	100,00	111,23	100,00
Po vienerių metų mokėtinos sumos	56013	36013	36013	15,73	16,63	11,88	8,84	9,11	8,84
Per vienerius metus mokėtinos sumos	280739	371442	403611	78,86	83,37	122,55	91,16	102,12	91,16
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	355991	303082	395231	100,00	x	100,00	x	100,00	x

B - 4 įmonės horizontalioji analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	72010	-11690	-16,23	60320	-2962	-4,91	57358
Nematerialus turtas							0
Materialus turtas	72010	-11690	-16,23	60320	-2962	-4,91	57358
Finansinis turtas							
Po vienerių metų gautinos sumos							
Trumpalaikis turtas	174851	107123	61,27	281974	-15441	-5,48	266533
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	44810	-9999	-22,31	34811	-13211	-37,95	21600
Per vienerius metus gautinos sumos	21089	29959	142,06	51048	71104	139,29	122152
Kitas trumpalaikis turtas	78952	77212	97,80	156164	-52733	-33,77	103431
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	30000	9951	33,17	39951	-20601	-51,57	19350
TURTAS IŠ VISO	246861	95433	38,66	342294	-18403	-5,38	323891
Kapitalas ir rezervai	61588	15077	24,48	76665	-3632	-4,74	73033
Kapitalas ir rezervai	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000
Rezervai	30178	0	0,00	30178	0	0,00	30178
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	21410	15077	70,42	36487	-3632	-9,95	32855
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	185273	80356	43,37	265629	-14771	-5,56	250858
Po vienerių metų mokėtinos sumos	15000	-3543	-23,62	11457	-11457	100,00	-
Per vienerius metus mokėtinos sumos	170273	83899	49,27	254172	-3314	-1,30	250858
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	246861	95433	38,66	342294	-18403	-5,38	323891

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	1233460	209671	-17,00	1023789	215656	-21,06	808133
Parduotų prekių savikaina	789652	118010	-14,94	671642	240498	-35,81	431144
Bendrasis pelnas	443808	-91661	-20,65	352147	24842	7,05	376989
Veiklos sąnaudos	399872	-94843	-23,72	305029	50991	16,72	356020
Veiklos pelnas (nuostolis)	43936	3182	7,24	47118	-26149	-55,50	20969
Kita veikla	10198	36920	362,03	47118	-26149	-55,50	20969
Finansinė ir investicinė veikla	-26646	977	-3,67	-25669	1088	-4,24	-24581
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	27488	-31100	113,14	-3612	16613	459,94	13001
Pelnas prieš apmokestinimą	27488	-31100	113,14	-3612	16563	458,55	12951
Pelno mokesčiai	2470	-2470	100,00		2062		2062
Grynasis pelnas	25018	-28630	114,44	-3612	14501	401,47	10889

B - 4 įmonės vertikaloji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	72010	60320	57358	29,17	100,00	17,62	100,00	17,71	100,00
Nematerialus turtas									
Materialus turtas	72010	60320	57358	29,17	100,00	17,62	100,00	17,71	100,00
Finansinis turtas									
Po vienerių metų gautinos sumos									
Trumpalaikis turtas	174851	281974	266533	70,83	100,00	82,38	100,00	82,29	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	44810	34811	21600	18,15	25,63	10,17	12,35	6,67	8,10
Per vienerius metus gautinos sumos	21089	51048	122152	8,54	12,06	14,91	18,10	37,71	45,83
Kitas trumpalaikis turtas	78952	156164	103431	31,98	45,15	45,62	55,38	31,93	38,81
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	30000	39951	19350	12,15	17,16	11,67	14,17	5,97	7,26
TURTAS IŠ VISO	246861	342294	323891	100,00	x	100,00	x	100,00	x
Kapitalas ir rezervai	61588	76665	73033	24,95	100,00	22,40	100,00	22,55	100,00
Kapitalas ir rezervai	10000	10000	10000	4,05	16,24	2,92	13,04	3,09	16,24
Rezervai	30178	30178	30178	12,22	49,00	8,82	39,36	9,32	49,00
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	21410	36487	32855	8,67	34,76	10,66	47,59	10,14	34,76
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	185273	265629	250858	75,05	100,00	77,60	100,00	77,45	100,00
Po vienerių metų mokėtinos sumos	15000	11457		6,08	8,10	3,35	4,31	0,00	4,31
Per vienerius metus mokėtinos sumos	170273	254172	250858	68,98	91,90	74,26	95,69	77,45	95,69
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	246861	342294	323891	100,00	x	100,00	x	100,00	x

B - 5 įmonės horizontalioji analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	32150	-1297	-4,03	30853	-6939	-22,49	23914
Nematerialus turtas	2000	-556	-27,80	1444	-1444	-100,00	
Materialus turtas	30150	-741	-2,46	29409	-5495	-18,68	23914
Finansinis turtas							
Po vienerių metų gautinos sumos							
Trumpalaikis turtas	24976	-3147	-12,60	21829	-20871	-95,61	958
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	22950	-6084	-26,51	16866	-16866	-100,00	
Per vienerius metus gautinos sumos	1026	357	34,80	1383	-448	-32,39	935
Kitas trumpalaikis turtas							
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	1000	2580	258,00	3580	-3557	-99,36	23
TURTAS IŠ VISO	57126	-4444	-7,78	52682	-27810	-52,79	24872
Kapitalas ir rezervai	125	-4625	3700,00	-4500	-53833	1196,29	-58333
Kapitalas ir rezervai	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000
Rezervai							
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-9875	-4625	46,84	-14500	-53833	371,26	-68333
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	57001	181	0,32	57182	26023	45,51	83205
Po vienerių metų mokėtinos sumos	25000	-971	-3,88	24029	-24029	-100,00	
Per vienerius metus mokėtinos sumos	32001	1152	3,60	33153	50052	150,97	83205
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	57126	-4444	-7,78	52682	-27810	-52,79	24872

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	158810	14368	-9,05	144442	-99827	-69,11	44615
Parduotų prekių savikaina	76061	-7680	-10,10	68381	-28805	-42,12	39576
Bendrasis pelnas	82749	-6688	-8,08	76061	-71022	-93,38	5039
Veiklos sąnaudos	46910	15799	33,68	62709	29402	46,89	92111
Veiklos pelnas (nuostolis)	35839	22487	-62,74	13352	100424	-752,13	-87072
Kita veikla	2190	-491	-22,42	1699	138	8,12	1837
Finansinė ir investicinė veikla	6136,00	6352	-103,52	216	-216	-100,00	
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	31893	16626	-52,13	15267	100502	-658,30	-85235
Pelnas prieš apmokestinimą	31893	16626	-52,13	15267	100502	-658,30	-85235
Pelno mokestis	5510	-727	-13,19	4783	-2493	-52,12	2290
Grynasis pelnas	26383	15899	-60,26	10484	-98009	-934,84	-87525

B - 5 įmonės vertikaloji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	32150	30853	23914	56,28	100,00	58,56	100,00	96,15	100,00
Nematerialus turtas	2000	1444		3,50	6,22	2,74	4,68	0,00	
Materialus turtas	30150	29409	23914	52,78	93,78	55,82	95,32	96,15	100,00
Finansinis turtas									
Po vienerių metų gautinos sumos									
Trumpalaikis turtas	24976	21829	958	43,72	100,00	41,44	100,00	3,85	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	22950	16866		40,17	91,89	32,01	77,26	0,00	0,00
Per vienerius metus gautinos sumos	1026	1383	935	1,80	4,11	2,63	6,34	3,76	97,60
Kitas trumpalaikis turtas									
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	1000	3580	23	1,75	4,00	6,80	16,40	0,09	2,40
TURTAS IŠ VISO	57126	52682	24872	100,00	x	100,00	x	100,00	x
Kapitalas ir rezervai	125	-4500	-58333	0,22	100,00	-8,54	100,00	-234,53	100,00
Kapitalas ir rezervai	10000	10000	10000	17,51	8000,00	18,98	222,22	40,21	8000,00
Rezervai									
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-9875	-14500	-68333	-17,29	-7900,00	-27,52	322,22	-274,74	-7900,00
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	57001	57182	83205	99,78	100,00	108,54	100,00	334,53	100,00
Po vienerių metų mokėtinos sumos	25000	24029		43,76	43,86	45,61	42,02	0,00	42,02
Per vienerius metus mokėtinos sumos	32001	33153	83205	56,02	56,14	62,93	57,98	334,53	57,98
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	57126	52682	24872	100,00	x	100,00	x	100,00	x

B - 6 įmonės horizontalioji analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	395870	-68125	-17,21	327745	-64852	-19,79	262893
Nematerialus turtas							
Materialus turtas	395870	-68125	-17,21	327745	-64852	-19,79	262893
Finansinis turtas							
Po vienerių metų gautinos sumos							
Trumpalaikis turtas	1308698	15482	1,18	1324180	-3236	-0,24	1320944
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	195000	-71475	-36,65	123525	-8986	-7,27	114539
Per vienerius metus gautinos sumos	1113698	86957	7,81	1200655	5750	0,48	1206405
Kitas trumpalaikis turtas							
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje							
TURTAS IŠ VISO	1704568	-52643	-3,09	1651925	-68088	-4,12	1583837
Kapitalas ir rezervai	123025	-11690	-9,50	111335	-870220	-781,62	-758885
Kapitalas ir rezervai	70000	0	0,00	70000	0	0,00	70000
Rezervai	130016	0	0,00	130016	0	0,00	130016
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-76991	-11690	15,18	-88681	-870220	981,29	-958901
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	1581543	-40953	-2,59	1540590	802132	52,07	2342722
Po vienerių metų mokėtinos sumos	378852	-13920	-3,67	364932	1367	0,37	366299
Per vienerius metus mokėtinos sumos	1202691	-27033	-2,25	1175658	800765	68,11	1976423
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	1704568	-52643	-3,09	1651925	-68088	-4,12	1583837

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	3000129	590099	-19,67	2410030	2267547	-94,09	142483
Parduotų prekių savikaina	2605641	557136	-21,38	2048505	1111378	-54,25	937127
Bendrasis pelnas	394488	-32963	-8,36	361525	1156169	-319,80	-794644
Veiklos sąnaudos	321001	55057	17,15	376058	0	0,00	376058
Veiklos pelnas (nuostolis)	73487	-88020	119,78	-14533	1156169	7955,47	1170702
Kita veikla							
Finansinė ir investicinė veikla	-110225	-9989	9,06	-120214	332015	-276,19	211801
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	-36738	-98009	266,78	-134747	-824154	611,63	-958901
Pelnas prieš apmokestinimą	-36738	-98009	266,78	-134747	-824154	611,63	-958901
Pelno mokestis							
Grynasis pelnas	-36738	-98009	266,78	-134747	-824154	611,63	-958901

B - 6 įmonės vertikaloji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	395870	327745	262893	23,22	100,00	19,84	100,00	16,60	100,00
Nematerialus turtas									
Materialus turtas	395870	327745	262893	23,22	100,00	19,84	100,00	16,60	100,00
Finansinis turtas									
Po vienerių metų gautinos sumos									
Trumpalaikis turtas	1308698	1324180	1320944	76,78	100,00	80,16	100,00	83,40	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	195000	123525	114539	11,44	14,90	7,48	9,33	7,23	8,67
Per vienerius metus gautinos sumos	1113698	1200655	1206405	65,34	85,10	72,68	90,67	76,17	91,33
Kitas trumpalaikis turtas				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TURTAS IŠ VISO	1704568	1651925	1583837	100,00	x	100,00	x	100,00	x
Kapitalas ir rezervai	123025	111335	-758885	7,22	100,00	6,74	100,00	-47,91	100,00
Kapitalas ir rezervai	70000	70000	70000	4,11	56,90	4,24	62,87	4,42	56,90
Rezervai	130016	130016	130016	7,63	105,68	7,87	116,78	8,21	105,68
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-76991	-88681	-958901	-4,52	-62,58	-5,37	-79,65	-60,54	-62,58
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	1581543	1540590	2342722	92,78	100,00	93,26	100,00	147,91	100,00
Po vienerių metų mokėtinos sumos	378852	364932	366299	22,23	23,95	22,09	23,69	23,13	23,69
Per vienerius metus mokėtinos sumos	1202691	1175658	1976423	70,56	76,05	71,17	76,31	124,79	76,31
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	1704568	1651925	1583837	100,00	x	100,00	x	100,00	x

B - 7 įmonės horizontalioji analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	41530	2802	6,75	44332	-11099	-25,04	33233
Nematerialus turtas							
Materialus turtas	41530	2802	6,75	44332	-11099	-25,04	33233
Finansinis turtas							
Po vienerių metų gautinos sumos							
Trumpalaikis turtas	166692	11300	6,78	177992	21688	12,18	199680
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	144413	139	0,10	144552	-1296	-0,90	143256
Per vienerius metus gautinos sumos	6266	-2071	-33,05	4195	-3538	-84,34	657
Kitas trumpalaikis turtas							
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	16013	13232	82,63	29245	26522	90,69	55767
TURTAS IŠ VISO	208222	14102	6,77	222324	10589	4,76	232913
Kapitalas ir rezervai	69336	-19476	-28,09	49860	-3218	-6,45	46642
Kapitalas ir rezervai	40000	0	0,00	40000	0	0,00	40000
Rezervai	29336	0	0,00	29336	0	0,00	29336
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	0	-19476		-19476	-3218	16,52	-22694
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	138886	33578	24,18	172464	13807	8,01	186271
Po vienerių metų mokėtinos sumos	37000	0	0,00	37000	0	0,00	37000
Per vienerius metus mokėtinos sumos	101886	33578	32,96	135464	13807	10,19	149271
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	208222	14102	6,77	222324	10589	4,76	232913

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	532678	-69918	-13,13	462760	205601	-44,43	257159
Parduotų prekių savikaina	333230	-40766	-12,23	292464	124985	-42,74	167479
Bendrasis pelnas	199448	-29152	-14,62	170296	-80616	-47,34	89680
Veiklos sąnaudos	184496	4455	2,41	188951	-96053	-50,83	92898
Veiklos pelnas (nuostolis)	14952	-33607	224,77	-18655	15437	-82,75	-3218
Kita veikla							
Finansinė ir investicinė veikla	-1158	337	-29,10	-821	821	100,00	-
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	13794	-33270	241,19	-19476	16258	-83,48	-3218
Pelnas prieš apmokestinimą	13794	-33270	241,19	-19476	16258	-83,48	-3218
Pelno mokestis	2126	-2126	100,00		0		
Grynasis pelnas	11668	-31144	266,92	-19476	16258	-83,48	-3218

B - 7 įmonės vertikaloji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	41530	44332	33233	19,95	100,00	19,94	100,00	14,27	100,00
Nematerialus turtas									
Materialus turtas	41530	44332	33233	19,95	100,00	19,94	100,00	14,27	100,00
Finansinis turtas									
Po vienerių metų gautinos sumos									
Trumpalaikis turtas	166692	177992	199680	80,05	100,00	80,06	100,00	85,73	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	144413	144552	143256	69,36	86,63	65,02	81,21	61,51	71,74
Per vienerius metus gautinos sumos	6266	4195	657	3,01	3,76	1,89	2,36	0,28	0,33
Kitas trumpalaikis turtas									
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	16013	29245	55767	7,69	9,61	13,15	16,43	23,94	27,93
TURTAS IŠ VISO	208222	222324	232913	100,00	x	100,00	x	100,00	x
Kapitalas ir rezervai	69336	49860	46642	33,30	100,00	22,43	100,00	20,03	100,00
Kapitalas ir rezervai	40000	40000	40000	19,21	57,69	17,99	80,22	17,17	57,69
Rezervai	29336	29336	29336	14,09	42,31	13,20	58,84	12,60	42,31
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	0	-19476	-22694	0,00	0,00	-8,76	-39,06	-9,74	0,00
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	138886	172464	186271	66,70	100,00	77,57	100,00	79,97	100,00
Po vienerių metų mokėtinos sumos	37000	37000	37000	17,77	26,64	16,64	21,45	15,89	21,45
Per vienerius metus mokėtinos sumos	101886	135464	149271	48,93	73,36	60,93	78,55	64,09	78,55
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	208222	222324	232913	100,00	x	100,00	x	100,00	x

B -8 įmonės horizontalioji analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	212424	-4155	-1,96	208269	309951	148,82	518220
Nematerialus turtas	1420	-118	-8,31	1302	-473	-36,33	829
Materialus turtas	203004	-4037	-1,99	198967	310424	156,02	509391
Finansinis turtas	8000	0	0,00	8000	0	0,00	8000
Po vienerių metų gautinos sumos							
Trumpalaikis turtas	511812	-50724	-9,91	461088	-284637	-61,73	176451
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	157882	22347	14,15	180229	-132741	-73,65	47488
Per vienerius metus gautinos sumos	303918	-63590	-20,92	240328	-111477	-46,39	128851
Kitas trumpalaikis turtas							
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	50012	-9481	-18,96	40531	-40419	-99,72	112
TURTAS IŠ VISO	724236	-54879	-7,58	669357	25314	3,78	694671
Kapitalas ir rezervai	585520	-269848	-46,09	315672	217251	68,82	532923
Kapitalas ir rezervai	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000
Rezervai	1000	0	0,00	1000	0	0,00	1000
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	574520	-269848	-46,97	304672	217251	71,31	521923
Mokėtinios sumos ir įsipareigojimai	138886	214997	154,80	353883	-191892	-54,22	161991
Po vienerių metų mokėtinios sumos							
Per vienerius metus mokėtinios sumos	138886	214997	154,80	353883	-191892	-54,22	161991
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	724406	-54851	-7,57	669555	25359	3,79	694914

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	2994571	-910060	-30,39	2084511	1865924	-89,51	218587
Parduotų prekių savikaina	890053	-133991	-15,05	756062	-518059	-68,52	238003
Bendrasis pelnas	2104518	-776069	-36,88	1328449	1347865	-101,46	-19416
Veiklos sąnaudos	577211	-173945	-30,14	403266	-566770	-140,54	-163504
Veiklos pelnas (nuostolis)	1527307	-602124	-39,42	925183	-781095	-84,43	144088
Kita veikla	-311052	98753	-31,75	-212299	201825	-95,07	-10474
Finansinė ir investicinė veikla	-36555	11184	-30,59	-25371	24269	-95,66	-1102
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	1179700	-492187	-41,72	687513	-555001	-80,73	132512
Pelnas prieš apmokestinimą	1179700	-456134	-38,67	723566	-925209	-127,87	-201643
Pelno mokesčiai	151462	-58563	-38,67	92899	-92899	-100,00	
Grynasis pelnas	1028238	-397571	-38,67	630667	-832310	-131,97	-201643

B - 8 įmonės vertikaloji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	212424	208269	518220	29,33	100,00	31,11	100,00	74,60	100,00
Nematerialus turtas	1420	1302	829	0,20	0,67	0,19	0,63	0,12	0,16
Materialus turtas	203004	198967	509391	28,03	95,57	29,73	95,53	73,33	98,30
Finansinis turtas	8000	8000	8000	1,10	3,77	1,20	3,84	1,15	1,54
Po vienerių metų gautinos sumos									
Trumpalaikis turtas	511812	461088	176451	70,67	100,00	68,89	100,00	25,40	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	157882	180229	47488	21,80	30,85	26,93	39,09	6,84	26,91
Per vienerius metus gautinos sumos	303918	240328	128851	41,96	59,38	35,90	52,12	18,55	73,02
Kitas trumpalaikis turtas				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	50012	40531	112	6,91	9,77	6,06	8,79	0,02	0,06
TURTAS IŠ VISO	724236	669357	694671	100,00	x	100,00	x	100,00	x
Kapitalas ir rezervai	585520	315672	532923	80,83	100,00	47,15	100,00	76,69	100,00
Kapitalas ir rezervai	10000	10000	10000	1,38	1,71	1,49	3,17	1,44	1,71
Rezervai	1000	1000	1000	0,14	0,17	0,15	0,32	0,14	0,17
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	574520	304672	521923	79,31	98,12	45,50	96,52	75,11	98,12
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	138886	353883	161991	19,17	100,00	52,85	100,00	23,31	100,00
Po vienerių metų mokėtinos sumos				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Per vienerius metus mokėtinos sumos	138886	353883	161991	19,17	100,00	52,85	100,00	23,31	100,00
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	724406	669555	694914	100,00	x	100,00	x	100,00	x

B -9 įmonės horizontalioji analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	0			0			0
Nematerialus turtas							
Materialus turtas							
Finansinis turtas							
Po vienerių metų gautinos sumos							
Trumpalaikis turtas	12223	11438	93,58	23661	11154	-47,14	12507
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	11560	11620	100,52	23180	12080	-52,11	11100
Per vienerius metus gautinos sumos	413	28	6,78	441	926	209,98	1367
Kitas trumpalaikis turtas							
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	250	-210	-84,00	40	0	0,00	40
TURTAS IŠ VISO	12223	11438	93,58	23661	11154	-47,14	12507
Kapitalas ir rezervai	-85428	10651	-12,47	-74777	13552	18,12	-88329
Kapitalas ir rezervai	50000	0	0,00	50000	0	0,00	50000
Rezervai							
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	135428	10651	-7,86	124777	13552	10,86	138329
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	97651	787	0,81	98438	2398	2,44	100836
Po vienerių metų mokėtinos sumos							
Per vienerius metus mokėtinos sumos	97651	787	0,81	98438	2398	2,44	100836
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	12223	11438	93,58	23661	11154	-47,14	12507

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	4596	-672	-14,62	3924	-3924	100,00	0
Parduotų prekių savikaina	4159	-216	-5,19	3943	-3943	100,00	0
Bendrasis pelnas	437	-456	-104,35	-19	19	100,00	0
Veiklos sąnaudos	7752	2071	26,72	9823	3729	37,96	13552
Veiklos pelnas (nuostolis)	-7315	-2527	34,55	-9842	-3710	37,70	-13552
Kita veikla							
Finansinė ir investicinė veikla	-1210	1162	-96,03	-48	48	100,00	-
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	-8525	-1365	16,01	-9890	-3662	37,03	-13552
Pelnas prieš apmokestinimą	-8525	-1355	15,89	-9880	-3672	37,17	-13552
Pelno mokestis	2126	-2126	-100,00		0		
Grynasis pelnas	-10651	771	-7,24	-9880	-3672	37,17	-13552

B -9 įmonės vertikaloji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00
Nematerialus turtas									
Materialus turtas									
Finansinis turtas									
Po vienerių metų gautinos sumos									
Trumpalaikis turtas	12223	23661	12507	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	11560	23180	11100	94,58	94,58	97,97	97,97	88,75	88,75
Per vienerius metus gautinos sumos	413	441	1367	3,38	3,38	1,86	1,86	10,93	10,93
Kitas trumpalaikis turtas				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	250	40	40	2,05	2,05	0,17	0,17	0,32	0,32
TURTAS IŠ VISO	12223	23661	12507	100,00	x	100,00	x	200,00	x
Kapitalas ir rezervai	-85428	-74777	-88329	-698,91	100,00	-316,03	100,00	-706,24	100,00
Kapitalas ir rezervai	50000	50000	50000	409,06	-58,53	211,32	-66,87	399,78	-58,53
Rezervai									
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-135428	-124777	-138329	-1107,98	158,53	-527,35	166,87	-1106,01	158,53
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	97651	98438	100836	798,91	100,00	416,03	100,00	806,24	100,00
Po vienerių metų mokėtinos sumos				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Per vienerius metus mokėtinos sumos	97651	98438	100836	798,91	100,00	416,03	100,00	806,24	100,00
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	12223	23661	12507	100,00	x	100,00	x	100,00	x

B - 10 įmonės horizontalioji analizė

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Ilgalaikis turtas	185592	-16308	-8,79	169284	-14488	-8,56	154796
Nematerialus turtas							
Materialus turtas	185592	-16308	-8,79	169284	-14488	-8,56	154796
Finansinis turtas							
Po vienerių metų gautinos sumos							
Trumpalaikis turtas	21237	-12121	-57,07	9116	-9112	-99,96	4
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	9681	-7036	-72,68	2645	-2645	-100,00	0
Per vienerius metus gautinos sumos	9987	-4408	-44,14	5579	-5579	-100,00	0
Kitas trumpalaikis turtas							
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	1569	-677	-43,15	892	-888	-99,55	4
TURTAS IŠ VISO	206829	-28429	-13,75	178400	-23600	-13,23	154800
Kapitalas ir rezervai	-10793	-33410	309,55	-44203	-37264	84,30	-81467
Kapitalas ir rezervai	10000	0	0,00	10000	0	0,00	10000
Rezervai							
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-20793	-33410	160,68	-54203	-37264	68,75	-91467
Mokėtinės sumos ir įsipareigojimai	217622	4981	2,29	222603	13664	6,14	236267
Po vienerių metų mokėtinės sumos	176612	-10442	-5,91	166170	-10442	-6,28	155728
Per vienerius metus mokėtinės sumos	41010	15423	37,61	56433	24106	42,72	80539
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos							
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	206829	-28429	-13,75	178400	-23600	-13,23	154800

	2004 m.	2005 metų pokytis		2005 m.	2006 metų pokytis		2006 m.
		Lt	%		Lt	%	
Pardavimai	89662	-16975	-18,93	72687	-72687	-100,00	0
Parduotų prekių savikaina	70161	-14831	-21,14	55330	-55330	-100,00	0
Bendrasis pelnas	19501	-2144	-10,99	17357	-17357	-100,00	0
Veiklos sąnaudos	37896	19516	51,50	57412	-71906	-125,25	-14494
Veiklos pelnas (nuostolis)	-18395	-21660	117,75	-40055	25561	-63,81	-14494
Kita veikla							-32831
Finansinė ir investicinė veikla	3124	-2001	-64,05	1123	-6333	-563,94	-5210
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	-15271	-23661	154,94	-38932	-13603	34,94	-52535
Pelnas prieš apmokestinimą	-15271	-23661	154,94	-38932	-13603	34,94	-52535
Pelno mokestis							
Grynasis pelnas	-15271	-23661	154,94	-38932	-13603	34,94	-52535

B - 10 įmonės vertikaloji balanso analizė

	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2004 m.		2005 m.		2006 m.	
				bendras	dalinis	bendras	dalinis	bendras	dalinis
Ilgalaikis turtas	185592	169284	154796	89,73	100,00	94,89	100,00	100,00	100,00
Nematerialus turtas									
Materialus turtas	185592	169284	154796	89,73	100,00	94,89	100,00	100,00	100,00
Finansinis turtas									
Po vienerių metų gautinos sumos									
Trumpalaikis turtas	21237	9116	4	10,27	100,00	5,11	100,00	0,00	100,00
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	9681	2645	0	4,68	45,59	1,48	29,01	0,00	0,00
Per vienerius metus gautinos sumos	9987	5579	0	4,83	47,03	3,13	61,20	0,00	0,00
Kitas trumpalaikis turtas				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gryniesi pinigai sąskaitose ir kasoje	1569	892	4	0,76	7,39	0,50	9,78	0,00	100,00
TURTAS IŠ VISO	206829	178400	154800	100,00	x	100,00	x	100,00	x
Kapitalas ir rezervai	-10793	-44203	-81467	-5,22	100,00	-24,78	100,00	-52,63	100,00
Kapitalas ir rezervai	10000	10000	10000	4,83	-92,65	5,61	-22,62	6,46	-92,65
Rezervai									
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-20793	-54203	-91467	-10,05	192,65	-30,38	122,62	-59,09	192,65
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	217622	222603	236267	105,22	100,00	124,78	100,00	152,63	100,00
Po vienerių metų mokėtinos sumos	176612	166170	155728	85,39	81,16	93,14	74,65	100,60	74,65
Per vienerius metus mokėtinos sumos	41010	56433	80539	19,83	18,84	31,63	25,35	52,03	25,35
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos									
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGIJIMAI IŠ VISO	206829	178400	154800	100,00	x	100,00	x	100,00	x

Bankrutuojančių įmonių finansinių rodiklių skaičiavimas

Įmonė	B - 1			B - 2			B - 3			B - 4			B - 5		
	2004m.	2005m.	2006m.	2004m.	2005m.	2006m.	2004m.	2005m.	2006m.	2004m.	2005m.	2006m.	2004m.	2005m.	2006m.
Bendrojo padengimo koeficientas	0,87	0,74	0,39	1,08	0,63	0,45	0,1	0,07	0,24	1,03	1,11	1,06	0,78	0,66	0,01
Trum. turtas / Trum. įsipareigojimai															
Grynasis apyvartinis kapitalas	-29946	-65217	-197464	5526	-98794	-131354	-252959	-345714	-305934	4578	27802	15675	-7025	-11324	-82247
Trum. turtas - Trum. įsipareigojimai															
Padengimo koeficientas	-0,13	-0,26	-0,61	0,08	-0,37	-0,55	-0,9	-0,93	-0,76	0,03	0,11	0,06	-0,22	-0,34	-0,99
Gryn. apyv. kapitalas / Trum. Įsip.															
Grynasis pelningumas	4,36	0,28	-32,46	0,65	3,24	-4,69	-2,86	-32,94	-2133,76	2,03	-0,35	0,01	16,61	7,26	-196,18
(Grynasis pelnas/Pardavimai)*100															
Bendras pelningumas	7,58	13,09	-10,31	16,32	20,24	11,45	26,27	17,88	8,57	35,98	34,39	46,65	52,11	52,66	11,29
(Bendras pelnas/Pardavimai)*100															
Veiklos pelningumas	3,75	2,11	-29,01	2,39	5,65	-3,06	2,95	-23,12	-899,5	3,56	4,6	2,59	22,56	9,24	-195,16
(Veiklos pelnas/Pardavimai)*100															

Įmonė	B - 6			B - 7			B - 8			B - 9			B - 10		
	2004m.	2005m.	2006m.	2004m.	2005m.	2006m.	2004m.	2005m.	2006m.	2004m.	2005m.	2006m.	2004m.	2005m.	2006m.
Bendrojo padengimo koeficientas	1,09	1,13	0,67	1,64	1,31	1,34	3,69	1,3	1,09	0,13	0,24	0,12	0,52	0,16	0
Trum. turtas / Trum. įsipareigojimai															
Grynasis apyvartinis kapitalas	106007	148522	-655479	64806	42528	50409	372926	107205	14460	-85428	-74777	-88329	-19773	-47317	-80535
Trum. turtas - Trum. įsipareigojimai															
Padengimo koeficientas	0,09	0,13	-0,33	0,64	0,32	0,34	2,69	0,3	0,09	-0,87	-0,76	-0,88	-0,48	-0,84	-100
Gryn. apyv. kapitalas / Trum. Įsip.															
Grynasis pelningumas	-122	-5,59	-672,99	2	-4,21	-1,25	34,34	30,25	-92,23	-231,74	-251,78	0	-17,03	-53,56	0
(Grynasis pelnas/Pardavimai)*100															
Bendras pelningumas	13,15	15	-557,71	37,44	36,8	36,12	70,03	63,72	-8,89	9,5	-0,48	0	21,74	23,88	0
(Bendras pelnas/Pardavimai)*100															
Veiklos pelningumas	2,44	-0,6	-821,64	28,07	40,31	12,51	51	44,38	65,92	-159,16	-250,82	0	-20,51	-55,11	0
(Veiklos pelnas/Pardavimai)*100															

Šaltinis: sudaryta autorės

Įmonių bankroto prognozavimo modeliai

Autorius	Modelis	Reikšmė
E.I.Altman modelis 1	$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,420X_4 + 0,998X_5;$	Z < 2,9 bankroto tikimybė didelė
	X ₁ - Grynasis apyvartinis kapitalas / visas turtas X ₂ - Nepaskirstytas pelnas / visas turtas X ₃ - Veiklos pelnas/ visas turtas X ₄ - Nuosavas kapitalas / įsipareigojimai X ₅ - Pardavimai / visas turtas	
E.I.Altman modelis 2	$Z = 6,56X_1 + 3,26X_2 + 6,72X_3 + 1,05X_4;$	Z < 2,6 bankroto tikimybė didelė
	X ₁ - Grynasis apyvartinis kapitalas / visas turtas X ₂ - Nepaskirstytas pelnas / visas turtas X ₃ - Veiklos pelnas/ visas turtas X ₄ - Nuosavas kapitalas / įsipareigojimai	
G. Spingate modelis	$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4;$	Z < 0,862 bankroto tikimybė didelė
	X ₁ - Grynasis apyvartinis kapitalas / visas turtas X ₂ - Grynasis pelnas prieš mokesčius / visas turtas X ₃ - Grynasis pelnas prieš mokesčius / trumpalaikiai įsipareigojimai X ₅ - Pardavimai / visas turtas	
J. Fulmer modelis	$H = 5,528V_1 + 0,212V_2 + 0,073V_3 + 1,270V_4 - 0,120V_5 + 2,335V_6 + 0,575V_7 + 1,083V_8 + 0,894V_9 - 6,075;$	H < 0, bankroto tikimybė labai didelė
	V ₁ - Pardavimai / visas turtas V ₂ - Nepaskirstytas pelnas / visas turtas V ₃ - Grynasis pelnas prieš mokesčius / nuosavas kapitalas V ₄ - Pinigų srautai / visi įsipareigojimai V ₅ - Visi įsipareigojimai / visas turtas V ₆ - Trumpalaikiai įsipareigojimai / visas turtas V ₇ - Ilgalaikis turtas / visas turtas V ₈ - Apyvartinis kapitalas / įsipareigojimai V ₉ - Nepaskirstytas pelnas / palūkanos	
R. Tafler modelis	$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4;$	Z < 0,2 bankroto tikimybė didelė
	X ₁ - bendrasis pelnas / trumpalaikiai įsipareigojimai X ₂ - grynasis apyvartinis kapitalas / trumpalaikiai įsipareigojimai X ₃ - trumpalaikiai įsipareigojimai / visas turtas X ₄ - pelnas / visas turtas	
M. Zmijewski modelis	$Z = -4,336 - 4,513X_1 + 5,679X_2 - 0,004X_3;$	Z > 0,5 bankroto tikimybė didelė
	X ₁ - pardavimai / visas turtas X ₂ - visi įsipareigojimai / visas turtas X ₃ - trumpalaikis turtas / trumpalaikiai įsipareigojimai	
R. Lis modelis	$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4;$	Ribinė riba 0,037
	X ₁ - apyvartinis kapitalas / turtas X ₂ - bendras pelnas / turtas X ₃ - nepaskirstytas pelnas / turtas X ₄ - nuosavas kapitalas / skolintas kapitalas	

Šaltinis:

1. Bivainis, J., Garškaitė, K. (2000). Įmonių bankroto grėsmės įvertinimas. *Ekonomika*, 51.
2. Mackevičius J. (2005). Įmonių veiklos analizė, Vilnius,
3. Mackevičius, J. Poškaitė, D. (1999). Įmonių bankroto prognozavimo analizės metodų tyrimas, remiantis finansinių ataskaitų duomenimis. *Ekonomika*, 49.

Veikiančių įmonių finansinės ataskaitos

V-1

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	527409	908201	646264
Nematerialus turtas	4154	1402	3966
Materialus turtas	523255	906799	642298
Finansinis turtas			
Po vienerių metų gautinos sumos			
Trumpalaikis turtas	883013	552375	1374122
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	130752	160750	305195
Per vienerius metus gautinos sumos	716406	385014	1014648
Kitas trumpalaikis turtas			
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	35855	6611	54279
Sukauptos pajamos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos	5677		
TURTAS IŠ VISO	1416099	1460576	2020386
Kapitalas ir rezervai	320623	395810	447924
Kapitalas ir rezervai	30000	70000	70000
Rezervai	3000	7000	7000
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	287623	318810	370924
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	1095476	1064766	1572462
Po vienerių metų mokėtinos sumos	245371	461196	326496
Per vienerius metus mokėtinos sumos	850105	603570	1245966
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	1416099	1460576	2020386

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	4066813	4240519	5095179
Parduotų prekių savikaina	3230774	3178155	3940428
Bendrasis pelnas	836039	1062364	1154751
Veiklos sąnaudos	724336	1001402	1063634
Veiklos pelnas (nuostolis)	111703	60962	91117
Kita veikla	7700	8444	12218
Finansinė ir investicinė veikla	-18214	-25438	42066
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	101189	43968	61269
Pelnas prieš apmokestinimą	91150	40970	61269
Pelno mokestis	14556	5784	9155
Grynasis pelnas	76594	35186	52114

V-2

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	191401	245686	249291
Nematerialus turtas	34	0	0
Materialus turtas	191367	245686	249291
Finansinis turtas			
Po vienerių metų gautinos sumos			
Trumpalaikis turtas	304494	361324	554526
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	142382	226668	330802
Per vienerius metus gautinos sumos	52810	111943	175078
Kitas trumpalaikis turtas			
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	109302	22713	48646
TURTAS IŠ VISO	495895	607010	803817
Kapitalas ir rezervai	355085	400695	609967
Kapitalas ir rezervai	10000	10000	10000
Rezervai	345085	345085	370695
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	0	45610	229272
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	140810	206315	193850
Po vienerių metų mokėtinos sumos	70822	130462	0
Per vienerius metus mokėtinos sumos	69988	75853	193850
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	495895	607010	803817

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	2196851	2502159	3095779
Parduotų prekių savikaina	975159	1046716	2453702
Bendrasis pelnas	1221692	1455443	642077
Veiklos sąnaudos	1068013	1394183	369493
Veiklos pelnas (nuostolis)	153679	61260	272584
Kita veikla	-82962	-9964	0
Finansinė ir investicinė veikla	-17428	-3037	-11046
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	53289	48259	261538
Pelnas prieš apmokestinimą	55458	53658	261538
Pelno mokesčiai	8319	8048	32266
Grynasis pelnas	47139	45610	229272

V-3

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	102211	80274	63828
Nematerialus turtas	1500	843	509
Materialus turtas	89410	69640	54315
Finansinis turtas	10691	9377	8453
Po vienerių metų gautinos sumos	610	414	551
Trumpalaikis turtas	86134	75708	53104
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	38244	44958	31179
Per vienerius metus gautinos sumos	36512	26642	18495
Kitas trumpalaikis turtas	1118	1118	1118
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	10260	2990	2312
TURTAS IŠ VISO	188345	155982	116932
Kapitalas ir rezervai	73383	66652	53282
Kapitalas ir rezervai	35292	35292	35292
Rezervai	2130	1550	1081
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	35961	29810	16909
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	114962	89328	63650
Po vienerių metų mokėtinos sumos	78011	61209	17215
Per vienerius metus mokėtinos sumos	36951	28119	46435
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	188345	155980	116932

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	254195	198656	151055
Parduotų prekių savikaina	149221	126198	98212
Bendrasis pelnas	104974	72458	52843
Veiklos sąnaudos	66985	50438	41167
Veiklos pelnas (nuostolis)	37989	22020	11676
Kita veikla			
Finansinė ir investicinė veikla	3987	2694	1544
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	34002	19326	10132
Pelnas prieš apmokestinimą	34002	19326	10132
Pelno mokesčiai	4521	2074	759
Grynasis pelnas	29481	17252	9373

V-4

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	1118961	1128410	1098157
Nematerialus turtas	65979	73693	50378
Materialus turtas	1051982	1054717	1046779
Finansinis turtas	1000		1000
Po vienerių metų gautinos sumos			
Trumpalaikis turtas	1462578	1325257	1353466
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	754715	607605	717386
Per vienerius metus gautinos sumos	660179	665795	606053
Kitas trumpalaikis turtas			
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	47684	51857	30027
TURTAS IŠ VISO	2581539	2453667	2451623
Kapitalas ir rezervai	959558	945627	867376
Kapitalas ir rezervai	267141	267141	267141
Rezervai	289375	289259	289451
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	403042	389227	310784
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	1621981	1508040	1584247
Po vienerių metų mokėtinos sumos	811951	612151	774268
Per vienerius metus mokėtinos sumos	810030	895889	809979
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	2581539	2453667	2451623

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	658452	694523	521777
Parduotų prekių savikaina	526145	584530	434647
Bendrasis pelnas	132307	109993	87130
Veiklos sąnaudos	123981	107112	101025
Veiklos pelnas (nuostolis)	8326	2881	-13895
Kita veikla	451	355	270
Finansinė ir investicinė veikla	45620	44620	22069
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	54397	47856	8444
Pelnas prieš apmokestinimą	54397	47856	8444
Pelno mokestis	12065	11028	15362
Grynasis pelnas	42332	36828	-6918

V-5

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	5680	7368	45054
Nematerialus turtas	2000	0	0
Materialus turtas	3680	7368	45054
Finansinis turtas			
Po vienerių metų gautinos sumos			
Trumpalaikis turtas	301567	422599	919739
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	91223	56982	102021
Per vienerius metus gautinos sumos	165221	222338	779062
Kitas trumpalaikis turtas		0	0
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	45123	143279	38656
TURTAS IŠ VISO	307247	429967	964793
Kapitalas ir rezervai	7789	16924	76499
Kapitalas ir rezervai	10000	10000	45402
Rezervai	350	350	350
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-2561	6574	30747
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	299458	413043	888294
Po vienerių metų mokėtinos sumos	67448	56982	220611
Per vienerius metus mokėtinos sumos	232010	356061	667683
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	307247	429967	964793

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	192335	222336	327384
Parduotų prekių savikaina	175562	203883	84192
Bendrasis pelnas	16773	18453	243192
Veiklos sąnaudos	12698	10098	155096
Veiklos pelnas (nuostolis)	4075	8355	88096
Kita veikla	0	0	16518
Finansinė ir investicinė veikla	0	9	-10441
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	4075	8364	94173
Pelnas prieš apmokestinimą	4075	8364	94173
Pelno mokestis	600	1440	14125
Grynasis pelnas	3475	6924	80048

V-6

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	71712	87507	225866
Nematerialus turtas	15691		
Materialus turtas	51021	77507	215866
Finansinis turtas	5000	10000	10000
Po vienerių metų gautinos sumos			
Trumpalaikis turtas	171274	225928	253026
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	132011	127401	100941
Per vienerius metus gautinos sumos	22568	82525	132256
Kitas trumpalaikis turtas			
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	16695	16002	19829
TURTAS IŠ VISO	242986	313435	478892
Kapitalas ir rezervai	-5691	-39233	39887
Kapitalas ir rezervai	20000	20000	20000
Rezervai			
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-25691	-59233	19887
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	248677	352668	439005
Po vienerių metų mokėtinos sumos	91756	51738	110814
Per vienerius metus mokėtinos sumos	156921	300930	328191
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	242986	313435	478892

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	115610	81855	1825017
Parduotų prekių savikaina	95620	107782	1540447
Bendrasis pelnas	19990	-25927	284570
Veiklos sąnaudos	9012	28146	106928
Veiklos pelnas (nuostolis)	10978	-54073	177642
Kita veikla	2961	0	17986
Finansinė ir investicinė veikla	0	4623	-94382
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	8017	-58696	101246
Pelnas prieš apmokestinimą	8017	-58696	101246
Pelno mokestis	1201		22126
Grynasis pelnas	6816	-58696	79120

V-7

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	56632	87709	127613
Nematerialus turtas			
Materialus turtas	56632	87709	127613
Finansinis turtas			
Po vienerių metų gautinos sumos			
Trumpalaikis turtas	237315	687415	652316
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	198852	228751	223377
Per vienerius metus gautinos sumos	22963	92873	325605
Kitas trumpalaikis turtas			
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	15500	365791	103334
TURTAS IŠ VISO	293947	775124	779929
Kapitalas ir rezervai	130125	507805	455249
Kapitalas ir rezervai	30000	92151	176352
Rezervai	10000	268422	276329
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	90125	147232	2568
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	163822	267319	324680
Po vienerių metų mokėtinos sumos	18612	37221	99340
Per vienerius metus mokėtinos sumos	145210	230098	225340
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGIJIMAI IŠ VISO	293947	775124	779929

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	225901	326794	237656
Parduotų prekių savikaina	186547	244188	186245
Bendrasis pelnas	39354	82606	51411
Veiklos sąnaudos	20581	30852	30578
Veiklos pelnas (nuostolis)	18773	51754	20833
Kita veikla	1562		
Finansinė ir investicinė veikla		2241	5474
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	20335	53995	26307
Pelnas prieš apmokestinimą	20335	53995	26307
Pelno mokestis	5621	10631	2833
Grynasis pelnas	14714	43364	23474

V-8

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	56426	54404	66533
Nematerialus turtas	2043	2043	4002
Materialus turtas	54383	52361	62531
Finansinis turtas			
Po vienerių metų gautinos sumos			
Trumpalaikis turtas	296537	594538	382371
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	292480	299609	279225
Per vienerius metus gautinos sumos	760	99436	56321
Kitas trumpalaikis turtas	159		1225
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	3138	195493	45600
TURTAS IŠ VISO	352963	648942	448904
Kapitalas ir rezervai	-25707	-5692	27012
Kapitalas ir rezervai	10000	10000	10000
Rezervai			
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	-35707	-15692	17012
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	378670	654634	421892
Po vienerių metų mokėtinos sumos			25000
Per vienerius metus mokėtinos sumos	378670	654634	396892
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGIJIMAI IŠ VISO	352963	648942	448904

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	1173353	499047	359952
Parduotų prekių savikaina	1098577	442785	296988
Bendrasis pelnas	74776	56262	62964
Veiklos sąnaudos	121376	51370	52331
Veiklos pelnas (nuostolis)	-46600	4892	10633
Kita veikla			
Finansinė ir investicinė veikla	11456	15122	10220
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	-35144	20014	20853
Pelnas prieš apmokestinimą	-35144	20014	20853
Pelno mokestis		3002	2965
Grynasis pelnas	-35144	17012	17888

V-9

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	3051	9979	13062
Nematerialus turtas	0	967	1000
Materialus turtas	3051	9012	12062
Finansinis turtas			
Po vienerių metų gautinos sumos			
Trumpalaikis turtas	2700364	4864768	3355133
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	2614598	4592102	3206700
Per vienerius metus gautinos sumos	23266	101271	124537
Kitas trumpalaikis turtas			
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	62500	171395	23896
TURTAS IŠ VISO	2703415	4874747	3368195
Kapitalas ir rezervai	35478	364588	244143
Kapitalas ir rezervai	10000	10000	20000
Rezervai			
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	25478	354588	224143
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	2667937	4510159	3124052
Po vienerių metų mokėtinos sumos	426020	599980	1026000
Per vienerius metus mokėtinos sumos	2241917	3910179	2098052
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	2703415	4874747	3368195

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	5025520	4523001	4200120
Parduotų prekių savikaina	4500211	3826510	3965210
Bendrasis pelnas	525309	696491	234910
Veiklos sąnaudos	487467	555210	162166
Veiklos pelnas (nuostolis)	37842	141281	72744
Kita veikla			
Finansinė ir investicinė veikla	2000		19851
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	39842	141281	92595
Pelnas prieš apmokestinimą	39842	141281	92595
Pelno mokesčiai	5976	9215	13899
Grynasis pelnas	33866	132066	78696

V-10

Įmonės balansas

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Ilgalaikis turtas	4816904	4609317	4855406
Nematerialus turtas	17127	6037	4203
Materialus turtas	4799777	4603280	4851203
Finansinis turtas			
Po vienerių metų gautinos sumos			
Trumpalaikis turtas	1992049	2572822	2902812
Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys	1530152	1999428	2206158
Per vienerius metus gautinos sumos	434915	507532	612489
Kitas trumpalaikis turtas	1986		
Grynieji pinigai sąskaitose ir kasoje	24996	65862	84165
TURTAS IŠ VISO	6808953	7182139	7758218
Kapitalas ir rezervai	2684036	3081573	4018405
Kapitalas ir rezervai	2261065	2261065	2261065
Rezervai	47975	47825	47825
Nepaskirstytas pelnas (nuostolis)	374996	772683	1709515
Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	4124917	4100566	3739813
Po vienerių metų mokėtinos sumos	2578745	3306311	2860511
Per vienerius metus mokėtinos sumos	1546172	794255	879302
Sukauptos sąnaudos ir ateinančių laikotarpių sąnaudos			
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	6808953	7182139	7758218

Pelno (nuostolių) ataskaita

	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Pardavimai	4240239	5417651	5926188
Parduotų prekių savikaina	2882891	3623983	3745123
Bendrasis pelnas	1357348	1793668	2181065
Veiklos sąnaudos	956629	1111480	1203189
Veiklos pelnas (nuostolis)	400719	682188	977876
Kita veikla	46596	33898	39805
Finansinė ir investicinė veikla	138303	124168	110026
Įprastinės veiklos pelnas (nuostolis)	255820	524122	828045
Pelnas prieš apmokestinimą	295353	597689	1048097
Pelno mokesčiai	44687	59653	111265
Grynasis pelnas	250666	538036	936832